

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Lopun partaalta kohti innostavaa vapaaehtoistoimintaa

Punaisen Ristin rinnepäivystystoiminta

Nykytilan analyysi ja tavoitteiden mukainen kehittäminen

Niina Hirvonen

Yhteisöpedagogi (210 op)
5/2020

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhtiesöpedagogi AMK

Tekijät: Niina Hirvonen
Opinnäytetyön nimi: Lopun partaalta kohti innostavaa vapaaehtoistoimintaa
Sivumäärä: 66 ja 11 liitesivua
Työn ohjaaja: Juha Niiranen, Laura Castrén
Työn tilaaja: Suomen Punainen Risti, keskustoimisto, valmiuden yksikkö

On viimeinen hetki pysähtyä ja arvioida vapaaehtoistoimintaa, kun aiemmin aktiivinen toiminta on hiipunut pieneksi ja huonosti organisoiduksi. Onko toiminnalle enää tarvetta? Vastaako toiminta järjestön missiota ja tavoitteita? Suomen Punainen Risti aloitti rinnepäivystystoiminnan vuonna 1987. Rinnepäivystäjät ovat koulutettuja vapaaehtoisia, jotka laskettelevat tai lautailevat hiihtokeskuksissa ja antavat ensiapua loukkaantuneille ja sairaskohtauksen saaneille. Laajimmillaan toimintaa oli noin 40 hiihtokeskuksessa. 2000-luvulla toiminta hiipui. Vuonna 2017 rinnepäivystäjiä toimi aktiivisesti enää alle kymmenessä hiihtokeskuksessa. Vapaaehtoiset, hiihtokeskusten edustajat ja Punaisen Ristin vastuutyöntekijät toivat esiin epäkohtia ja muutostarpeita. Oli aika arvioida, miten rinnepäivystystoimintaa tulee kehittää vai tuleeko toiminta lopettaa.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä, miten vapaaehtoistoimintaa voi arvioida ja kehittää yhdessä vapaaehtoisten ja muiden sidosryhmään kuuluvien kanssa. Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksena, jossa yhdistettiin laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Teoriaa sovellettiin Punaisen Ristin tilauksesta rinnepäivystystoiminnan lähtötilanteen analysoinnissa, ydinongelmien löytämisessä, toiminnan kehittämisessä ja muutoksen arvioinnissa. Opinnäytetyö toteutettiin marraskuun 2017 ja huhtikuun 2020 välisenä aikana.

Kohderyhmäanalyysin avulla löydettiin keskeiset tahot arvioimaan ja kehittämään toimintaa. Ne olivat rinnepäivystäjät, rinneyhdyshenkilöt, kouluttajat, hiihtokeskusten edustajat, Punaisen Ristin piirien vastuutyöntekijät ja opinnäytetyön tekijä. Lähtötilanteesta ja kehittämistarpeista kerättiin tietoa teematyöpajassa ja kyselyn avulla. Lähtötilannetta selvennettiin ja muutostarpeita etsittiin toimintaympäristön kartoituksen ja SWOT-analyysin avulla. Triangulaation avulla löydettiin ratkaisukeinoja ydinongelmiin. Analyysien tuloksena pääkehittämiskohteet olivat roolien selkeyttäminen, prosessikuvauksen tekeminen, uusien vapaaehtoisten rekrytoinnin kehittäminen koulutus uudistuksen toteuttaminen.

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin koulutus uudistuksen tekemiseen ja arviointiin. Koulutus uudistus kattoi rinnepäivystäjän peruskurssin ja kertauskurssin uudistamisen sekä kouluttajakoulutuksen luomisen. Rinnepäivystäjien osaamisalueet ja koulutusten oppimistavoitteet kirjattiin. Peruskurssiin tehtiin laaja opinto-opas. Kaikkiin kursseihin liitettiin verkkokurssi. Kouluttajakoulutus ja kertauskurssi pilotoitiin ja arvioitiin. Rinnepäivystäjän peruskurssia ei pystytty pilotoimaan kokonaisuudessaan. Uusien kurssin jalkauttaminen eri puolelle Suomea vaatii vielä työtä.

Yhdessä tekemisen malli oli tämän opinnäytetyön tärkeimpiä saavutuksia. Vapaaehtoiset ja kouluttajat kehittivät toimintaa ja arvioivat muutoksen yhdessä työntekijöiden ja opinnäytetyön tekijän kanssa. Osallistavien menetelmien käyttö auttoi eri tahoja tuomaan omat näkemyksensä esiin. Samalla luotiin avointa, osallistavaa toimintakulttuuria ja mahdollistettiin muutoksen pysyvyys.

Rinnepäivystystoiminnan vahvuuksia ovat erittäin sitoutuneet vapaaehtoiset ja vauhdikas laji, jossa pääsee oikeasti auttamaan. Toiminta vastaa Punaisen Ristin perustehtävää ja tavoitteita. Tulevaisuudessa rinnepäivystäjät voivat olla kiinteä osa Punaisen Ristin hälytysvalmiutta.

Asiasanat: Vapaaehtoistyö, auttaminen, kehittäminen, arviointi.

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor of humanities, Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

Author: Niina Hirvonen
Title: From dwindling to inspiring volunteering
Number of Pages: 66 and 11 attachment pages
Supervisor: Juha Niiranen, Laura Castrén
Subscriber: Finnish Red Cross, Headquarter, Domestic Disaster Management Unit

It is the final moment to stop and evaluate volunteering when the previously strong activity has been fading to a small and poorly organized volunteering effort. Is there even a need for this kind of volunteering anymore? Does the activity correspond to the mission and goals of the organization? The Finnish Red Cross started ski slope volunteering in 1987. A ski slope volunteer is a trained first aid volunteer who helps injured skiers on the slopes and provides emergency first aid. At its broadest, volunteers were active in about 40 ski resorts. During the 21st century has activity waned. Volunteers, representatives of the ski resorts and Red Cross officials pointed out different challenges and the need for change. It was time to assess how ski slope volunteering should be developed or whether it should be ended.

The aim of this thesis was to get acquainted with how volunteering can be evaluated and developed together with volunteers. This thesis was carried out as action research, combining quantitative and qualitative methods. The theory was applied at the request of the Red Cross in the analysis of the initial situation of ski slope volunteering, in finding core problems, in the development of operations, and in the assessment of change. The thesis was implemented between November 2017 and April 2020.

By using the target group analysis, key parties were found to evaluate and develop operations. They were ski slope volunteers, slope liaisons, trainers, representatives of ski resorts, Red Cross district officials, and the author of the thesis. Information on the initial situation and development needs was collected in a thematic workshop and through a survey. The initial situation was clarified and the need for change was sought through the mapping of the operating environment, stakeholder, and SWOT analysis. Triangulation was used to find solutions to key problems. As a result of the analysis, the main areas for development were the clarification of roles, making a process description, developing the recruitment of new volunteers, and implementing a training reform.

This thesis focused on making and evaluating the training reform for ski slope volunteering. The training reform covered both the renewal of the basic course and the refresher course for slope volunteers, as well as the creation of training for trainers. The competence in areas of the slope volunteer and the learning objectives of the training were recorded. An extensive study guide was made for the basic course. An online course was attached to all courses. Instructor training and refresher course were piloted and evaluated. The basic course for a slope volunteer could not be piloted in its entirety. Implementing the new course in different parts of Finland still requires more work.

The model of working together was one of the most important achievements of this thesis. Volunteers and trainers developed the activity and evaluated the change together with the staff and the author of the thesis. The use of participatory methods helped different parties to present their own views. An open, inclusive operating culture was created and the permanence of change became possible.

The strengths of the ski slope volunteering are highly committed volunteers. The activities correspond to the mission and goals of the Red Cross. In the future, ski slope volunteers may become an important part of Red Cross alert preparedness.

Keywords: Volunteering, helping, development, evaluation.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
1.1	Työn tilaaja Suomen Punainen Risti	7
2	VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI	9
2.1	Kuka on vapaaehtoinen?	9
2.2	Vapaaehtoistoiminta.....	11
2.3	Mikä motivoi vapaaehtoisia?	14
2.4	Miksi vapaaehtoistoimintaa tarvitaan?	15
2.5	Miksi ja miten vapaaehtoistoimintaa tulee kehittää?	16
3	TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS	25
3.1	Tutkimusongelma.....	25
3.2	Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmät	26
3.3	Aineiston kerääminen.....	26
3.4	Tulosten analysointi	32
3.5	Luotettavuus	32
4	RINNEPÄIVYSTYKSEN LÄHTÖTILANNE.....	34
4.1	Sidosryhmäanalyysi	34
4.2	Tukeeko rinnepäivystys Punaisen Ristin tavoitteita?	37
4.3	Hiihtokeskusten tarve rinnepäivystystoiminnalle	39
4.4	Rinnepäivystäjien motiivit vapaaehtoistoimintaan	42
4.5	SWOT- analyysi	44
4.6	Kehittämiskohteet	47
5	KOULUTUSUUDISTUS	48
5.1	Uuden rinnepäivystäjän peruskurssin kehittäminen	49
5.2	Rinnepäivystäjien kertauskoulutuksen uudistaminen	52
5.3	Kouluttajakoulutus	52
6	TEHTY MUUTOS	54
6.1	Muutoksen arviointi	54
6.2	Teimmekö mitä lupasimme?	55
6.3	Saimmeko aikaan muutosta?	57
6.4	Teimmekö oikeita asioita?	59

6.5	Pohdinta.....	63
7	OMAN OPPIMISEN POHDINTA.....	65
	LÄHTEET	67
	LIITTEET	71

1 JOHDANTO

Kun vuosikymmeniä jatkunut vapaaehtoistoiminta on hiipumassa yhä pienemmäksi ja huonosti organisoiduksi, on järkeviä vaihtoehtoja kaksi. Vapaaehtoistoiminta arvioidaan ja sen pohjalta toiminta uudistetaan ydintehtävän ja oikean tarpeen mukaisesti yhdessä vapaaehtoisten ja eri sidosryhmien kanssa tai toiminta lopetetaan. Tämän opinnäytetyön ydinkysymys oli miksi ja miten vapaaehtoistoimintaa voi arvioida ja kehittää? Sovelsin teoriaa Suomen Punaisen Ristin rinnepäivystystoiminnan lähtötilanteen analysoinnissa, toiminnan kehittämisen, muutoksen arvioinnissa ja jatkokehityskohteiden tunnistamisessa.

Rinnepäivystäjät laskettelevat tai lautailevat hiihtokeskuksissa Punaisen Ristin päivystysliivi yllään ja antavat ensiapua loukkaantuneille tai sairaskohtauksen saaneille. He ovat täysi-ikäisiä, Punaisen Ristin jäseniä ja vapaaehtoisia, jotka ovat saaneet koulutuksen rinnepäivystystoimintaan, sitoutuneet järjestön arvoihin ja vaitiolovelvollisuuksiin. Rinnepäivystäjät tunnistavat hätätilanpotilaan, hälyttävät lisääpua ja toteuttavat hätäensiavun ammattiavun saapumiseen asti. Pieniin vammoihin he antavat kotihoito-ohjeet ja ohjaavat tarvittaessa autettavat lisäävun piiriin. Ensiavun tavoitteena on lisävammojen ehkäisy ja autettavan nopea toipuminen. (Hirvonen 2019, 3.)

Tämän opinnäytetyön tekeminen mahdollisti minulle rinnepäivystystoiminnan syvällisemmän analysoinnin ja samalla selkeytti niitä elementtejä, joiden avulla vapaaehtoistoimintaa arvioidaan, kehitetään ja tuetaan. Opinnäytetyön tein Punaisen Ristin keskustuomiston valmiuden yksikön tilauksesta joulukuu 2017 ja huhtikuu 2020 välisenä aikana. Rinnepäivystystoimintaa ei ole tutkimuksellisesti analysoitu ja arvioitu ainakaan kuuteentoista vuoteen. Toimintaa on ollut vuodesta 1987 asti.

Opinnäytetyössäni hyödynsin toimintatutkimuksen viitekehystä ja yhdistin laadullisia ja määrällisiä tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmiä rinnepäivystyksen kehittä-

miseksi. Opinnäytetyöprosessin aikana arvioin ja kehitin toimintaa yhdessä rinnepäivystäjien, hiihtokeskuksissa toimintaa koordinoivien vapaaehtoisten rinneyhdyskuntien sekä hiihtokeskusten ja Punaisen Ristin työntekijöiden kanssa. Halusin aktivoida vapaaehtoisia kehittämään ja toteuttamaan uusia toimintamalleja. Tavoitteenani oli hyödyntää hiljaista tietoa ja luoda yhdessä vapaaehtoisten kanssa tarpeeseen vastaavaa ja innostavaa vapaaehtoistoimintaa (Alaniska & Valanne 2018, 3).

Lähtötilanneanalyysin pohjalta valitsin opinnäytetyön kehittämiskohteeksi rinnepäivystystoiminnan koulutusuudistuksen tekemisen ja arvioinnin yhdessä resurssikouluttajien ja piirien rinnepäivystyksestä vastaavien työntekijöiden kanssa. Koulutusuudistus sisälsi rinnepäivystäjän peruskurssin ja kertauskurssin uudistamisen sekä kouluttajakoulutuksen luomisen. Punaisessa Ristissä oli menossa laaja koulutusuudistus, johon rinnepäivystyskoulutusten kehittäminen sopi hyvin. Koulutusten suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynsin monipuolisesti yhteisöpedagogiopiskelussa oppimiani tietoja ja taitoja. Kaikki nämä uudet koulutukset pilotoitiin vuonna 2019. Koulutusten toteutumisen ja palautteiden avulla pystyttiin arvioimaan, saatiinko aikaan haluttu muutos.

1.1 Työn tilaaja Suomen Punainen Risti

Suomen Punainen Risti (myöhemmin Punainen Risti) on yksi maamme suurimmista kansalaisjärjestöistä. Järjestö suojelee terveyttä ja elämää kaikissa olosuhteissa inhimillisellä tuella. Toisin kuin monen muun järjestön kohdalla, Punaisen Ristin toimintaa ohjaavat laki Suomen Punaisesta Rististä (238/2000) ja Tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta Rististä (827/2017). Kansainvälisen mandaatin toiminnalle antavat Geneven sopimukset. Lisäksi järjestöllä on kaiken toiminnan läpileikkaavat periaatteet ja arvot. Punainen Risti auttaa ihmisiä, kun tapahtuu onnettomuuksia tai katastrofeja sekä kouluttaa vapaaehtoisia ja suurta yleisöä varautumaan. Järjestö kannustaa ihmisiä pitämään huolta toisistaan sekä hoitamaan terveyttään. (Suomen Punainen Risti Toimintalinjaus 2017, 5-8).

Punaisen Ristin auttamisvalmiuden perustana ovat 27 903 vapaaehtoista ja 86 611 jäsentä sekä lahjoittajat ja verenluovuttajat. Vapaaehtoiset toimivat 469 paikallisessa osastossa, joita tukee työntekijät 12 piirissä ja keskustoimistossa. Rinnepäivystäjiä on Punaisen Ristin asiakasrekisterin mukaan 467, joista aktiivisia on noin 100. Toimintaa oli kaudella 2018-2019 20 hiihtokeskuksessa, joista alle kymmenessä se oli aktiivista. 2000-luvun alkupuolella toimintaa oli lähes 40 hiihtokeskuksessa. Rinnepäivystystoimintaa tukee osana omaa työtään kuuden piirin työntekijät sekä keskustoimistossa valmiuden yksikössä yksi työntekijä. (Suomen Punainen Risti Tilastokirja 2017, 3.)

Suomessa rinnepäivystystoiminta sai alkunsa vuonna 1987, kun hiihtokeskusten turvallisuutta haluttiin kehittää. Mallia toimintaan saatiin Norjasta, Itävallasta ja Kanadasta, joissa on ollut Punaisen Ristin rinnepäivystystoimintaa jo aiemmin. Suomessa toiminta alkoi Tahkolla Nilsiässä ja Mielakassa Kouvolassa, kun ensimmäiset rinnepäivystäjät oli koulutettu. Toiminta laajeni reilussa kymmenessä vuodessa yli kolmeen kymmeneen hiihtokeskukseen. (Kämäräinen, 2018).

2000-luvulla rinnepäivystystoimintaa esiteltiin monena vuonna Ski Expo-messuilla samalla, kun uusia rinnepäivystäjiä rekrytoitiin. Autettujen tilastointiin kehitettiin vuonna 2007 sähköinen järjestelmä. Vähitellen toiminta kuitenkin hiipui. Uusia rinnepäivystäjiä koulutettiin vuosi vuodelta vähemmän ja hiihtokeskusten kanssa tehtyjä sopimuksia raukesi. Osassa piirejä, joiden alueella oli aiemmin rinnepäivystystoimintaa, ei vuosiin järjestetty kursseja. Olikin tarpeellista arvioida toiminnan mielekkyyttä.

Aihe valikoitui, koska Punaisessa Ristissä eri tasoilla pohdittiin, miten rinnepäivystystoimintaa tulisi kehittää vai tulisiko se lopettaa. Itse opinnäytetyön tekijänä halusin syventyä rinnepäivystystoiminnan haasteisiin ja kehittämismahdollisuuksiin yhdessä vapaaehtoisten, hiihtokeskusten ja Punaisen Ristin työntekijöiden kanssa.

2 VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI

Halusin selvittää, miksi vapaaehtoistoimintaa tulee arvioida ja kuinka toimintaa voi kehittää onnistuneesti. Tätä varten selvitin ensin, kuka on vapaaehtoinen ja mitä on vapaaehtoistoiminta. Etsin myös vastauksia kysymyksiin keitä ovat tyypilliset vapaaehtoiset ja mitkä seikat motivoivat ihmisiä toimimaan vapaaehtoisina. Näihin asioihin paneudun tässä kirjallisuuskatsauksessa.

2.1 Kuka on vapaaehtoinen?

Laajasti ajatellen vapaaehtoinen on kuka tahansa, joka kohdatessaan apua tarvitsevan, antaa apua, kunhan avun saaja ei ole hänen perheenjäsen, ystävä tai naapuri. Vapaaehtoiset auttavat ihmisiä, tuottavat palveluja, tukevat ja järjestävät keräyksiä, festivaaleja sekä muita tapahtumia. Sitran selvityksen mukaan vapaaehtoisia toimii lähes kaikilla elämän alueilla. (Willberg 2015, 7.)

Osalla järjestöistä on oma vapaaehtoislinjaus. Esimerkiksi Partiossa vapaaehtoisia ovat kaikki aikuiset, jotka tukevat toisten harrastamista. Lapset ja nuoret ovat harrastajia. Vapaaehtoisilla voi Partiossa olla eri rooleja, kuten kasvattajana, kouluttajana tai johtajana. Partiossa kaikki vapaaehtoiset ja harrastajat ovat jäseniä, jotka maksavat jäsenmaksun. (Hänninen, Piironen, Jaarva, Setälä & Palonen 2019, 4.)

Punainen Risti on laatinut oman vapaaehtoistoiminnan linjauksen. Vapaaehtoinen osallistuu Punaisen Ristin vapaaehtoistoimintaan omasta tahdostaan. Hän ei pyri saamaan taloudellista tai materiaalista hyötyä, vaan toimii palkatta hyödyttääkseen yhteisöä. Vapaaehtoiseksi lasketaan niin kertaluontoisesti toimintaan osallistuvat henkilöt kuin aktiivisesti toiminnassa mukana olevat, useita järjestön koulutuksia käyneet henkilöt. Vapaaehtoisilla on oikeuksia ja velvollisuuksia. Heidän tulee sitoutua järjestön arvoihin ja periaatteisiin. Punaisella Ristillä on jäseniä, jotka eivät välttämättä ole itse toiminnassa mukana, autettuja, kuten ystävätoiminnan kautta tukihenkilön saaneet ja

harrastajia, jotka osallistuvat vapaaehtoisten järjestämiin toimintaryhmiin, kuten Reddie-Kids varhaisnuorten ryhmiin. Vapaaehtoiset ja harrastajat eivät välttämättä ole Punaisen Ristin jäseniä. (Suomen Punainen Risti Vapaaehtoistoiminnan linjaus 2008, 4-5.)

Tässä opinnäytetyössä vapaaehtoisiksi rinnepäivystäjiksi määritellään ne henkilöt, jotka omasta vapaasta tahdostaan toimivat vapaa-ajallaan ilman palkkaa hiihtokeskuksissa Punaisen Ristin vapaaehtoisina antaen ensiapua sitä tarvitseville. He ovat sitoutuneet järjestön arvoihin, hiihtokeskuksen ohjeisiin ja vaitioloon liittyen auttamistilanteisiin. Vapaaehtoiset rinnepäivystäjät on koulutettu tehtävänsä ja heillä on oikeus käyttää punaista ristiä tunnuksenaan.

Keitä ovat tyypilliset vapaaehtoiset? Tilastokeskus on tutkinut suomalaisten vapaaajan osallistumista. Vuoden 2017 tutkimuksen mukaan kymmenen vuotta täyttäneistä 28% oli toiminut vapaaehtoisena jonkun järjestön tai ryhmän kautta. Naisten ja miesten välillä ei ollut merkittävää eroa. Yleisimmin vapaaehtoistyötä tekivät 34-44-vuotiaat. Heistä 37% oli osallistunut johonkin vapaaehtoistyöhön. Vuonna 2009 Tilastokeskuksen selvityksen mukaan vapaaehtoistyötä oli tehnyt 29% yli kymmenvuotiaista ja aktiivisimpia olivat 45–64-vuotiaat. Vapaaehtoisten määrä on pysynyt samana, mutta yhä nuoremmat ovat aktiivisimpia. (Suomen virallinen tilasto 2017.)

Kansalaisareena on teettänyt seurantatutkimuksen suomalaisesta vapaaehtoistyöstä. Sama tutkimus on toistettu vuosina 2010, 2015 ja 2018. Vuoden 2018 tulokset antavat hieman eri käsityksen tyypillisistä vapaaehtoisista kuin Tilastokeskuksen selvitys. Kansalaisareenan tutkimuksen mukaan aktiivisimmaksi vapaaehtoisryhmäksi olivat nousseet vuonna 2018 nuoret 15-24 vuotiaat. Tutkimukseen vastanneet nuoret olivat tehneet vapaaehtoistyötä neljän viikon aikana reilu 27 tuntia, kun vuonna 2015 luku oli reilut 10 tuntia. Nousu on merkittävä ja kertoo nuorten positiivisesta asenteesta vapaaehtoistyötä kohtaan. Toisaalta vanhimman ikäluokan eli 65-79-vuotiaiden keskuudessa vapaaehtoisuus oli laskenut 23 tunnista alle 14 tuntiin. Naisten vapaaehtois-

tunnit olivat pysyneet vuosina 2015 ja 2018 melko samoina. Miehillä vapaaehtoistunnit olivat sitä vastoin laskeneet. Aktiivisimpia vapaaehtoisia olivat alimman tuloluokan edustajat, johon lapset ja nuoret kuuluvat. Yrittäjien vapaaehtoistunnit olivat nousseet 16 tunnista 20 tuntiin. Ylempien toimihenkilöiden ja asiantuntijoiden aktiivisuus oli sitä vastoin laskenut reilusta 22 tunnista 7 tuntiin. Asumismuodoista yksinäistalouksissa asuvat olivat aktiivisimpia. Koulutustaustaltaan ammattikorkeakoulun suorittaneet olivat aktiivisimpia, seuraavaksi tuli peruskoulun tai vastaavan suorittaneet, joista suuri osa on oletettavasti nuoria. (Rahkonen 2018, 4-6.)

2.2 Vapaaehtoistoiminta

Euroopan parlamentti määritteli vuonna 2008 vapaaehtoistoiminnaksi sellaisen toiminnan, johon vapaaehtoiset osallistuvat omasta vapaasta tahdostaan ja josta he eivät saa palkkaa tai taloudellisia palkkioita. Vapaaehtoistyöstä hyötyvät vapaaehtoisen perheen ja hänen ystäväpiirinsä ulkopuoliset henkilöt. Vapaaehtoistoiminta on kaikille avointa. (Euroopan parlamentin päätöslauselmaesitys 2008.)

Vapaaehtoistoiminnan ja vapaaehtoistyön käsitteet ovat tässä opinnäytetyössä synonyymejä. Punaisessa Ristissä puhutaan yleisesti vapaaehtoistoiminnasta, koska vapaaehtoistyö terminä korostaa mielikuvaa työn tekemisestä. Sitran mukaan termit eroavan toisistaan siten, että vapaaehtoistoiminta kuvaa kollektiivista yhdessä tekemistä ja vapaaehtoistyö taas yksilön toteuttamaa toisen ihmisen auttamisesta (Willberg 2015, 6). Keskeistä on muiden auttaminen ja yhteisen hyvän edistäminen (Sademies & Kostainen 2013, 2). Tässä opinnäytetyössä tarkoitan vapaaehtoistoiminnalla palkatonta, organisoitua toimintaa, jonka hyöty kohdentuu perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolelle. Näkökulmana on hiihtokeskuksissa toimintaan koulutettujen rinnepäivystäjien loukkaantuneille ja sairastuneille suuntautuva auttaminen.

Marjovuon kuvaus vapaaehtoistoiminnan vallitsevaa paradigmaa. Kyseessä on monesti sosiaali- ja terveydenhuollon alueella toimiva järjestöjen organisoima vapaaehtoistoiminta, jolle tyypillistä on vapaaehtoisuuden aktiivinen kehittäminen tuen, neuvonnan

ja huolenpidon kautta, mutta myös hierarkia. Vallitseva vapaaehtoisuuden paradigma ei pidä sisällään talkootyötä, vapaaehtoisten itse organisoimaa toimintaa tai esimerkiksi urheiluseurojen vapaaehtoistoimintaa, jota Marjovuo kutsuu pimeäksi aineeksi (Marjovuo 2014, 14-16.)

Mikä erottaa vapaaehtoistoiminnan talkootyöstä tai naapuriavusta? Talkootyötä tehdään yleensä läheisille tai sukulaisille. Talkootyö on palkatonta työtä eikä se edellytä koulutusta tai ammattitaitoa. Naapuriavussa nimen mukaisesti autetaan naapureita, ystäviä tai sukulaisia. Sekin on vastikkeetonta. Naapuriapu on yleensä yksittäisen henkilön tekemää, pienimuotoisempaa työtä kuin talkoot. Toisin kuin talkootyö ja naapuriapu, vapaaehtoistoiminta tuottaa yleistä hyvää, joka kohdistuu vapaaehtoisen perheen ja ystäväpiirin ulkopuolelle. Vapaaehtoistoimintaa organisoivat usein kolmas taho, kuten järjestö, yhdistys, kunta, valtio tai yksityinen yritys. Toki on myös organisoimattomia ja epämuodollista vapaaehtoistoimintaa. (Willberg 2015, 5-7.)

Mikä erottaa vapaaehtoistoiminnan harrastamisesta? Harrastuksen kautta voi tukea ja auttaa ihmisiä, mutta se ei ole vapaaehtoistoimintaa. Monesti harrastuksesta maksetaan ja tavoitteena on ensisijaisesti saada itselle jotain, ei niinkään auttaa muita. (mt., 5-7).

Entä aikapankkitoiminta, miten se eroaa vapaaehtoistoiminnasta? Aikapankissa eli vaihtotöissä vaihdetaan palveluja. Se on siis vastikkeellista toisin kuin vapaaehtoistyö. Vapaaehtoistoimintaa on tutkimuksissa monesti määritelty vapaaehtoisuuden ja palkattomuuden avulla, jota tehdään toisten ihmisten tai yhteisön eduksi (Willberg 2015, 7; Pessi & Oravasaari 2010, 9.)

Vapaaehtoistoiminta sijoittuu julkisen vallan, yritystoiminnan ja yksityistoiminnan väliin. Sitran selvityksen mukaan ammattityön ja vapaaehtoistoiminnan raja voi olla häilyvä. Vapaaehtoinen voi toimia tukijana, mutta häneltä ei voida edellyttää lain edellyttämää pätevyyttä. Vapaaehtoisuuden yksi peruspilari on se, ettei se korvaa ammat-

tityötä. Vapaaehtoisen kanssa ei tehdä työsopimusta, vaan hän toimii aina oman aikataulunsa ja motivaationsa mukaisesti. Hiihtokeskuksissa vapaaehtoiset rinnepäivystäjät eivät voi esimerkiksi käyttää hissikalustoa, vaan vaativa työ kuuluu ammattilaisille. Rinnepäivystäjät täydentävät hiihtokeskusten ensiapuvalmiutta. He päivystävät ennakoon sovitusti, mutta samalla oman aikataulunsa puitteissa, itse valiten heille sopivat päivystysvuorot. (Eskola & Kurki 2001, 11; Willberg 2015, 5, 8.)

Ari Marjovuo kuvaa väitöskirjassaan vapaaehtoistyötä Rochester–Paine–Howlett–Zimmeck vuonna 2010 esittämien kolmen eri paradigman mukaisesti, jotka selventävän vapaaehtoistoiminnan erottamista niin palkkatyöstä kuin harrastustoiminnastakin. Ensinnäkin vapaaehtoistyö voidaan nähdä sosiaalista hyvinvointia tuottavana palkattomana työnä tai palveluna. Vapaaehtoiset ovat siis lisäresursseja palkkatyössä oleville. Tämän näkökulman mukaisesti rinnepäivystäjät täydentävät hiihtokeskuksen palkatun henkilökunnan tuottamaa ensiapupalvelua. Toisen paradigman mukaisesti perinteisten järjestöjen ulkopuolella on aktiivista toimintaa, missä vapaaehtoiset toimivat niin oma-aputoiminnassa kuin vaikkapa kampanjoissa. Keskiössä on yhteinen päämäärän saavuttaminen, ei niinkään virallisen organisaation kautta toimiminen. Esimerkkinä tästä ovat sosiaalisen median kautta toisensa löytäneet turvapaikan hakijoita auttaneet ryhmittymät. Tällöin vapaaehtoisuus on aktivismia. Kolmantena muotona vapaaehtoistyö nähdään vapaa-ajan viettotapana, mikä on tavoitteellisempaa ja vastuullisempaa kuin muu vapaa-aika. Tällöin vapaaehtoisen tavoitteena voi olla omien taitojen kehittäminen. Rinnepäivystäjät kehittävät niin laskettelutaitojaan kuin ensiaputaitojaan toimiessaan vapaaehtoistehtävässään. Samalla heillä on mahdollisuus lasketella tai lautailla maksutta, jos autettavia ei ole niin paljon, että heidän aikansa kuluu ensiapuhuoneella. (Marjovuo 2014, 12-19; Rochester, Paine, Howlett & Zimmeck 2010, 10-11.)

2.3 Mikä motivoi vapaaehtoisia?

Mikä saa ihmiset auttamaan? Suomalaisia vapaaehtoisia motivoi halu auttaa. Vapaaehtoisuudessa yhdistyvät positiivisuus, aitous, itsensä henkinen kehittäminen, eettisyys ja aktiivisuus. Tärkeitä vapaaehtoisuuden elementtejä ovat yhteenkuuluvuus ja suunnitelmallisuus. Vapaaehtoiset ovat yleensä tekemisissä toisten ihmisten kanssa, jolloin voi syntyä uudenlaista ystävyyttä, jossa toisten auttaminen on yhdistävä asia. Vapaaehtoisuus voi toimia vastavoimana työlle ja antaa elämälle sisältöä, kun se vastaa vapaaehtoisen omia eettisiä arvoja ja luo uusia elämyksiä. (Pessi & Oravasaari 2010,141; Marjovuori 2014, 4.)

Ihmisiä motivoi vapaaehtoistoimintaan eri seikat. Yeung (myöhemmin Pessi) on kehittänyt vapaaehtoistoiminnan timanttimallin, jonka avulla jokainen voi arvioida myös omia motivaatioitaan toimia vapaaehtoisena. Timanttimallissa on vastinpareja, kuten saaminen ja antaminen. Vapaaehtoinen voi kokea tärkeämmäksi saamisen, jolloin korostuu elämyksellisyys, koulutukset, maine. Hän voi kokea tärkeämmäksi myös antamisen, jossa korostuu mahdollisuus tehdä hyvää, muiden auttaminen omaa aikaa, osaamista ja rahoja antamalla. Muita pareja ovat toiminta ja pohdinta, läheisyys ja etäisyys, jatkuvuus ja uuden etsiminen. (Yeung 2005, 107; Pessi ym. 2010, 141-152; Pessi 2013.)

Mitkä toimialat saavat vapaaehtoiset parhaiten liikkeelle? Kansalaisareenan selvityksen mukaan vuonna 2018 eri toimialaista suosituimmat olivat lapsiin ja nuoriin kohdistuva toiminta, liikunta ja urheilu. Viidentenä on sosiaali- ja terveysala. Rinnepäivystystoiminnassa yhdistyy liikunta, sitä voi harrastaa samaan aikaan, kun omat lapset laskettelevat ja toiminta tukee terveydenhuoltojärjestelmää. Näillä edellytyksillä toiminta voi innostaa uusia mukaan, jos kohderyhmälle suunnatussa markkinoinnissa osataan kertoa rinnepäivystyksen eri elementeistä. (Rahkonen 2018.)

Kun Kansalaisareenan tutkimuksessa vastaajilta kysyttiin, miksi he eivät ole tehneet vapaaehtoistyötä viimeisen neljän viikon aikana, oli yleisin syy ajan puute (53% vastaajista). Seuraavaksi yleisin syy oli, ettei heitä oltu koskaan pyydetty mukaan (15% vastaajista). Yli puolet niistä tutkimukseen osallistuneista, jotka eivät olleet tehneet vapaaehtoistyötä, halusivat osallistua, jos heitä pyydettäisiin mukaan. Nuorista lähes 70% haluaisi lähteä mukaan, jos heitä pyydettäisiin. Selvästi yleisin vapaaehtoistyönmuoto oli auttaminen, jota oli tehnyt 41% vastanneista. Olisiko rinnepäivystäjiä paljon nykyistä enemmän, jos laskettelijoita henkilökohtaisesti pyydettäisiin mukaan auttajiksi? (mt., 2018.)

2.4 Miksi vapaaehtoistoimintaa tarvitaan?

Vapaaehtoistyön merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle on suuri sekä inhimillisesti että taloudellisesti tarkasteltuna (Marjovuo 2014, 11). Täällä järjestöillä on ollut yli sadan vuoden ajan merkittävä rooli, kun niiden vapaaehtoiset ovat auttaneet muita ja osaltaan vahvistaneet yhteiskuntaa. Yksinomaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaan osallistuu 2000-luvulla vuosittain noin 900 000 suomalaista (Peltosalmi, J.–Hakkarainen, T.–Särkelä, R.–Eronen, A. 2012, 12).

Suomen sosiaali ja terveys ry:n (SOSTE) mukaan Suomessa on lähes 10 000 yhdistystä sosiaali- ja terveysalalla ja niissä toimii arviolta puoli miljoonaa vapaaehtoista vuosittain. Heidän vapaaehtoistyönsä vastaa 21 000 henkilötyövuotta. Vapaaehtoiset tuottavat laadullisesti ja määrällisesti merkittävästi terveyttä ja hyvinvointia edistäviä toimintaa. (SOSTE 2020.)

Maailmanlaajuisesti vapaaehtoisuuden merkitystä yhteiskunnille juhlistettiin vuonna 2001 Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) johdolla. Vuoden tavoitteena oli edistää vapaaehtoisuutta lisäten tietoisuutta vapaaehtoistyön merkityksestä, vahvistaa verkostoja ja samalla juhlistaa miljoonien vapaaehtoisten tekemää työtä. Euroopan unioni julkaisi vapaaehtoisuuden manifestin vuonna 2006. Sen mukaan vapaaehtoistyö edis-

tää vastuuntuntoista, aktiivista kansalaisuutta ja on näin eurooppalaisen osallistumisen, yhteisvastuun ja kansalaisuuden ytimessä. Vapaaehtoisuudessa ihmiset saavat käyttää sellaisia taitoja, jotka voivat myöhemmin auttaa heitä työelämässä. Vuosi 2011 oli Euroopan vapaaehtoistoiminnan teemavuosi. Teemavuoden pohjalta EU laati vapaaehtoistoiminnan toimenpideohjelman ja toimenpidesuosituksien P.A.V.E. (Euroopan vapaaehtoistoiminnan toimenpideohjelma 2012.)

Suomessa vapaaehtoisuuden merkitys on huomioitu myös viimeisimmässä vuoden 2019 Sanna Marinin hallitusohjelmassa. Luvussa ”Turvallinen oikeusvaltio Suomi” on kirjattu monimuotoisen kansalaistoiminnan vahvistamisesta niin paikallisella, alueellisella kuin valtakunnallisella tasolla. Kansalaistoiminta lisää osallisuutta ja siten torjuu eriarvoistumista. (Marinin hallitus 2019.)

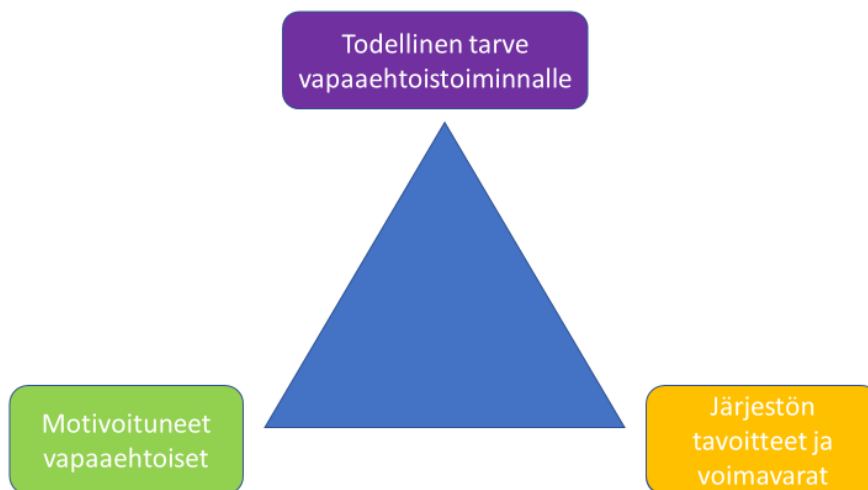
2.5 Miksi ja miten vapaaehtoistoimintaa tulee kehittää?

Vapaaehtoisia, työntekijöitä ja yhteistyökumppaneita kiinnostaa aito, tavoitteen mukainen toiminta. Koulutetut suomalaiset hakevat vapaa-ajaltaankin laatua. Kaikkea vapaaehtoistoimintaa tulee suunnitella, kehittää ja arvioida. Hyvän vapaaehtoistoiminnan taustalla on todellinen tarve toiminnalle, motivoituneet, osaavat vapaaehtoiset ja järjestön tai organisaation tuki toiminnalle. (Harju 2005, 9, 14-15, 28, 55.)

Nykyään vapaaehtoiset odottavat yksilöllistä, laadukasta ja mielekästä toimintaa. Osa vapaaehtoisista kiinnostaa kertaluontoinen, omaan elämäntilanteeseen sopiva toiminta. Vapaaehtoistoiminta on vaikuttavaa ja sujuvaa, kun tehtävänkuvat ovat selkeät, pelisäännöt ovat kaikkien tiedossa ja toimintaa johdetaan systemaattisesti. (Willberg 2015, 5.)

Kun vapaaehtoistoimintaa suunnitellaan uudessa paikassa tai uudistetaan, on ensin tärkeää muodostaa yhteinen käsitys, miksi vapaaehtoisia halutaan saada. Onko toiminnalle tarvetta? Tekeekö joku muu jo vastaavaa toimintaa samalla paikkakunnalla?

Tukeeko toiminta järjestön arvoja, visiota ja strategiaa? Tärkeää on pohtia myös, mitä toiminta antaa vapaaehtoiselle ja mikä motivoi vapaaehtoisia tulemaan mukaan juuri kyseiseen toimintaan ja järjestöön. Kuviossa 1 kuvailen vapaaehtoistoiminnan tarpeen arvioinnissa hyödynnettävää kolmiota, jossa kaikkien kulmien pitää toteutua, jotta vapaaehtoistoimintaa kannattaa kehittää. (Kaila Katja 2014, 9-10; Heikkala & Pelto-Huikko 2019, 35; Marita Salo 2012.)

Kuvio 1: Vapaaehtoistoiminnan tarpeen arviointi. Mukkailen Marita Salon vapaaehtoisuuden kolmiosta vuodelta 2012.

Kun on todettu, että vapaaehtoistoiminnalle on tarvetta, seuraavaksi arvioidaan, onko kyseinen vapaaehtoistoiminta järjestön perustehtävän eli mission, periaatteiden ja arvojen mukaista ja tukeeko se järjestön vision toteutumista. Missio kertoo, mikä on järjestön perustehtävä, syy sen olemassaoloon. Arvopohja kertoo, mitkä arvot yhdistävät vapaaehtoisia ja työntekijöitä kyseisessä järjestössä. Visio kertoo tavoitetilasta, johon pyritään pääsemään. Strategia on kuvaus suunnitelmasta, mihin tavoitteisiin järjestössä keskitytään ja mihin resursseja käytetään, jotta visio saavutetaan pitkällä aikavälillä. Hyvä strategia on realistinen. Se kertoo, mitä pitää olla kunnossa, jotta järjestö on elinvoimainen ja menestynyt tulevaisuudessa. Strategian noudattaminen vaatii johtamista ja kaikkien sitouttamista. Avoin, kaksisuuntainen kommunikaatio edesauttaa ar-

vojen ja suunnitelman toteuttamista, kun toimintakulttuuri edistää strategian noudattamista. Kuviossa 2 kuvaan tätä vapaaehtoistoiminnan perustaa. (Harju 2004, 44-50; Lares 2019, Heikkala ym. 2019, 11, 29).

Kuvio 2: Vapaaehtoistoiminnan perusta (Heikkala & Pelto-Huikko 2019, 11, 29).

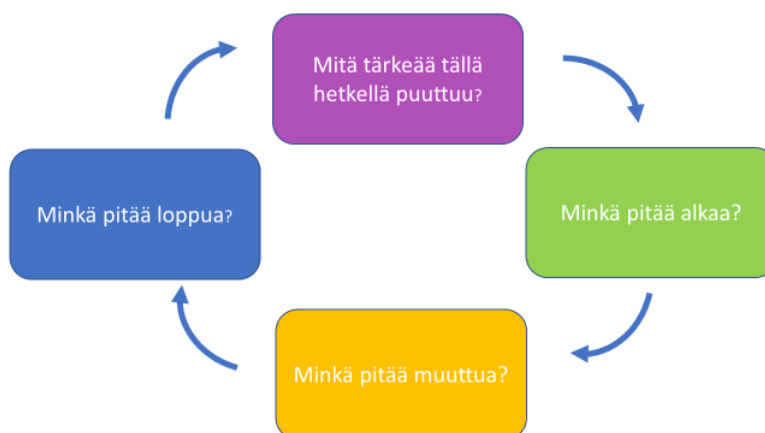
Varsinainen vapaaehtoistoiminnan kehittäminen lähtee liikkeelle nykytilan analyysistä, joka sisältää lyhyen katsauksen lähimenneisyyteen. Lähimenneisyyttä voi tarkastella arvioimalla, mitkä keskeiset asiat onnistuivat ja mitkä eivät? Mistä onnistumiset tai epäonnistumiset johtuivat ja mitä niistä seurasi? Kehittämisen kannalta keskeistä on nykyhetki ja tulevaisuus. Nykytilassa keskitytään arviomaan järjestön omaa toimintaa ja toimintaympäristöä. (Harju 2004, 28-31; Heikkala ym. 2019, 13).

Nykytilaa voi analysoida monella tavalla. Yksi paljon käytetty menetelmä on SWOT-analyysi, jonka avulla tarkastellaan toiminnan vahvuuksia ja heikkouksia sekä toimintaympäristön tuottamia mahdollisuuksia ja uhkia. Kun järjestön omat sisäiset vahvuudet tehdään näkyväksi, ne voidaan ottaa aktiivisesti käyttöön. Ympäristön tuomia mahdollisuuksia kannattaa pohtia, kuinka ne hyödynnetään ehkä eri tavalla kuin mahdolliset kilpailijat. Järjestön sisäiset heikkoudet tulee tunnistaa, jotta ne voidaan minimoida. Ympäristön aiheuttamat uhat pyritään ehkäisemään. (Lares 2019; Harju 2004, 31-32; STEA 27; Heikkala ym. 2019, 20).

Tilannekuvan luomisessa hyviä työkaluja ovat esimerkiksi muutostrendien läpikäynti, onnistuneiden järjestöjen benchmarkkaus, vaihtoehtoisten tulevaisuuksien luominen, kohderyhmäanalyysi, sidosryhmäanalyysi tai kriittisten menestystekijöiden tunnistaminen. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) esittelee Itsearviointioppaassa kuusi muuta itsearviointitapaa. Tärkeintä on kuitenkin järjestön tulevaisuuden kannalta tärkeimpien ilmiöiden ja muutosten tunnistaminen. (Heikkala yms. 2019, 19-23; STEA 2020, 27).

Onnistunut arviointi vaatii turvallisen ilmapiirin ja osallistujien oman kiinnostuksen arvioinnin tekemiseen. Arviointi voi nostaa esille muutettavia toimintatapoja. Arvioinnilla pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Mitä saavutettiin? Miten toimittiin? Arviointi kuvaa toiminnan vaikuttavuutta. (Harju 2005, 65-67.)

Vapaaehtoistoiminnan arvioinnin yksi tavoite on ohjata toiminnan kehittämistä. Sen tulisi vastata kysymyksiin: 1. Mikä toimii? Tähän ei käytetä kehittämisresursseja. 2. Mitä pitää tehostaa? Tätä ei uudisteta vaan annetaan tehdä tätä entistä tehokkaammin lisäresurssien avulla. 3. Mitä pitää muuttaa? Tätä ei lähdetä enää parantamaan, vaan uudistetaan kunnolla. Jostain osa-alueesta pitää ehkä luopua kokonaan. Tämäkin on tärkeää tehdä näkyväksi, sanoittaa ääneen. Näitä vapaaehtoistoiminnan arvioinnissa hyödynnettäviä kysymyksiä havainnollistan kuviossa 3. (Lares 2019.)

Kuvio 3: Vapaaehtoistoiminnan suunnittelun tukikysymykset Lareksen (2019) pohjalta.

Arviointia tehdään toiminnan kehittämisen ja päätöksenteon tukemiseksi. Arviointi parantaa tietoisuutta asioiden tilasta ja toiminnan tuloksista. Samalla tunnistetaan toiminnan vahvuudet, joita voidaan aktiivisesti hyödyntää sekä heikkoudet, joiden kautta löydetään kehittämiskohteet ja keinot. Näin järjestötoimintaa, kuten tässä opinnäytetyössä rinnepäivystystoimintaa, voidaan muuttaa haluttuun suuntaan harkitusti. (Harju 2005, 27-28, 62-69.)

Järjestöt pyrkivät vastaamaan johonkin tarpeeseen. Tavoitteet kertovat, mitä on tapahtunut, kun tarve on tyydytetty. Rinnepäivystyksen tavoitteena on oikean ensiavun antaminen ja tarvittaessa lisäävun hälyttäminen hiihtokeskuksissa loukkaantuneille. Tavoitteet siis kertovat, mitkä asiat ovat toiminnan kehittämisen keskiössä. Tavoitteiden saavuttaminen vaatii panostusta. On tärkeää keskittyä sellaisiin tavoitteisiin, joilla saadaan aikaan tuloksia, vaikuttavuutta ja jotka on mahdollista toteuttaa. Näin mahdollistetaan vapaaehtoistoiminnan onnistuminen ja sitä kautta järjestön menestyminen. Tavoitteiden lisäksi jokaisella järjestöllä on perustehtäviä, joista sen täytyy huolehtia. Tärkeää on varmistaa, että kehittämistavoitteet ja perustehtävät eivät ole ristiriidassa keskenään ja kummallekin liittyy resursseja. (Heikkala yms. 2019, 26.)

Resurssit kertovat ihmisten kyvystä auttaa. Arvot – auttamishalu on kytköksissä resursseihin- ajankäyttöön ja institutionaalisiin rakenteisiin – mahdollisuuksiin. Näiden tulee tukea toimintaa. Vapaaehtoistyötä aloitettaessa ja kehitettäessä on syytä realistisesti arvioida toiminnan vaatimat resurssit ja onko niitä. Resursseilla tarkoitetaan aikaa, osaamista ja rahaa. Resursseja vaaditaan niin toiminnan käynnistämiseen, kehittämiseen, koulutukseen, koordinointiin, kiittämiseen kuin arviointiinkin. Ennalta on hyvä selkeyttää, mitä vapaaehtoisten tekemä toiminta tuottaa ja toisaalta millaisia resursseja vapaaehtoisten rekrytointi ja heistä huolehtiminen vaatii. Rahaa kuluu toiminnan mainostamiseen, vapaaehtoisten rekrytointiin, kouluttamiseen, mahdollisten välineiden hankintaa ja kiittämiseen. (Pessi 46-47; Kaila Katja, 2014, 10, 13.)

Järjestötyössä tärkein resurssi on osaaminen. Tämä koskee niin vapaaehtoisia kuin työntekijöitä. Avainhenkilöiden tietojen ja taitojen tulee olla sillä tasolla, että on mahdollista saavuttaa asetetut tavoitteet. Taidoilla tarkoitetaan tässä käytännöllistä tietämistä, jossa rinnepäivystystoimintaan liittyvillä työntekijöillä, kouluttajilla ja vapaaehtoisilla on kyky tehdä ne asiat, joita heidän roolinsa edellyttää. (Harju 2005, 51-52, 72.)

Uutta vapaaehtoistoimintaa aloitettaessa tai lähdetessä kehittämään olemassa olevaa toimintaa, tulee järjestön johdon kanssa käydä läpi suunnitelma vapaaehtoistoiminnan organisoimisesta. Näin taataan riittävät resurssit uusien käytäntöjen luomiseen ja eri järjestelmien käyttöönottoon. Vapaaehtoisten tukeminen jatkossakin vaatii työpanosta ja ennakkoon on hyvä sopia, kuka vastaa mistäkin osa-alueesta. (Kaila 2014, 16-17.)

Kun strategia tukee vapaaehtoistoimintaa ja riittävät resurssit on määritelty, on aika laatia toimintasuunnitelma, budjetti ja rakenne selkeyttämään vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoisen polku kertoo, miten vapaaehtoiseksi päästään ja miten prosessi etenee. Polun on hyvä olla mahdollisimman selkeä. Vapaaehtoisen polkua tehdessä on hyvä kirjata, kuka mistäkin prosessin osasta vastaa. Eri osuuksiin on hyvä olla ohjeet, esimerkiksi uuden vapaaehtoisen rekrytoinnista, rekisteröinnistä, haastattelusta, mitä ominaisuuksia vapaaehtoisilta mahdollisesti vaaditaan, mitä koulutuksia heidän tulee käydä ennen varsinaisen vapaaehtoistoiminnan aloittamista ja mitä materiaaleja he tarvitsevat toimintansa tueksi. (Kaila 2014, 18-20.)

Pelissäännöt auttavat kaikkia toimintaan osallistuvia vapaaehtoisia ja heitä tukevia työntekijöitä hahmottamaan periaatteet, jotka ohjaavat kyseistä vapaaehtoistoimintaa. Pelissäännöt voivat sisältää vapaaehtoisuuden määritelmän, arvot ja periaatteet, luottamuksellisuuden, ohjeet, miten pulmatilanteissa toimitaan ja tiedon vapaaehtoisten vakuutuksista. Pelissäännöt on hyvä käydä läpi sekä kaikkien uusien vapaaehtoisten kanssa että toiminnassa mukana olevien kanssa vaikkapa kauden aluksi. Pelissäännöt luovat pohjan vapaaehtoissopimukseen. (Kaila 2014, 15).

Koko vapaaehtoistoiminta tähtää muutokseen, jolla on haluttu konkreettinen vaikutus. Tämä edellyttää toimenpiteitä ja panostusta asiaan. Kun vapaaehtoinen on rekrytoitu, perehdytetty ja hän on saanut tarvittavat välineet, hän voi ilmoittautua varsinaiseen vapaaehtoistehtävään. Tehtävän onnistunut suorittaminen vaatii vielä koordinaatiota, johtamista, tiedottamista, palautteen antamista ja kiittämistä. Rinnepäivystystoiminnassa haluttu muutos on loukkaantuneen nopea pelastaminen ja tarvittavan ensiavun antaminen. Vaikutus on esimerkiksi ensiavun antaminen 1000 hengelle vuositain. Tämän edellytyksenä on, että toimintaa on mainostettu ja vapaaehtoisia on rekrytoitu tarpeeksi, heidät on koulutettu toiminnan vaatimalla tavalla, rinnepäivystäjiä on hiihtokeskuksissa, heidät tavoittaa onnettomuuden sattuessa ja rinnepäivystäjät osaavat antaa tarvittavaa ensiapua. Punainen Risti siis panostaa vapaaehtoisten rekrytointiin, kouluttamiseen ja tiedottamiseen. Hiihtokeskus panostaa vapaaehtoisten hissilipun korvaamiseen, ensiapuvälineiden ja radiokaluston hankintaan, vapaaehtoisten paikalliseen perehdyttämiseen ja oikeassa tilanteessa hälyttämiseen. Vapaaehtoinen panostaa antamalla omaa aikaansa ja osaamistaan niin perehtyessään toimintaan kuin päivystäessään hiihtokeskuksissa tai antaessaan ensiapua. (Heikkala ym. 2019, 35-39.)

Vaikuttavuudella tarkoitetaan järjestön toiminnan yhteiskunnallista merkitystä. Sen osoittaminen voi olla haasteellista. Rinnepäivystyksen vaikuttavuutta voivat olla turvallisuuskulttuurin paraneminen, kun rinnepäivystäjän nähdessään laskettelijat miettivät enemmän turvavälejä, vauhtia ja turvavarusteita ja näin vältetään osa loukkaantumisista. Tätä on erittäin vaikea todentaa. Toinen vaikuttavuuden muoto on terveydenhuoltojärjestelmän kuormittavuuden vähentäminen, kun suuri osa loukkaantuneista saa tarvitsemansa ensiavun hiihtokeskuksessa rinnepäivystäjiltä eikä heidän tarvitse mennä terveysasemalle. Kolmas vaikuttavuuden muoto on verotulojen kasvu, kun loukkaantunut toipuu nopeammin ja hänen mahdollinen sairaslomansa jää lyhyemmäksi kuin ilman ensiapua. Tämän mittaaminen on lähes mahdotonta. (Heikkala jne. 2019, 35-41.)

Vaikutusta ja vaikuttavuutta saadaan selville, kun järjestöjen toimintaa arvioidaan säännöllisesti. Järjestöt pyrkivät saamaan aikaan jotain muutosta. Muutosta arvioi-

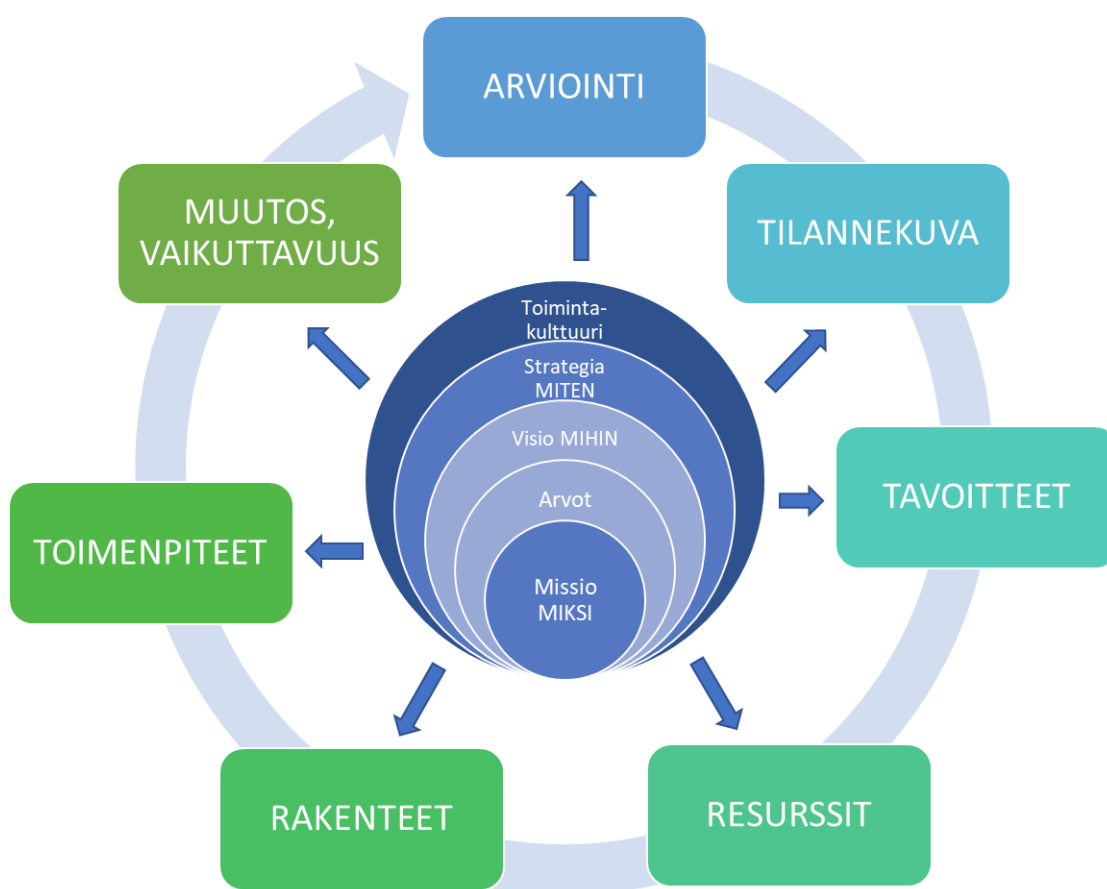
malla tiedetään, saavutettiin tavoitteet. Samalla kun arvioidaan tuloksia, tulee arvioida toimintaa ja tukiprosesseja, jotta voidaan taas jatkaa kehittämistä. Toiminnan arviointi on tärkeä osa laadun kehittämistä. (Harju 2005, 27-28, 62-69; Heikkala jne. 2019, 35-41.)

Jotta arviointia voidaan tehdä, tulee jo toimintaa suunniteltaessa miettiä keneltä, miten ja milloin tietoa kerätään sekä kuinka sitä hyödynnetään niin toiminnan suunnittelussa kuin kehittämisessäkin. STEA ohjeistaa arvioimaan toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksia sekä kehittämistarpeita neljästä näkökulmasta: vapaaehtoiset, työntekijät, kohderyhmän edustajat ja yhteistyökumppanit. STEA:n ohjeiden mukaan tulee arvioida, onko raha-avustusta saaneen vapaaehtoistoiminta tuloksellista eli onko tavoitteet saavutettu suunnitelluilla resursseilla ja onko kohderyhmä tavoitettu. Lisäksi avustusten saajien tulee tuntea kilpailijansa, muut samalla alalla toimivat järjestöt ja arvioida, kuinka tuloksellista toiminta on ollut suhteessa kilpailijoihin. (STEA 2020, 12-17.)

Arviointi voidaan toteuttaa ulkoisena tai sisäisenä arviona. Ulkoisen arvioinnin toteuttavat organisaation ulkopuoliset asiantuntijat. Ulkoinen arviointi voi tuoda esiin asioita, joita toiminnassa mukana olevat eivät itse havaitse. Ulkoinen arviointi on kuitenkin kallista ja siksi harvemmin järjestöissä käytössä, ellei rahoittaja sitä vaadi. Tällöin se on sisällytetty hankkeen budjettiin. Tässä opinnäytetyössä käytin sisäistä arviointia. Sisäinen arviointi tarkoittaa sitä, että arviointi tehdään järjestön omilla resursseilla. Tarkemmin määriteltynä tässä opinnäytetyössä käytin itsearviointia, jossa rinnepäivystäjät, rinneyhdyshenkilöt, rinnepäivystyskouluttajat, toiminnasta vastaavat Punaisen Ristin työntekijät, toimintaa tukevat hiihtokeskusten edustajat ja minä opinnäytetyön tekijänä teimme arvioinnin. (Harju 2005, 63-67; STEA 2020, 15.)

Vapaaehtoistoiminnan kehittämisen ympyrä sulkeutuu. Kehittäminen alkoi toiminnan tarpeellisuuden arvioinnista. Tilannekuvaa muodostettiin analysoimalla lähimenneisyyttä, nykytilannetta ja tulevaisuutta. Näiden pohjalta asetettiin toiminnan tavoit-

teet, resursoitiin kehittäminen sekä luotiin rakenteet vapaaehtoistoiminnalle. Itse vapaaehtoistyö mahdollisti haluttua muutosta. Viimeisenä etappina on jälleen arvioida vaikutuksia ja mahdollisesti myös vaikuttavuutta. Arvioinnin tuloksia hyödyntäen toiminnan kehittämistä jatketaan vision saavuttamiseksi. Kaiken kehittämisen ytimessä on järjestön perusta: arvot, missio ja visio. Tätä vapaaehtoistyön kehittämisen sykliä kuvaan kuviossa 4. (Heikkala ym. 2019, 36.)

Kuvio 4: Vapaaehtoistyön kehittämisen ympyrä.

Vapaaehtoistoiminnan huolellinen kehittäminen varmistaa, että toiminta voi jatkua tulevinakin vuosina muuttuvissa olosuhteissa. Kun tavoitteet saavutetaan, toiminta pysyy kiinnostavana niin vapaaehtoisten kuin rahoittajien ja eri yhteistyötahojen silmissä. Kehittäminen mahdollistaa vaikuttavan toiminnan suhteessa resurssien käyttöön. Se vaatii tahtotilaa, uudella tavalla ajattelua ja tietoista tavoitteellisuutta. (Harju 2004, 28).

3 TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS

Tutkimuksen tehtävä on ymmärtää paremmin maailmaa, mutta myös löytää ratkaisuja tärkeisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Tässä opinnäytetyössä kuvailen Punaisen Ristin rinnepäivystystoimintaa ja pyrin ymmärtämään niitä osatekijöitä, joilla toimintaa edistetään. Olen tuottanut yhdessä kehittämistyöhön osallistuneiden vapaaehtoisten, kouluttajien ja työntekijöiden kanssa rinnepäivystystoimintaan uusia toimintatapoja, joista keskeiset on arvioitu vapaaehtoisten ja kouluttajien toimesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.)

Tämä opinnäytetyö on samalla kertaa Punaisen Ristin tilaama rinnepäivystyksen kehittämiprojekti ja opinnäytetyö. Tavoitteenani oli löytää toiminnan ydinongelmat ja saada aikaan muutos, jota arvioidaan. Tavoitteenani ei ollut luoda uutta teoriaa, vaan keskityin lähtötilan analyysin kautta löytämään kehittämiskohteet, priorisoin kehittämistarpeet yhdessä vapaaehtoisten kanssa sekä toteutin ja arvioin muutoksen tärkeimmäksi priorisoidussa kohdassa. Opinnäytetyön tein marraskuun 2017 ja huhtikuu 2020 välisenä aikana. (Kananen 2014, 9-15.)

3.1 Tutkimusongelma

Vuonna 2017 hiihtokeskusten edustajat, vapaaehtoiset ja Punaisen Ristin vastuutyöntekijät kertoivat olevansa osittain tyytymättömiä rinnepäivystystoimintaan. Autetuilta ja terveydenhuollon viranomaisilta ei palautetta saatu tai kysytty.

Tutkimusongelma

Kuinka rinnepäivystystoimintaa voidaan arvioida ja kehittää?

Tutkimuskysymykset

1. Mikä on rinnepäivystäjien rooli ja tarvitaanko heitä?

2. Minkälaista rinnepäivystystoiminta on nyt?
3. Miten rinnepäivystystoimintaa voidaan parantaa?
4. Mitkä ydinongelmat pitää korjata ensimmäiseksi?
5. Miten rinnepäivystäjät saadaan osaksi Punaisen Ristin hälytysvalmiutta?

3.2 Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmät

Tein tämän opinnäytetyön toimintatutkimuksen (englanniksi *action research*) menetelmiä hyödyntäen. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on ratkaista erilaisia organisaatioiden ongelmia ja muuttaa vallitsevia toimintatapoja. Tätä Punainen Risti tavoittelei tehtävänannossa. Toimintatutkimus keskittyy eri käytäntöjen muuttamiseen haluttuun suuntaan. Muutos tapahtuu osittain tutkimusprosessin aikana, kun tuotetaan uutta tietoa ja innovoidaan uusia toimintatapoja. (Kuula 1999, 9-11, 19, 93-98.)

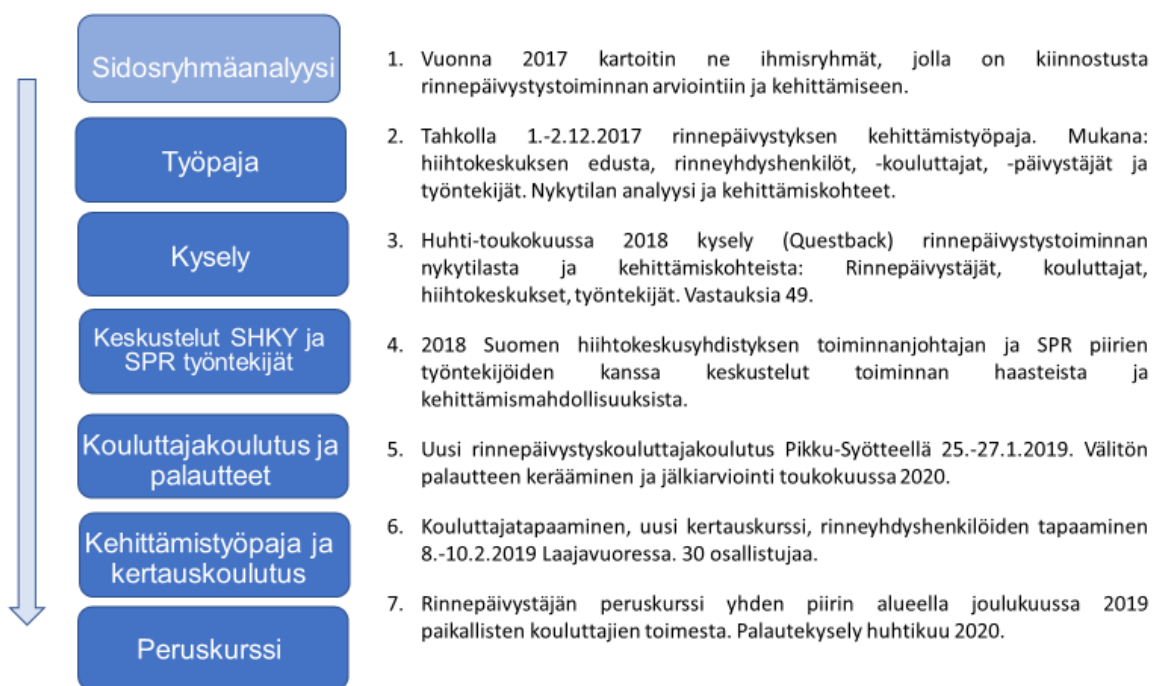
Työskentelin Punaisen Ristin keskustoimistossa lokakuusta 2002 maaliskuuhun 2019 asti. Yhtenä vastualueenani oli rinnepäivystystoiminnan valtakunnallinen koordinaatio, koulutusten kehittäminen ja piirien tukeminen. Maaliskuusta 2019 lähtien tehtävääni on liittynyt rinnepäivystystoiminnan tukeminen piiritasolla, sopimusten teko hiihtokeskusten kanssa, vapaaehtoisten rekrytointi, kouluttaminen, tukeminen ja kiittäminen. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, että tässä opinnäytetyössä minulla oli aktiivinen rooli. Toimintatutkimus mahdollistaa tämän toisin kuin laadullinen tutkimus tai kehittämistutkimus, joissa tutkija on ulkopuolinen tarkkailija. (Kananen 2014, 67-70.)

3.3 Aineiston kerääminen

Toimintatutkimuksessa on mahdollisuus yhdistää laadulliseen opinnäytetyöhön määrällisiä tutkimusmenetelmiä, tarkemmin kyselyjä. Rinnepäivystystoiminnan kattavaa

arviointia varten keräsinkin laadullista ja määrällistä tietoa. Aineiston kokosin aivoriinien avulla, osallistavalla havainnoinnilla, kyselyillä ja dokumentoimalla. Kysely antoi minulle mahdollisuuden kerätä tietoja suuremmalta joukolta ihmisiä ja saada erilaisia tunnuslukuja, kuin pelkkä laadullinen selvitys. Kun yhdistelin eri kanavia pitkin saamiini tietoja, minun oli mahdollista hahmottaa lähtötilanne ja suunnitella toiminnan kehittämistä sekä myöhemmin arvioida muutosta. (Kananen 2014, 102-103.)

Aineiston keräämisen tein useassa osassa vuosien 2017-2020 aikana samalla linkittäen sen teoreettiseen tietoon. Aineiston keräämisen eri vaiheita kuvaan kuviossa 5. Opin- näytetyöprosessin aluksi kartoitin sidosryhmäanalyysin avulla, keiden kanssa minun tuli arvioida rinnepäivystystoiminnan lähtötilannetta ja muutostarpeita.

Kuvio 5: Aineiston keruu ja uusien toimintamallien testaus

Joulukuussa 2017 Tahkolla toteutin rinnepäivystystoiminnan kehittämistyöpajan. Työpajaan osallistui yhteensä 15 henkilöä. Yksi heistä oli yhden hiihtokeskuksen edustaja, kaksi rinnepäivystäjää, neljä hiihtokeskusten vapaaehtoista rinneyhdyshenkilöä ja neljä rinnepäivystyskouluttajaa. Kouluttajista kolme työskenteli terveydenhuollon ammattilaisina ensihoidossa tai terveysaseman päivystyksessä. Lisäksi mukana oli

kolme Punaisen Ristin piirien rinnepäivystyksestä vastaavaa työntekijää sekä minä opinnäytetyön tekijänä. Toimin työpajassa Punaisen Ristin keskustustoimiston rinnepäivystystoiminnan valtakunnallisena kehittäjänä ja opinnäytetyön tekijänä tasavertaisessa dialogissa muiden osallistujien kanssa.

Työpajan aluksi ryhmäydyimme osallistavia menetelmiä hyödyntäen ja tutustuimme toisiimme. Näin loimme turvallisen ilmapiirin lähtötilanteen arvioinnille ja toiminnan kehittämiseksi. Hiihtokeskuksen edustaja kertoi yrityksen puolelta näkemykset rinnepäivystyksen nykytilasta ja kehittämistarpeista. Aiheesta käytiin teemoittain laaja yhteinen keskustelu hyödyntäen oppimiskahvila -menetelmää (engl. learning café). Pohdimme toiminnalle vaihtoehtoisia tulevaisuuksia ja kirjasimme kehittämiskohteita. Teimme kohderyhmäanalyysin käymällä läpi rinnepäivystäjien roolin ja sen edellyttämät tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset osaamistavoitteet. Päätimme uudistaa rinnepäivystäjien koulutukset. Tuotoksen pohjalta kirjasimme tavoitteet uudistettavalle perus- ja kertauskurssille.

Työpajassa osallistajat nostivat esiin kehittämiskohteina rinnepäivystyksen markkinoinnin ja uusien päivystäjien rekrytoinnin, vapaaehtoisten kouluttamisen, toiminnan tukemisen, tiedottamisen, raportoinnin ja toiminnan linkittämisen osaksi Punaisen Ristin valmiutta. Keskustelimme yhteistyöstä hiihtokeskusten kanssa, sopimuksista, toimintatavoista, ensiaputiloista ja vapaaehtoisten saamasta tuesta. Pohdimme toiminnan paikallista koordinoitua ja rinnepäivystäjien vuorojen seuraamista etsien vastuksia kysymyksiin kuka, milloin, missä. Kunkin aiheen kohdalla käsitelimme lähtötilanteen, mietimme ideaalitilan ja kartoitimme keinot, miten haluttuun lopputulokseen voisi päästä. Tavoitteena oli uusien toimintatapojen käyttöönotto vuosien 2018-2020 aikana. Samalla halusimme edistää aktiivista yhdessä toimimista eri tasoilla. Työpajassa kehitettiin vuosikello tukemaan eri toimintojen oikeassa ajoituksessa.

Osallistava työskentely, jota fasilitoin, dokumentoin ja samalla osallistuin muiden joukossa, toi esiin kehittämistarpeita ja innovoi uudenlaisia ratkaisuja, joita tuskin kukaan yksin olisi saanut aikaan. Prosessi mahdollisti uudenlaisen vuorovaikutuksen ja sitä kautta hiljaisen tiedon ja hyvien käytäntöjen aktiivisen käyttöönoton. (Kuula 1999, 10-11, 19, 93-98.)

Kehittämistyöpajasta kirjasin heti paikan päällä mahdollisimman tarkat muistiinpanot. Dokumentoin työpajassa tuotetut fläppipaperit. Niiden pohjalta kirjoitin muistion, jonka työpajaan osallistuneet tarkistivat. En nauhoittanut työpajaa.

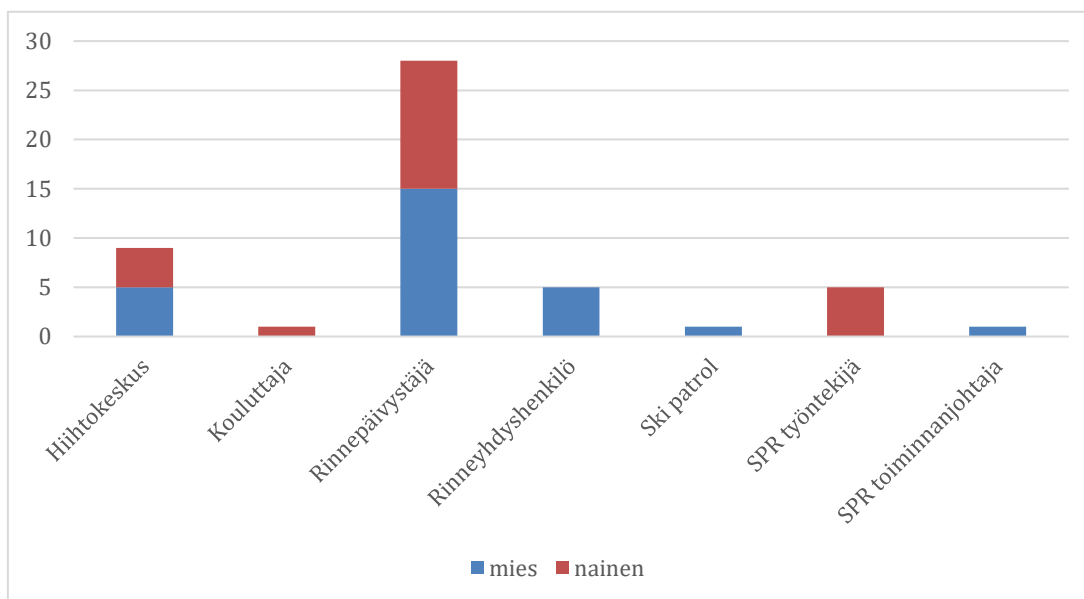
Verkkokyselyn avulla toivoin tavoittavani suuren joukon rinnepäivystäjiä, hiihtokeskusten edustajia ja työntekijöitä lähettäessäni kyselyn toukokuussa 2018. Lähetin kyselyn Suomen hiihtokeskusyhdistyksen kautta 80 hiihtokeskukseen, piirien vastuutyöntekijälle sekä kuudelle toiminnanjohtajalle. Hiihtokeskuksia ja piirejä pyysin välittämään kyselyn rinnepäivystäjille. Keskustoimistosta kysely lähetettiin niille rinnepäivystäjille, joiden sähköposti oli kirjattu Punaisen Ristin jäsenrekisteriin. Käyttämani sähköpostitse lähetetty Questback-kyselyjärjestelmä ei antanut tietoa siitä, saavuttiko kysely vastaajan (Liite 1). En siis tiennyt montaa rinnepäivystäjää sai kyselyn.

Kyselyyn vastasi vain 49 henkilöä. Syynä vähäiseen vastausmäärään saattoi olla ajankohta, toukokuu, jolloin kysely toteutettiin. Tällöin laskettelukausi oli loppunut. Vastaajista 27 eli 53% kaikista vastaajista oli rinnepäivystäjiä ja viisi eli 12% rinneyhdyskuntalaisia. He yhdessä edustivat seitsemää hiihtokeskusta, neljän piirin alueella. Vastaajat edustivat siis 35% niistä 20 hiihtokeskuksesta, joissa on rinnepäivystystoimintaa. Vastaajista yksi oli Ski patrol ja yksi rinnepäivystyskouluttaja. Hiihtokeskusten edustajat (N=9) vastasivat 11 eri hiihtokeskuksen puolesta eli vastaukset saatiin joka toisesta hiihtokeskuksesta, joissa toimintaa oli. Vastaajien sukuoli ja jakautuminen eri ryhmiin käy ilmi kuvissa 6 sivulla 30.

Punaisen Ristin kahdestatoista piiristä vain kuudessa oli rinnepäivystystoimintaa. Vastuutyöntekijöistä viisi vastasi kyselyyn eli 83% kaikkien vastuutyöntekijöiden määrästä. Vain yksi vastaajista oli Punaisen Ristin piirin toiminnanjohtaja, vaikka he tekevät päätökset, kuinka rinnepäivystystoimintaa resursoidaan kussakin piirissä.

Kaikista kyselyyn vastanneista 58% oli miehiä. Vastaajien ikäjakauma painottui keski-ikäisiin, kun 40% oli 41-50 -vuotiaita ja 28% oli 51-64 -vuotiaita. 18-30 -vuotiaita oli

vain 10%. Kuviossa 6 sivulla 30 käy ilmi vastaajien jakautuminen sukupuolen ja eri vastaajaryhmien kesken.

Kuvio 6: Rinnepäivystyskyselyn vastaajien roolit ja sukupuolijakauma (N=49).

Rinnepäivystäjien sitoutuminen vapaaehtoistoimintaan on osalla erittäin korkea. Kyselyyn vastanneista rinnepäivystäjistä (N=27) 42% oli toiminut rinnepäivystäjänä 4-10 kautta, 41% yli kymmenen kautta ja 16% 1-3 kautta. Rinnepäivystystoiminta on siis motivoinut pitkäjänteisesti merkittävää osaa vastanneista vapaaehtoisista. Rinneyhdyshenkilöistä oli 60% toiminut yhdyshenkilönä 1-3 kautta, 20% 4-10 kautta ja 20% yli kymmenen kautta.

Vuonna 2018 keskustelin Suomen hiihtokeskusyhdistyksen toiminnanjohtajan, piirien vastuutyöntekijöiden ja keskustuimistossa esimieheni kanssa rinnepäivystyksen lähtötilanteesta, muutostarpeista ja vaihtoehtoisista tulevaisuuksista. Yhdistin keskusteluista, työpajasta ja kyselystä saamani tiedot ja vertasin niitä lähdemateriaaliasta saamani tietoon. Näin hahmottui ydinongelma. Analyysin pohjalta määrittelin yhdessä vapaaehtoisten ja työntekijöiden kanssa tärkeimmät kehittämiskohteet.

Tähän opinnäytetyöhön sisällytettäväksi kehittämiskohteeksi valikoitui koulutusuu-
distuksen tekeminen. Se oli yksi kaikista vastauksista esiin nousseista pääkehittämis-
kohteista. Erityisesti kouluttajat ja työntekijät toivoivat koulutus uudistusta. Myös Pu-
naisen Ristin keskustoimiston puolelta toivottiin koulutus uudistusta. Vuosina 2017-
2019 oli järjestössä meneillään eri vapaaehtoiskoulutuksia koskeva koulutus uudistus-
prosessi. Rinnepäivystyksen koulutus uudistusta valmistelin resurssikouluttajien
kanssa 2018-2019. Ensi uudistimme rinnepäivystäjän peruskurssin, sitten loimme
kouluttajakoulutuksen ja viimeisenä uudistimme kertauskurssin.

Muutokset toteutettiin 2019. Kouluttajakoulutuksessa tammikuussa 2019 kysyin osal-
listujilta ja resurssikouluttajilta päivittäin palautetta. Palautteissa osallistujat (N=10)
arvioivat sekä omien tietojen ja taitojen vahvistumista suhteessa oppimistavoitteisiin
että koulutuksen toteuttamistapaa ja sitä, kuinka se tuki oppimista. Palautteita kuullen
heti koulutuksen aikana tehtiin muokkauksia ohjelmaan. Nämä kaikki kirjasin ylös.
Keräsin osallistujilta sähköisesti palautetta vielä toukokuussa 2020, jolloin he pystyi-
vät pidemmällä aikavälillä arvioimaan oliko kouluttajakoulutuksesta ollut heille hyö-
tyä. Vastauksia tuli neljä, joten niitä ei voi yleistää, mutta ne ovat suuntaa antavia.

Kertauskursseilla maaliskuussa 2019 keräsin palautteet koulutusten lopuksi. Pilotti-
koulutusten lisäksi keräsin palautetta maaliskuussa 2019 järjestämässäni kouluttajien
ja rinneyhdyshenkilöiden valtakunnallisissa tapaamisissa. Yksi piiri järjesti joulu-
kuussa 2019 rinnepäivystäjien kertauskurssin osittain uudella suunnitelmalla ja pe-
ruskurssin kaksi viimeistä päivää. Odotin, että peruskurssin yksi puuttuva osuus saa-
taisiin toteutettua, siksi viivästyin palautteen keräämistä. Valitettavasti koronaepide-
mia esti puuttuneen osuuden toteuttamisen. Kummankin kurssin osallistujilta keräsin
sähköisesti palautetta huhtikuussa 2020. Peruskurssiin osallistuneista vain yksi vas-
tasi ja kertauskurssiin osallistuneista kaksi. Palautteiden pienen määrän vuoksi niitä
ei voi pitää luotettavina. Kyseisten kurssien kaikki kolme resurssikouluttajaa antoivat
kirjallista palautetta. Kaikki kurseista saadut palautteet olivat samansuuntaisia.

3.4 Tulosten analysointi

Kyselyn vastaukset analysoin hyödyntäen taulukkolaskentaohjelmistoa, jotta pystyin tekemään ristiintaulukoinnin ja tarkemman analysoinnin. Lähtötilanneanalyysiä tehdessäni ja etsiessäni ydinongelmaa ja kehittämiskohteita, luokittelin ja teemoitin sekä kehittämistyöpajan muistion, työpajassa tuotetut fläppipaperit ja kyselyn vastaukset etsien niistä tyypillisiä kertomuksia, samanlaisuuksia ja prosesseja. Samalla etsin vastausta kysymykseen miten rinnepäivystystoimintaa tulee kehittää.

Hyödynsin analysoinnissa triangulaatiota saadakseni rinnepäivystyksestä monipuolisen kuvan. Menetelmätriangulaatiossa yhdistin kyselyissä tulleet numeraaliset ja avoimet vastaukset teematyöpajoissa tuotettuihin materiaaleihin ja omiin havaintoihini. Lisäksi vertasin vastauksia kansainväliseen Ski patrol -selvitykseen niiltä osin kuin kyselyissä kysyttiin samoja asioita.

Koulutuksissa kirjasin ylös kaikki esille tulleet asiat ja palautteet. Saadut palautteet luokittelin ja teemoitin analysoinnin osana vastaavasti kuin opinnäytetyön alussa lähtötilanneanalyysissä. Palautteita peilasin lähtötilanteeseen ja muutostavoitteisiin, jotta pystyin toteamaan, oliko haluttua muutosta tapahtunut vai ei. Sähköisten palautteiden puute aiheutti palautteiden analysoinnissa haasteita ja runsaasti lisätyötä.

3.5 Luotettavuus

Kehittämistyöpajassa joulukuussa 2017 osallistujat edustivat monipuolisesti rinnepäivystystoimintaa. Työpaja oli eri toimijoille avoin ja vapaaehtoiset edustivat neljää eri piiriä ja työntekijät kolmea sekä minä keskustoimistoa samalla, kun toimin opinnäytetyön tekijänä.

Rinnepäivystyskyselyn vastausten määrä oli pieni suhteessa kyselyn saajiin. Toisaalta rinnepäivystystoimintaa on vain 20 hiihtokeskuksessa, siihen suhteutettuna vastausten määrä oli hiihtokeskusten osalta (N=11) riittävä. Keskustoimistossa ei ollut tietoa aktiivisten rinnepäivystäjien määrästä, eikä ajantasaisia sähköpostiosoitteita kaikille rinnepäivystäjille. Tarkkaa tietoa siitä, kuinka moni rinnepäivystäjä sai kyselyn, ei ollut. Tämä hankaloitti luotettavuuden arviointia. Mikäli aktiivisia rinnepäivystäjiä oli 200 henkilöä vuonna 2018, edusti vastaajat heistä 13,5%. Rinnepäivystäjien vastausmäärä oli niin pieni, ettei vastuksia voinut suoraan yleistää. Vastaukset olivat kuitenkin hyvin samansuuntaisia kuin kehittämisspajassa esiin nousseet haasteet ja kehittämiskohteet ja näin tärkeimmät kehittämistarpeet löytyivät. Kyselyn ajankohta ei ollut hyvä, koska laskettelukausi oli ohi ja monia ei ehkä kiinnostanut alkukesällä pohtia rinnepäivystystoimintaa. Tämä osaltaan saattoi johtaa huonoon vastausprosenttiin.

Kouluttajakoulutuksesta ja kertauskurssilta kerättiin paikan päällä osallistujilta suullinen ja kirjallinen palaute. Kaikki osallistujat antoivat päivittäin ja kurssin lopussa palautetta, samoin resurssikouluttajat. Sähköistä palautetta keräsin keväällä 2020. Palautekyselyyn vastasi vain kaksi kymmenestä osallistujasta. Vastuksia ei voi yleistää. Tämä heikentää muutoksen arviointimahdollisuutta. Joka tapauksessa, kun kouluttajakoulutusta ei ennestään ollut, oli muutos siihen verrattuna selkeä.

Sekä kehittämistyöpaja, kysely että eri koulutukset ovat toistettavissa ja samat palautekyselyt voi uusida. Työpajasta ei varmasti tulisi aivan samoja löydöksiä, koska toiminta on kehittynyt kahdessa vuodessa. Koulutusten ohjelmia on myös hieman jalostettu palautteiden perusteella, mutta ei niin paljon, etteikö niistä saisi kerättyä vastaavia tietoja kuin opinnäytetyön aikana kerättiin.

4 RINNEPÄIVYSTYKSEN LÄHTÖTILANNE

Rinnepäivystystoiminnan arvioinnin aloitin sidosryhmäanalyysillä, jonka myötä kutsumin avainryhmien edustajat mukaan lähtötilanteen kartoittamiseen ja toiminnan kehittämiseen työpajan, kyselyn ja keskustelujen kautta. Hyödynsin vapaaehtoisuuden kolmiota, kun etsin vastausta kysymykseen, tarvitaanko rinnepäivystäjiä hiihtokeskusten ja Punaisen Ristin kannalta ja motivoiko toiminta vapaaehtoisia. Arvioin, vastasiko toiminta Punaisen Ristin perustehtävää, missiota ja tukiko se järjestön visiota. Vapaaehtoiset, kouluttajat ja työntekijät kertoivat työpajassa ja kyselyn avulla minkälaista rinnepäivystystoiminta oli kaudella 2017-2018. Lähtötilanteen arviointi ja tulevaisuuden visiointi loivat pohjan tilannekuvan tuottamiselle. Tilannekuvan muodostamisessa käytin SWOT-analyysiä. Tavoitteenani oli hahmottaa kriittiset menestystekijät. Näitä tietoja yhdistämällä etsin vastausta kysymykseen, miten rinnepäivystystoimintaa voidaan parantaa ja mikä on toiminnan kehittymisen suurin este, ydinongelma. Sain kartoitettua yhdessä arviointiin osallistuneiden kanssa kehittämiskohteet, priorisoitua ne ja tehdyksi itse muutoksen. (Heikkala ym. 2019, 19-23.)

4.1 Sidosryhmäanalyysi

Sidosryhmäanalyysillä kartoitin ne ihmisryhmät, joilla oli kiinnostusta itse toimintaan, sen arviointiin ja kehittämiseen. Keskeisiksi toimijoiksi osoittautuivat rinnepäivystäjien lisäksi rinneyhdyshenkilöt ja kouluttajat sekä Punaisen Ristin piirien ja keskustoimiston vastuutyöntekijät sekä hiihtokeskusten vastuutyöntekijät. Kuviossa 7 kuvailen rinnepäivystystoiminnan sidosryhmiä.

Rinnepäivystäjät ovat vapaaehtoisia, jotka haluavat yhdistää toisten auttamisen, ensiavun antamisen, lasketteluun tai lumilautailuun. Toiminta linkittää siis vauhdikkaan urheilulajin vaatimaan auttamiseen kylmässä ja kaltevalla tasolla. Rinnepäivystystoiminta yhdistää samalla järjestön vapaaehtoistoiminnan ja yritystoiminnan, hiihtokeskukset, autettavien tueksi. Lisäksi rinnepäivystäjiltä edellytetään hyvää laskettelutai-

toa, Punaisen Ristin jäsenyyttä ja täysi-ikäisyyttä sekä voimassa olevaa ensiapukoulutusta ennen itse rinnepäivystyskoulutukseen hakeutumista. Punaisen Ristin jäsen- ja koulutusrekisterin mukaan vuosina 2000-2018 rinnepäivystyskurssin oli suorittanut 778 henkilöä, joista 469 oli suorittanut peruskurssin ja 309 kertauskurssin. Osa peruskurssin suorittaneista oli suorittanut kertauskurssin, ehkä useaankin kertaan, koska kurssi on voimassa kolme vuotta. Vuosina 2015-2018 koulutettuja oli rekisteröity vain 91 henkilöä. Kaikkia piirien järjestämiä kursseja ei kuitenkaan tallennettu koulutusrekisteriin. Rekisteri ei myöskään kertonut, kuinka moni sinne kirjatusta toimi edelleen vapaaehtoisena vuonna 2018. Rekisteröidyistä nuorimmat olivat syntyneet 1996 ja vanhimmat 1933. Rinnepäivystäjissä miehiä oli hieman enemmän kuin naisia.

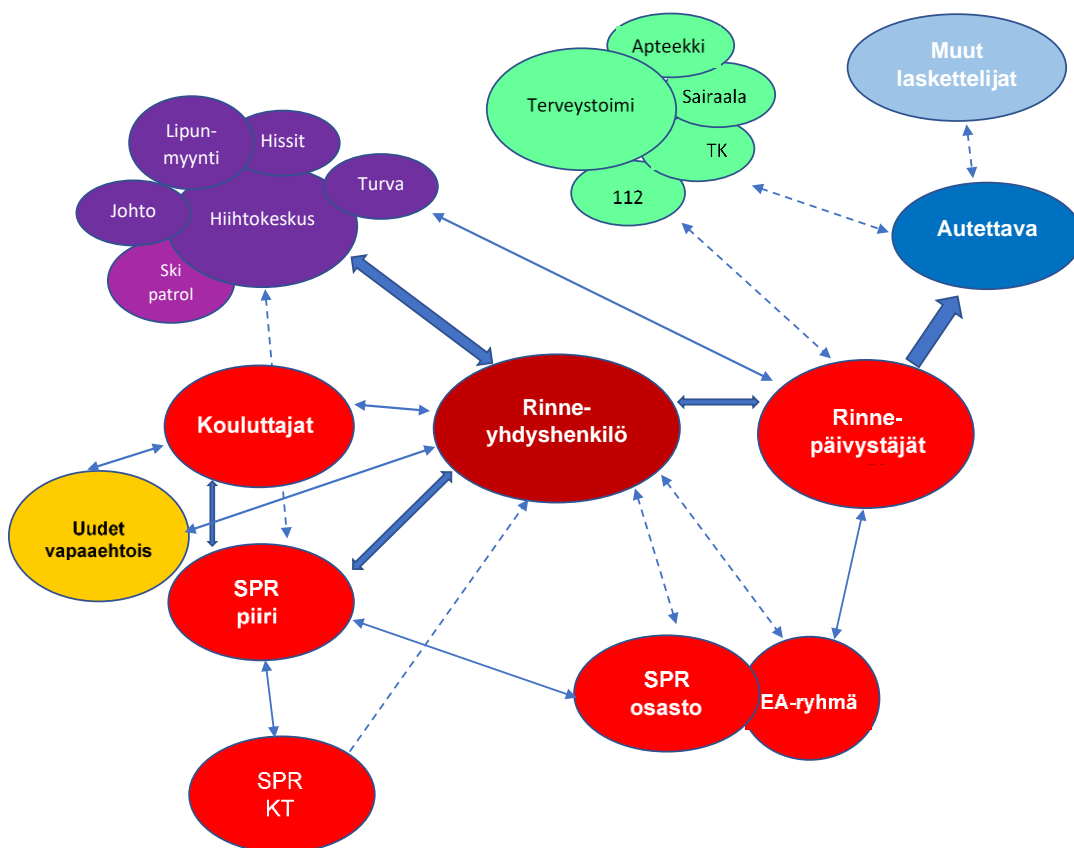
Hiihtokeskukset antavat luvan toiminnalle oman yrityksensä alueella ja tekevät kirjallisen sopimuksen Punaisen Ristin piirin kanssa. Hiihtokeskukset vastaavat keskusten turvallisuudesta, varustavat ensiaputilat, hankkivat ensiaputarvikkeet, kuten tyhjiöpatjan ja sydäniskurin. Hiihtokeskukset antavat rinnepäivystäjille hissiliput, mahdollisesti radiopuhelimet ja liivit päivystysvuorojen ajaksi. Lipunmyynnin luona, hiihtokeskuksen valotauluilla ja nettisivuilla saatetaan kertoa rinnepäivystystoiminnasta.

Rinneyhdyshenkilöt ovat avainvapaaehtoisia, jotka toimivat linkkinä hiihtokeskuksen, Punaisen Ristin piirin ja rinnepäivystäjien välillä. Rinneyhdyshenkilöt organisoivat arjen toimintaa. He sopivat hiihtokeskuksen kanssa käytännön asioista, kuten viestiliikenteestä, autettavien kuljetuksesta ja esiapuhuoneen tarvikkehankinnoista. Monet heistä myös keskustelevat hiihtokeskuksen kanssa, miten kyseisessä hiihtokeskuksessa paljon päivystäviä vapaaehtoisia voidaan kiittää kauden lopuksi. Rinneyhdyshenkilöt myös sopivat, milloin kukin vapaaehtoinen tulee päivystämään, tarvittaessa perehdyttää heidät kyseisen hiihtokeskuksen turvallisuusohjeisiin ja toimintatapoihin.

Rinnepäivystyskouluttajat pitävät Punaisen Ristin piirien alla rinnepäivystyskurssit ja järjestävät harjoituksia rinnepäivystäjille. Kouluttajille maksetaan monen piirin alueella palkkio eli tällöin he eivät ole vapaaehtoisia. Kouluttajat toimivat myös vapaaehtoisina rinnepäivystäjinä. Rinnepäivystyskouluttajat ovat suorittaneet Punaisen Ristin

rinnepäivystyskouluttajakoulutuksen. Osa kouluttajista on vaihtoehtoisesti suorittanut ensiavun ja terveystiedon kouluttajakoulutuksen (ETK), ensivaste- tai ensiapuryhmien kouluttajakoulutuksen. Aiemmin kouluttajat olivat terveydenhuollon ammattilaisia. Kouluttajilla on tärkeä rooli uusien rinnepäivystäjien kouluttamisessa ja toiminnassa mukana olevien taitojen ylläpidossa sekä täydennyskouluttamisessa.

Ne työntekijät, jotka työkseen kehittävät rinnepäivystystoimintaa, ovat vastuussa vapaaehtoisten tukemisessa. Piirien vastuutyöntekijät tekevät sopimukset hiihtokeskusten kanssa, auttavat toiminnan markkinoinnissa, järjestävät koulutukset, kiittävät ja kannustavat rinneyhdyshenkilöitä ja rinnepäivystäjiä. Keskustoimiston edustajana opinnäytetyön tässä vaiheessa vastasin toiminnan valtakunnallisesta kehittämisestä ja koordinaatiosta.

Kuvio 7: Rinnepäivystystoiminnan sidosryhmäkartta.

Opinnäytetyön ulkopuolelle sidosryhmäanalyysistä rajasin autetut, Punaisen Ristin osastot ja niissä toimivat ensiapuryhmät sekä terveydenhuollon viranomaiset, joita

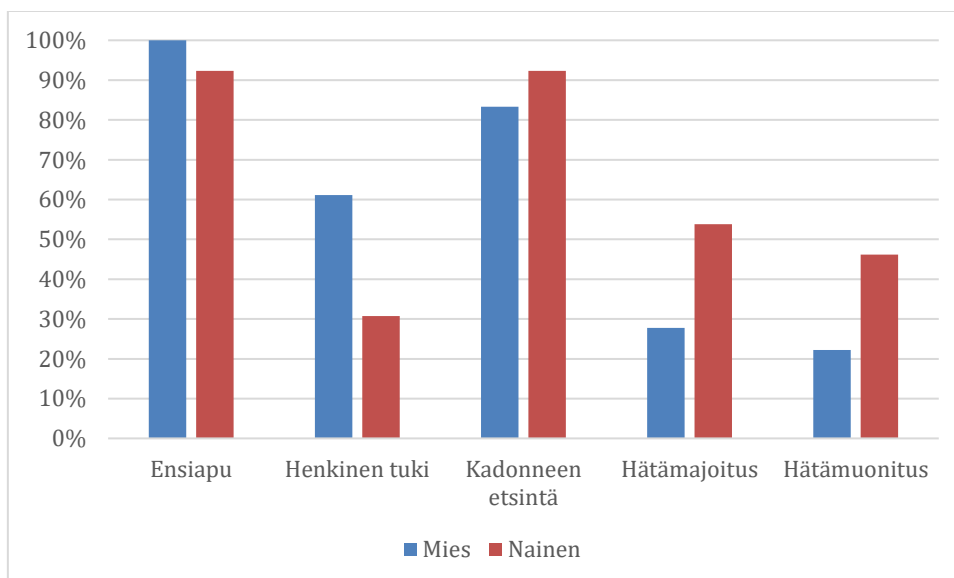
rinnepäivystystoiminta tukee. Terveysthuollon viranomaisista tärkeimmät ovat terveyskeskukset, yksityiset lääkäriasemat, apteekit, hammashoito sekä hätäkeskuslaitoksen kautta ensihoito ja sairaalat. Nämä kaikki ryhmät linkittyvät läheisesti toimintaan, mutta rajasin opinnäytetyötä tarkoituksella, jotta se ei paisunut liian suureksi.

4.2 Tukeeko rinnepäivystys Punaisen Ristin tavoitteita?

Kysymykseen onko rinnepäivystystoiminnalle tarvetta, etsin vastausta ensin Punaisen Ristin perustehtävästä ja tavoitteista. Punaisen Ristin tärkein tehtävä ja toiminnan päämäärä on inhimillisen kärsimyksen estäminen ja lievittäminen. Visio on ” *Olemme rohkea auttaja Suomessa ja maailmalla*”. Toimintalinjaus vuosille 2018-2020 linjaa, että äkillisissä onnettomuuksissa ja kriiseissä auttaminen perustuu Punaisen Ristin arjen toimintaan, jatkuvaan läsnäoloon, varautumiseen ja valmiuden ylläpitoon. Valmiuden perusta ovat koulutetut vapaaehtoiset, jotka ovat valmiina toimimaan yllättävissäkin tilanteissa. Näihin tavoitteisiin rinnepäivystystoiminta istuu hyvin. (Suomen Punaisen Ristin Toimintalinjaus 2017, 5-8.)

Suomi kuuluu arktiseen alueeseen, jossa sekä usein kylmät sääolosuhteet ja pitkät etäisyydet vaikuttavat kaikkiin elämän alueisiin. Suomen kansallisia riskejä ovat esimerkiksi pitkät pakkasjaksot, laajalle alueelle ulottuvat talvimyrskyt, laajat sähkökatkot tai lentokoneonnettomuudet. Punainen Risti teki vuonna 2018 selvityksen arktisen alueen Punaisen Ristin kansallisten yhdistysten valmiuksista auttaa suuronnettomuustilanteissa ja katastrofeissa. Selvitys tarkasteli henkilöresursseja, logistiikkaa, varusteita, hälytysjärjestelmiä ja vapaaehtoisten kouluttamista. Selvityksen mukaan Punaisen Ristin vahvuus on koulutetut vapaaehtoiset, jotka osaavat toimia kylmissä olosuhteissa. Rinnepäivystäjät ovat niitä koulutettuja vapaaehtoisia, jotka ovat tottuneet toimimaan kylmissä olosuhteissa haasteellisissa paikoissa. Punaisen Ristin auttamisvalmiuden kannalta rinnepäivystys voi olla merkittävä toimintamuoto, kunhan vapaaehtoisia on tarpeeksi ja he ovat osa hälytysvalmiutta. (Sisäministeriö 2019, 18-21; Red Cross Artic Disaster Study 2018, 17-56.)

Rinnepäivystyskyselyyn vastanneista vapaaehtoisista (N=31) 89% tiesi, mikä on Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa). Vastaajista 47% haluaisi ja 42% ehkä haluaisi saada kutsun Punaiselta Ristiltä auttamaan, mikäli iso onnettomuus tapahtuisi vastaajien kodin lähellä. Vastaavasti jos heidän kotirinteensä lähellä tapahtuisi iso onnettomuus, vastaajista 51% haluaisi ja 35% ehkä haluaisi saada hälytyksen tulla auttamaan. Kaikista hälytystä toivoneista vapaaehtoisista 97% voisi antaa ensiapua, 88% etsiä kadonnutta ja 50% antaa henkistä tukea. Sukupuolten välillä oli eroa. Miehiä kiinnosti eniten ensiavun antaminen, kadonneen etsintä ja henkinen tuki. Naisia taas kiinnosti eniten kadonneen etsintä, ensiapu ja hätämajoitus. Yllättävää oli se, että henkinen tuki kiinnosti enemmän miehiä ja kadonneen etsintä taas naisia. Tätä kuvaan kuviossa 8. Vaikka motivaatio toimia hälytysryhmässä oli vastaajien keskuudessa korkeahko, vain 15% heistä oli mukana hälytysryhmätoiminnassa ja kirjautunut Punaisen Ristin ja Vapepan hälytystietokantaan. Jotta Punaisen Ristin tavoite valmiuden vahvistamisesta toteutuu rinnepäivystyksen osalta, tulee rinnepäivystäjiä kutsua aktiivisesti mukaan hälytysryhmätoimintaan ja samalla linkittää heidät osaksi osaston toimintaa.

Kuvio 8: Hälytystehtävät, jotka kiinnostavat rinnepäivystäjiä ja rinneyhdyshenkilöitä jaoteltuna sukupuolen mukaan. N=31.

Punainen Risti ja Sosiaali- ja terveysministeriö päivittivät vuonna 2014 yhteistyöpöytäkirjan koskien ensiaputoimintaa, varautumista ja ensiapukoulutusta. Yhteistyöpöy-

täkirjan perusteella Punaisen Ristin tehtävänä on ylläpitää ja kouluttaa vapaaehtoisryhmiä, jotka tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten toimintaa. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus ja Suomen Punaisen Ristin yhteistyöpöytäkirja 2014.)

Rinnepäivystys tukee paikallista terveydenhuoltoa. Monelle autetulle hiihtokeskuksessa annettu ensiapu riittää eikä autettavan tarvitse mennä terveysasemalle ja ruuhkat pienenevät. Hätätilanteissa avun ketju käynnistyy nopeasti. Hätäpuhelun soittamisen lisäksi rinnepäivystäjät antavat hätäensiavun, kuten tarvittaessa elvyttävät, huolehtivat tajuttoman avoimista hengitysteistä tai tyrehdyttävät suuren ulkoisen verenvuodon. Ensiapu estää lisävammat tai jopa pelastaa autettavan hengen.

4.3 Hiihtokeskusten tarve rinnepäivystystoiminnalle

Vuonna 2018 rinnepäivystystoimintaa oli 20 hiihtokeskuksessa, joista alle kymmenessä toiminta oli aktiivista. Suomen Hiihtokeskusyhdistyksessä (SHKY) on jäsenenä 67 hiihtokeskusta (Suomen Hiihtokeskusyhdistys 2019). Kyselyyn vastanneista 11 hiihtokeskuksesta 72,7% toimi rinnepäivystäjiä. Niissä keskuksissa, joissa toimintaa ei ollut, vastaajista 66,7% kertoi, etteivät he olleet saaneet rinnepäivystäjiä. Vastaajista 50% oli erittäin tyytyväisiä rinnepäivystäjiin ja 50% oli tyytyväisiä.

Monet pienemmät hiihtokeskukset sijaitsevat kaupunkien läheisyydessä. Vaikka rinneet eivät ole kovin pitkät, on moni keskus satsannut erilaisiin snow park -alueisiin, joissa erityisesti lapset ja nuoret viihtyvät. Tapaturmia myös tapahtuu ja ensiavulle on tarvetta. Suuret hiihtokeskukset sijaitsevat usein kaukana suurista kaupungeista ja sairaaloista. Esimerkiksi Kuusamosta on matkaa Ouluun 217 km, Rovaniemelle 195 km ja Kajaaniin 245 km. Kuusamossa asuu noin 15 400 henkilöä. Kuusamossa käy noin miljoona matkailijaa vuodessa ja kaudella 2018-2019 rinteissä kertyi yli 430 000 laskettelupäivää (Ruka 2020). Poikkeuksellisissa tilanteissa tai suuronnettomuuksissa hiihtokeskusten ja paikallisten viranomaisten resurssit eivät välttämättä riitä kaikkien auttamiseen ja Punaisen Ristin auttamisvalmiudelle voi olla tarvetta.

Hiihtokeskuksissa on vuosien varrella panostettu paljon turvallisuuteen ja tapaturmien ennaltaehkäisyyn. Tapaturmalla tarkoitetaan Terveiden ja hyvinvointilaitoksen mukaan tilannetta, joka on odottamaton, äkillinen ja tahaton ja jonka seurauksena henkilö joko loukkaantuu lievästi tai vakavasti tai kuolee. Tapaturmaan liittyy aina onnettomuus ja sitä seuraava henkilövahinko. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2016.)

SHKY toimii hiihtokeskusten katto-organisaationa Suomessa. SHKY on laatinut valtakunnallisia suosituksia ja ohjeita rinneturvallisuuden kehittämiseksi yhdessä hiihtokeskusten, Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes), Punaisen Ristin ja vakuutusyhtiön edustajan kanssa. Hiihtokeskusten käytössä on Rinneturvallisuuden käsikirja. Hiihtokeskuksissa on esillä asiakkaille tarkoitettuja rinnekäyttötymistä ohjaavia kylttejä ja tiedotteita, joissa on tekstiä eri kielillä. Hiihtokeskuksissa on ensiapukoulutettua henkilökuntaa, jotka muiden tehtäviensä lisäksi tarvittaessa auttavat asiakkaita. Henkilökunnan varsinainen työ voi kuitenkin olla esimerkiksi hissien hoitaminen. (Suomen Hiihtokeskusyhdistys, 2018).

Ennakointi ja hyvä suunnittelu ovat tärkeitä tapaturmien estämisessä. Rinnepäivystäjät osaltaan edistävät turvallista laskettelukulttuuria. Useat rinnepäivystäjät ovat koulutuksissa sanoneet, että laskettelijoista ja lautailijoista moni vähentää vauhtia huomattavasti rinnepäivystäjän. Tätä ei ole erikseen tutkittu. Rinnepäivystäjät raportoivat hiihtokeskuksen henkilöstölle, mikäli he huomaavat jonkun tapaturmille altistavan paikan.

Rinnetapaturmatilastojen mukaan laskettelukaudella 2017–18 sattui 10,5 tapaturmaa 10 000 hiihtopäivää kohden. Tyypillisimmät rinnetapaturmat suksilla laskettelevilla ovat polvi- (23,4%), pää- (12,4%) ranne- (14,9%) ja olkapäävammat (10,8%). Lautailijoiden yleisimmät vammat ovat ranne- (35,6 %), olkapää- (13,6 %) ja päävammat (12,8%). Päävammojen määrä on vähentynyt kypärän käytön yleistyessä. SHKY:n mukaan suomalaisista 95% käyttää kypärää laskettelurinteissä. (Suomen Hiihtokeskusyhdistys, 2019.)

Rinnepäivystäjät pääsevät nopeasti autettavan luokse, kun he laskettelevat ja lautailevat. Monesti rinnepäivystäjät pystyvät antamaan ensiavun itsenäisesti. Henkilökunta saattaa tulla auttamaan, mikäli autettava joudutaan kuljettamaan ahkiolla alas rinteestä, osassa keskuksista rinnepäivystäjät kuljettavat autettavan alas rinteestä. Käytännöt vaihtelevat eri hiihtokeskusten välillä. Osa isoista hiihtokeskuksista on ulkoistanut ensiavun antamisen yksityiselle hiihtokeskuksen luona toimivalle lääkäriasemalle. Silti rinnepäivystäjille voi olla tarvetta auttaa rinteessä.

Kyselyyn vastanneista hiihtokeskuksen edustajista (N=11) viisi oli sitä mieltä, että rinnepäivystystoiminta on erittäin tärkeää ja viisi muuta arvioi sen tärkeäksi. Koko toimintamuotoon oli vain kolme vastaajaa erittäin tyytyväisiä ja kaksi tyytyväisiä. Viisi vastaajista oli tyytymättömiä ja yksi ei osannut sanoa. Suurin haaste oli rinnepäivystäjien vähäinen määrä ja tiedotuksen puute hiihtokeskuksille. Niissä hiihtokeskuksissa, joissa ei ollut rinnepäivystystoimintaa, 66% vastasi, ettei rinnepäivystäjiä oltu saatu. Kukaan ei ollut tyytymätön itse vapaaehtoisten rinnepäivystäjien toimintaan. Yhdessä vastanneista keskuksista oli itse koulutettuja, omia ensiavun vapaaehtoisia. Yksi vastaajista kommentoi:

”Aktiivisten rinnepäivystäjien määrä ei ole koskaan liian suuri, joten uusien päivystäjien kouluttaminen ja sitouttaminen on tärkeää.”

Yksi hiihtokeskuksen edustaja vastasi kysymykseen, miten kehittäisit rinnepäivystystoimintaa:

”Onko siihen ylipäänsä tarpeen panostaa? Kaikkien keskusten on kuitenkin huolehdittava ensiapuvalmiudestaan muillakin tavoin kuin vapaaehtoisten kautta. SHKY kehittää Ski Patrol -toimintaa, ehkä se voisi korvata rinnepäivystäjät?”

Osassa hiihtokeskuksista toimii Ski patroleita. He ovat SHKY:n kouluttamia vapaaehtoisia tai työntekijöitä, joiden tehtävänä on rinneturvallisuuden lisääminen ja tarvittaessa ensiavun antaminen. Maailmalla Ski patrol-toimintaa on ollut pitkään. Suomeen toiminta rantautui noin kymmenen vuotta sitten. Ski patroleita on koulutettu, koska rinnepäivystäjiä ei ole ollut tarpeeksi ja hiihtokeskukset tarvitsivat myös valmiutta

puuttua rinneturvallisuutta uhkaaviin tilanteisiin. Aluksi toimintaa kehitettiin ensiapukoulutuksen osalta yhteistyössä Punaisen Ristin kanssa. Nykyään osassa hiihtokeskuksista toimii niin rinnepäivystäjiä kuin Ski patroleita, osassa on vain Ski patroleita (Suomen Hiihtokeskusyhdistys 2018.)

Kyselyyn vastanneista rinnepäivystäjistä (N=27) oli 11 tehnyt usein yhteistyötä Ski patrolien kanssa, neljä pari kertaa, kuusi harvoin ja kuusi ei kertaakaan. Kun rinnepäivystäjiltä kysyttiin, voisiko heidän mielestään rinnepäivystystoimintaa ja Ski patrol -toimintaa yhdistää, 15 kannatti toimintojen yhdistämistä, kymmenen vastasi ehkä ja vain kaksi vastusti. Sukupuolella tai iällä ei ollut vaikutusta vastauksiin. Kun kysyttiin, haluaisiko rinnepäivystäjä itse toimia Ski patroleina, vastaajista kaksi kertoi jo nyt toimivansa myös Ski patrolina, seitsemän voisi toimia, yhdeksän ei osannut sanoa ja yhdeksän ei haluaisi toimia Ski patrolina.

Hiihtokeskusten edustajista kaikki kannattivat rinnepäivystystoiminnan ja Ski patrol toiminnan yhdistämistä. Punaisen Ristin työntekijöistä yksi kannatti, neljä epäröi ja yksi vastusti toimintojen yhdistämistä.

4.4 Rinnepäivystäjien motiivit vapaaehtoistoimintaan

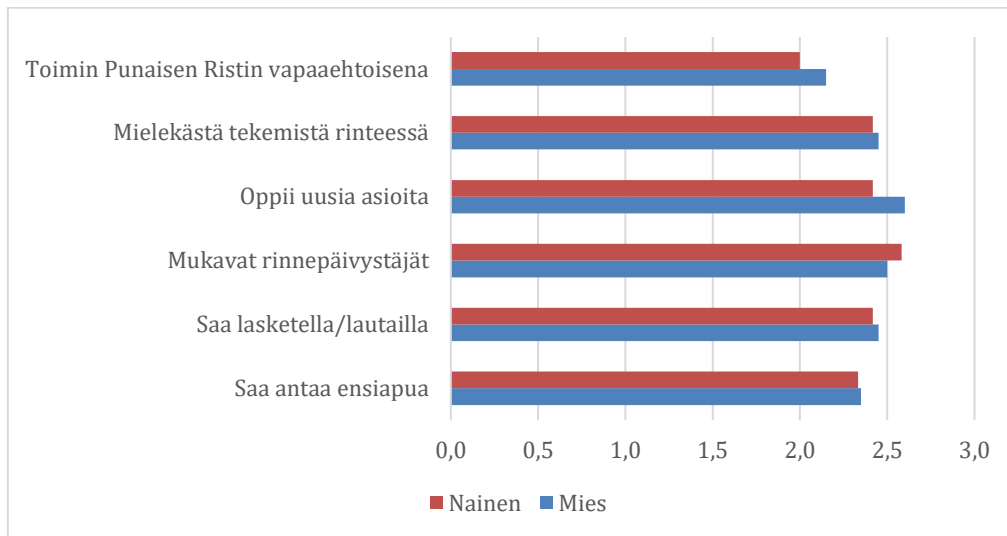
Rinnepäivystyskyselyyn vastanneista rinnepäivystäjistä ja rinneyhdyshenkilöistä (N=31) toimintaan oli erittäin tyytyväisiä 51% ja tyytyväisiä 49% oli. Kukaan ei ollut tyytymätön. Tulos on hämmentävän hyvä suhteessa siihen, että kehittämistarvetta on tuotu esiin laajalla rintamalla. Ehkä tämä kertoo itse toiminnan antoisuudesta kaikine puutteineenkin. Vastaavasti kansainvälisessä Ski patrol-toimintaa selvittäneessä kyselyssä vapaaehtoisista 55% oli erittäin tyytyväisiä toimintaan, 40% tyytyväisiä ja 5% ei ollut tyytyväisiä (Medic52 2017, 35). Vastaukset ovat siis hyvin linjassa keskenään.

Kyselyyn vastanneista rinnepäivystäjistä 41% oli ollut toiminnassa mukana yli kymmenen vuotta ja 44% 4-10 vuotta ja vain 15% 1-3 vuotta (N=27). Tämä kertoo suuresta

sitoutuneisuudesta. Hieman yllättäen yli kymmenen vuotta toiminnassa mukana olleista 36% oli 31-40-vuotiaita. He ovat aloittaneet harrastuksen nuorina aikuisina ja jatkaneet sitä. Uusien vapaaehtoisten pieni määrä kertoo mahdollisesti vähäisistä koulutusmääristä viime vuosina sekä rekrytoinnin puutteesta. Sukupuoli ei vaikuttanut siihen, kuinka pitkään vastaajat olivat olleet mukana toiminnassa. Vuonna 2019 kertauskurssille osallistujat olivat toimineet rinnepäivystäjinä keskimäärin kymmenen vuotta. Vapaaehtoisissa on hyvin edustettuina miehet ja naiset, nuoret ja vanhat. Vapaaehtoisilla on myös halu kehittää toimintaa ja pyydettyessä he antavat panostaan toiminnan paikalliseen ja valtakunnalliseen kehittämiseen.

Kysyttäessä mitkä asiat rinnepäivystäjät kokivat harrastuksessaan tärkeiksi asteikolla 1 = ei tärkeä, 3 = erittäin tärkeä, kärkeen nousivat mukavat rinnepäivystäjät, uusien asioiden oppiminen, mielekäs tekeminen rinteessä ja mahdollisuus lasketella tai lautailla. Naisille tärkeintä oli sosiaaliset suhteet ja miehille uuden oppimien. Erot eri sukupuolten eivät olleet suuria. Tätä kuvaan kuviossa 9. Kansainvälisessä Ski patrol -toimintaa analysoivassa tutkimuksessa vapaaehtoisten tärkeimmät motiivit olivat toisten ihmisten auttaminen (44%) ja toiset vapaaehtoiset (29%) (Medic52 2017, 33). Sosiaaliset suhteet ovat siis tärkeä osa toimintaa niin rinnepäivystäjillä kuin vapaaehtoisilla Ski patroleilla.

Tulokset ovat saman suuntaiset, kuin vuoden 2016 RAY tukee-barometrissa, johon vastasi 54 järjestön kautta 2541 henkilöä. Vastaajien mukaan järjestötoimintaan osallistumisen tärkeimmät motivaatiot olivat mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin (42,1%), auttamisen halu (40,2%), mahdollisuus saada mielekästä ja kivaa tekemistä (36,9%), uuden oppiminen ja tiedon saanti (33,8%) sekä mahdollisuus vertaistuen saamiseen (32,6%). (Pekkala, Laitinen, Karinen & Marniemi 2016.)

Kuvio 9: Rinnepäivystäjien vapaaehtoistoiminnan tärkeimmät motiivit eroteltuna sukupuolen mukaan. Asteikko: 1 = ei tärkeä, 3 = erittäin tärkeä. N=27.

Erityisesti kaupallisessa markkinatutkimuksessa paljon käytetty Net Promoter Score mittaa tyytyväisyyttä, kun kysytään, kuinka todennäköisesti vastaaja suosittelisi toimintaa ystävälleen tai kollegalleen. Kysymys kertoo erityisesti Punaisen Ristin rinnepäivystystoiminnan brändin vahvuudesta. Vastanneista (N=49) vapaaehtoisista, hiihtokeskusten edustajista ja työntekijöistä 67% suosittelisi toimintaa läheisilleen. He ovat lojaaleja, toimintaan tyytyväisiä harrastajia. 27% vastaajista oli neutraaleja. He ovat tyytyväisiä, mutta mahdollisesti vaihtavat harrastusta. Vastaajista 7% ei suosittelisi sitä ystävilleen tai kollegoilleen. He ovat tyytymättömiä. Tulos kertoo osaltaan muutostarpeesta, kun vastaajista 34% ei suoraan suosittelisi toimintaa muille. Mutta samalla tulos on positiivinen ja kertoo osaltaan siitä, että vastaajien mielestä toimintaa tulee jatkaa. Vastaajien pieni määrä vähentää tuloksen luotettavuutta ja yleistettävyyttä.

4.5 SWOT- analyysi

SWOT analyysin avulla halusin tehdä näkyväksi rinnepäivystystoiminnan vahvuudet, joita haluamme ylläpitää sekä heikkoudet, joista kumpuaa kehittämiskohteet, kun ne muutetaan tekojen avulla päinvastaisiksi ja niistä tulee vahvuuksia (Liite 2). Järjestön

ulkopuoliset mahdollisuudet ovat niitä, joita meidän tulee hyödyntää. Uhkia meidän tulee välttää, jos se on mahdollista. (Lares 12.3.2019, Heikkala ym. 2019, 20.)

Rinnepäivystystoiminnan nykytilan vahvuuksia ovat erittäin sitoutuneet vapaaehtoiset, joista osa päivystää kaudessa satoja tunteja ja he ovat jatkaneet harrastamista vuosia. Myös halu kehittää toimintaa yhdessä on selkeä vahvuus. Rinnepäivystystoiminta on Punaisen Ristin perustehtävän mukaista toimintaa ja se tukee järjestön strategisia tavoitteita. Hiihtokeskuksille rinnepäivystäjät antavat erittäin kustannustehokkaan tavan parantaa keskusten ensiapuvalmiutta, kun ainut pakollinen menoerä on ilmaiset hissiliput.

Keskeinen heikkous on rinnepäivystäjien vähäisyys. Tämä johtuu erityisesti vähäisestä työntekijäresursoinnista ja budjetista. Selkeä tahtotila toiminnan kehittämiseksi tuntuu puuttuneen. Toimintaa tuki vuonna 2018 muun työn ohella kuuden piirin työntekijät. Toimintaa voisi luontevasti olla seitsemän piirin alueella, joissa sijaitsee lähes kaikki Suomen hiihtokeskukset. Kyselyyn vastanneista työntekijöistä neljä kannatti uudistusta, jossa koko maan rinnepäivystystoiminnasta vastaisi 3-4 piiriä yhdessä keskustoimiston kanssa. Yksi vastaajista epäröi ja yksi vastusti tuen keskittämistä muutama piirin tehtäväksi. Myös työntekijöiden roolit ja prosessit todettiin kyselyssä ja työpajassa osittain epäselviksi.

Punainen Risti koulutti viime vuosina uusia rinnepäivystäjiä vuosittain noin 60 henkeä keskimäärin kolmella rinnepäivystyskurssilla. Kaikkia kurssilaisia ei kirjattu valtakunnalliseen rekisteriin. Toiminnassa jo mukana olleille vapaaehtoisille ei järjestetty joka puolella Suomea vuosittaista kertauskoulutusta. Rinneyhdysheiköiden rooli oli epäselvä eikä heille ollut koulutusta tai yhtenäistä perehdytystä. Näistä haasteista johtuen rinnepäivystystoimintaa ei juuri markkinoitu, uusia vapaaehtoisia ei aktiivisesti ja systemaattisesti rekrytoitu ympäri maata. Koulutuksia järjestettiin harvoin, kertauskoulutuksia vielä harvemmin. Tiedottaminen oli epätasaista eri puolilla maata ja liian vähäistä. EU:n yleisen tietosuojasetuksen (GDPR) myötä omat Excel-listat hävitettiin ja moniin vapaaehtoiseihin ei saatu enää yhteyttä.

Rinnepäivystäjien määrä perustuu yleensä sopimukseen ja saatavissa oleviin vapaaehtoi-
toisiin. Rinnepäivystäjiltä saadun tiedon perusteella vain muutamassa hiihtokeskuk-
sessa oli niin paljon rinnepäivystäjiä, että heille oli sovittu ennakoon omat päivystys-
vuorot. Vapaaehtoisten oman arvion mukaan parhaimmillaan keskuksessa oli 30-50
omaa aktiivista rinnepäivystäjää. Tällöin jokaiselle tuli kaudessa sopivasti päivystys-
vuoroja ja erityisesti ruuhka-aikoina ja koululaisten ollessa rinteessä, siellä oli tar-
peeksi päivystäjiä. Valtaosassa keskuksista oli kuitenkin vain yksittäisiä rinnepäivys-
täjiä. Rinnepäivystäjiä oli tarpeeseen nähden aivan liian vähän. Tämä turhautti niin
rinnepäivystäjiä kuin hiihtokeskuksia.

Rinnepäivystäjien kouluttamiseen liittyi vuonna 2018 paljon haasteita. Rinnepäivys-
täjiltä edellytettiin vuoteen 2019 asti ennen rinnepäivystyskurssille saapumista voi-
massa olevan ensiavun perus- ja jatkokurssin suorittamista (EA 1[®] ja EA 2[®]). Kumpi-
kin näistä kurseista kestää 16 tuntia ja ne antavat perusvalmiudet hätäensiavun anta-
miseen niin aikuiselle kuin lapselle. Kurssit ovat melko kalliita vapaaehtoisen itsensä
maksamana. EA 2[®] -kurssia järjestetään melko harvoin eri puolella maata. Rinne-
päivystyskurssin pituus oli 20 tuntia. Kurssiohjelma oli päivitetty edellisen kerran
vuonna 2007. Kurssimateriaalina toimi Rinnepäivystäjän opas ja ensiapukirja. Kou-
luttajia varten oli muutaman sivun ohje, johon oli kirjattu teemat, lyhyesti tavoitteet ja
ajankäyttö. Eri alueilla koulutus oli muokkaantunut erilaiseksi, vaikka perussisältö oli
sama. Koulutusaika ei mahdollistanut kaikkien tärkeäksi katsottujen asioiden käsitte-
lyä. Käsiteltäviä asioita oli liikaa ja koulutukseen ei kuulunut verkkokurssia. Osa kou-
lutuksesta toteutettiin ulkona rinteessä. Kurssilaisten laskettelutaito testattiin yleensä
hiihdonopettajan toimesta. Kurssilaisille koulutettiin onnettomuuspaikan merkitse-
mistä ja lisäonnettomuuksien ehkäisemistä, kaltevalla, kylmällä tasolla ensiavun anta-
mista, hypotermian estämistä ja autettavan poiskuljettamista rinteestä. Rinnepäivys-
täjille ei puhuttu hälytysryhmätoiminnasta. Rinnepäivystysoikeus oli kurssin jälkeen
voimassa kolme vuotta. (Hirvonen 2007.)

Rinnepäivystäjiltä ei vuonna 2018 vaadittu säännöllistä harjoittelua, eikä niitä ollut
heille monin paikoin aktiivisesti tarjottukaan. Rinnepäivystäjien osaamista ei varmis-

tettu vuosittain, vaan kerran kolmessa vuodessa, toisin kuin Punaisen Ristin ensiapupäivystäjillä. Rinnepäivystäjille ei opetettu toimimista ensiapupäivystäjinä erilaisissa tapahtumissa eikä heillä ollut ensiapupäivystysoikeutta. Näin he eivät saaneet toimia ensiapupäivystäjinä esimerkiksi hiihtokeskuksessa tapahtuneissa kilpailuissa.

Rinnepäivystystoiminnan mahdollisuuksia olivat todellinen tarve ensiavun antamiselle. Toiminta on vauhdikasta, jännittävääkin ja antoisaa. Rinnepäivystykselle on helppo saada näkyvyyttä eri medioissa. Toimintaa voidaan kehittää yhteistyössä Ski patrol toiminnan kanssa tai jopa sulauttaa osaksi sitä toimintaa. Hiihtokeskusten kanssa on hyvät välit niillä paikkakunnilla, jossa toiminta on aktiivista.

Toimintaympäristön merkittävä ulkoinen riski on ilmastonmuutoksen myötä paikoitellen vähälumiset talvet. Ilmatieteen laitos seuraa lumitilannetta. Erityisesti Etelä-Suomessa on ollut 2000-luvulla muutamia erittäin vähälumisia talvia. Tämä lyhentää niin hiihtokeskusten aukioloaikoja, vaikeuttaa rinnepäivystäjien rekrytointia ja koulutusmahdollisuuksia sekä huonontaa motivaatiota lähteä päivystämään. Esimerkkinä tästä on talven 2019-2020 vähäinen lumitilanne, jonka johdosta kaksi suunniteltua rinnepäivystäjän peruskurssia jouduttiin perumaan. Vuonna 2020 on koronaepidemia aiheuttanut koko hiihtokeskustoiminnalle suuria haasteita. Jos hiihtokeskukset ovat kiinni, rinnepäivystystoiminnalle ei ole edellytyksiä. Toki rinnepäivystäjät voivat osallistua muuhun Punaisen Ristin auttamistoimintaan. (Ilmatieteen laitos 2020.)

4.6 Kehittämiskohteet

Rinnepäivystyksen kehittämistyöryhmässä luotiin tavoitteet rinnepäivystystoiminnan tulevaisuudelle. Rinnepäivystystoiminnan uusi visio on, että hiihtokeskuksissa ensiapua tarvitsevat saavat sitä nopeasti ja tehokkaasti koulutetuilta, motivoituneilta Punaisen Ristin vapaaehtoisilta rinnepäivystäjiltä, jotka ovat hälytettävissä viranomaisien tueksi äkillisissä tilanteissa. Punaisen Ristin arvot tukevat osaltaan vision saavut-

tamista. Arvojen mukaan järjestö on avoin, palvelualtis, aikaansaava ja yhteistyökykyinen (Punainen Risti Toimintalinjaus 2017, 5). Vision toteuttaminen vaatii paitsi paljon uusia vapaaehtoisia, myös heidän hyvää kouluttamistaan.

Rinnepäivystystoiminnan kehittämissuunnitelma viitoitti, miten toimintaa tulisi jatkossa toteuttaa. Yhdessä piirien vastuutyöntekijöiden ja kehittämistyöryhmän kanssa määriteltiin tarvittavat rakenteet ja resurssit. Suunnitelmassa keskityttiin erityisesti toiminnan selkeyttämiseen, uudenlaiseen resurssointiin ja kumppanuuksien vahvistamiseen. Samalla tunnistettuja heikkouksia pyrittiin kehittämään niin, että ne ovat tulevaisuudessa toiminnan vahvuuksia. (Heikkala ym. 2019, 19-23.)

Keskeisiksi kehittämiskohteisiksi aineistosta nousi neljä osa-aluetta:

1. Roolien selkeyttäminen
2. Prosessikuvaus linkitettyinä vuosikelloon
3. Rekrytoinnin mallintaminen, testaus ja käyttöönotto
4. Koulutus uudistus

Tässä opinnäytetyössä keskityn koulutus uudistukseen. Kaikille kehittämisen osaluille tehtiin kehittämissuunnitelmat ja ne on myös pitkälti toteutettu.

5 KOULUTUSUUDISTUS

Koulutus uudistuksen tavoitteeksi kehittämisryhmässä asetimme, että koulutusten tuli vastata autettavien ja hiihtokeskusten vaatimuksiin sekä innostaa ja tukea vapaaehtoisia toimimaan osaavina rinnepäivystäjinä. Myös koulutusten hinnan tuli olla selkeästi edullisempi kuin aiempien koulutusten yhdistelmä oli maksanut. Tältä pohjalta päätin uudistaa rinnepäivystyskurssin sekä kertauskurssin ja luoda rinnepäivystyskouluttajakoulutuksen. Uudistuksen mittariksi asetin uusien kurssien pilotoinnin ja niistä saa-

dut palautteet. Palautetta halusin verrata rinnepäivystyskyselyssä keväällä 2018 saamiini palautteisiin liittyen koulutuksia. Pilotointien jälkeen oli tavoitteenamme aloittaa uusien kurssien järjestäminen tarpeen mukaan eri puolilla maata.

5.1 Uuden rinnepäivystäjän peruskurssin kehittäminen

Rinnepäivystyksen kehittämisryhmä aloitti koulutusuudistuksen joulukuussa 2017 määrittelemällä rinnepäivystäjien roolin ja sen vaatimat tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset vaatimukset (Liite 3). Kävimme läpi rinnepäivystäjien tehtävät. Näiden pohjalta työstimme rinnepäivystäjän muotokuvan.

Keväällä 2018 toteutetussa rinnepäivystyksen kyselytutkimuksessa vapaaehtoisilta kysyttiin, mistä aiheista he toivoivat lisää tai vähemmän koulutusta osana rinnepäivystyskurssia. Teemoja olivat rinnepäivystystoiminta yleisesti, ensiapu rinteessä, kirjaaaminen, raportointi, jatkohoitoon lähettäminen, henkinen tuki ja Punainen Risti valmiusjärjestönä. Vastaajista 74% oli tyytyväisiä kurssin rinnepäivystystoiminnan yleiseen tietosuuteen, 21% haluaisi aiheesta vähän lisää tietoa ja 5% paljon lisää tietoa. Vastaajista 19% mukaan koulutuksen ensiapuosuutta tulee lisätä paljon, 38% mukaan hieman ja 43% mukaan ensiapua opetetaan nyt sopivasti. Murtuman tukemiseen 60% vastaajista oli tyytyväisiä, 40% haluaisi lisätä vähän ja 10% paljon harjoitusta. Verenvuodon tyrehtyttämistä oltiin koulutettu ilmeisen hyvin, koska 81% vastaajista oli siihen tyytyväisiä. Tajuttoman ensiavun opettamisessa päästiin lähes samoihin vastausprosentteihin (79%). Myös elvytyksen opetus on katettu hyvin vapaaehtoisten mielestä, koska 75% vastaajista oli tyytyväisiä, 20% lisäisi hieman elvytyksen opetusta ja 5% paljon. Kylmältä suojaamiseen oli vastaajista tyytyväisiä 60%, sitä lisäisi hieman 31% ja paljon 9%. Avoimissa vastauksissa nostettiin esille kysymys, miten rinnepäivystäjät voivat osallistua muuhun Punaisen Ristin toimintaan, johon heillä on valtuudet.

Ahkiolla tuodaan autettava alas rinteestä. Ahkion kuljettamisen kouluttaminen jakoi enemmän mielipiteitä. Tämä johtunee siitä, että osassa hiihtokeskuksissa vain rinne-

henkilökunta kuljettaa ahkiota. Ahkion kuljettaminen on erittäin vaativaa ja ne vapaaehtoiset, jotka sitä joutuvat tekemään, ilmeisesti haluaisivat lisää opetusta. Vastaajista ahkion kuljettamisen opetusta oli sopivasti 41% mukaan, sitä lisäisi vähän 45% ja paljon 10%, kun taas opetusta vähentäisi 5%.

Kyselyyn vastanneista vapaaehtoisista 52% oli tyytyväisiä kirjaamisen osuuteen, sitä lisäisi hieman 36% ja paljon 10% ja vähentäisi 2%. Rinnepäivystäjät kirjasivat autetut Punaisen Ristin ensiapupäivystykseen kehitetyille lomakkeille tai pelkästään tilastoiivat autetut SHKY:n ohjeiden mukaisesti. Punaisen Ristin lomakkeet uusittiin toukuussa 2018. Taustalla oli tietosuojauudistus ja toimintatavoissa tapahtuneet muutokset. (SPR Kirjaaminen rinnepäivystyksessä 2019.)

Raportointi niin ensihoitohenkilökunnalle kuin hiihtokeskukselle ja Punaiselle Ristille oikealla tavalla on tärkeä osa toimintaa. Sen opettamiseen oli tyytyväisiä 42%, sitä lisäisi hieman 33%, paljon 12% ja vähentäisi 2% vastaajista. Punainen Risti ei rekisteröi autettavia. Jokaisella hiihtokeskuksella on oma sähköinen linkki SHKY:n ylläpitämään rinnetapaturmien tilastokyselyyn. Tästä on kerrottu vaihtelevasti eri kursseilla.

Jatkohoitoon lähettäminen tarkoittaa joko terveysasemalle, sairaalaan tai 112 soiton jälkeen ensihoidon toteuttamaa jatkohoitoon kuljettamista. Sen opettamiseen vastaajista oli tyytyväisiä 52%, sitä lisäisi hieman 42% ja paljon 7%.

Henkisen tuen antaminen jakoi hieman vastaajien mielipiteitä. Henkisen tuen antaminen on aina osa ensiapua, mutta tärkeä Punaisen Ristin valmiuden auttamismuoto itsenäänkin. Tyytyväisiä henkisen tuen opettamisen laajuuteen oli 50% vastaajista, sitä lisäisi hieman 38%, paljon 7% ja vähentäisi 5%.

Syksyllä 2018 piirien työntekijöiden kanssa sovimme, että uudistettu rinnepäivystyskurssi noudattaa vastaavaa mallia kuin vuonna 2017 päivitetty ensiapupäivystäjän peruskurssi. Tämä tarkoitti, että uudistunut koulutus sisältää ensiavun jatkokurssin (EA

2[®]). Kurssin nimi päätettiin vaihtaa muutoksen myötä rinnepäivystäjän peruskurssiksi. Osa vastaajista toivoi osittaista verkko-opetusta. Sitä toivottiin myös kouluttajien puolelta, jotta lähijaksoilla aikaa jäisi enemmän käytännön harjoitteluille. Tärkeää oli linjata, mitkä teorian tiedoista voi suorittaa verkossa. Sovin työntekijöiden kanssa, että uusittu peruskurssi koostuisi verkkokurssiosuudesta ja kolmesta lähipäivästä. Ensimmäinen lähipäivä voidaan järjestää yhdessä ensiapupäivystäjien kanssa luokkatiloissa. Kaksi jälkimmäistä lähipäivää tulee toteuttaa hiihtokeskuksessa rinneolosuhteissa. Niissä keskitytään kädentaitojen vahvistamiseen ja turvallisiin toimintatapoihin erilaisissa rinneolosuhteissa.

Koulutusmenetelmistä en kysynyt palautetta, koska aiemmin käytössä olleessa kursiosohjelmassa ja kouluttajaohjeessa ei eri pedagogisia metodeja ollut tarkemmin määriteltä. Tämän vuoksi kurssien toteutus oli aiemmin hyvin erilainen eri puolilla maata. Koulutusuudistuksessa päätin luoda opinto-oppaan rinnepäivystäjien peruskurssiin. Opinto-oppaaseen halusin kirjata oppimistavoitteet, rinnepäivystäjän osaamisalueet ja kompetenssit (Liite 3). Avoimissa vastauksissa ehdotettiin etätehtäviä ennen kurssia ja uutta materiaalia rinnepäivystyskursseille. Kouluttajien toiveissa oli mahdollisuus muokata kurssirunkoa eri hiihtokeskuksille sopivaksi. Toiveet päätin toteuttaa antamalla kouluttajille mahdollisuuden käyttää erilaisia pedagogisia ja osallistavia menetelmiä.

Verkkokurssin päätin luoda Moodle-pohjalle, koska se oli käytössä Punaisella Ristillä. Verkossa koulutettaviksi aiheiksi valikoitui Punaisen Ristin arvot, salassapito- ja vaitiolovelvollisuus, aseptiikka, rinnetapaturmien yleisyys, turvallisuusohjeet, kirjaaminen ja ensiavun itsenäinen kertaaminen. Lähiopetuksessa päätimme resurssikouluttajien kanssa korostaa rinteessä tapahtuvia harjoituksia, joiden teemoiksi sovittiin rinneturvallisuuden huomioiminen, onnettomuustilanteessa turvallinen toimiminen, hätäensiaputaidot, murtumien ensiapu, hypotermian ennaltaehkäisy, kirjaaminen ja raportointi. Koulutukseen päätin lisätä osuus Punaisen Ristin valmiudesta ja kutsua osallistujia aktiivisesti mukaan hälytysryhmätoimintaan.

5.2 Rinnepäivystäjien kertauskoulutuksen uudistaminen

Vuonna 2018 rinnepäivystäjien täytyi suorittaa kolmen vuoden välein kahdeksan tunnin kertauskurssi, jotta päivystysoikeus säilyi voimassa. Tämän lisäksi rinnepäivystäjien tuli päivystää joka kausi omassa kotirinteessään vähintään 20 tuntia. Kertauskurssit järjestettiin rinnepäivystyskurssin yhteydessä jälkimmäisenä päivänä. Tämä aiheutti haasteita niin kouluttajille ja osallistujille.

Kertauskurssin uudistin yhdessä neljän piirin alueelta tulleiden kouluttajien ja kolmen piirin vastuutyöntekijän kanssa. Koulutusuudistuksen myötä päätimme luoda mallin, jossa kertauskoulutus on oma, itsenäinen kurssi. Siihen päätimme liittää Moodlessa toteutettavan verkkokurssin. Kertauskurssin tavoitteiksi kirjasin, että rinnepäivystäjät hallitsevat turvallisen toiminnan rinteessä, hätäensiavun, kirjaamisen ja jatkohoitoon ohjaamisen. Jatkossa rinnepäivystäjien tulee tietää, kuinka he voivat halutessaan kuulua Punaisen Ristin hälytysjärjestelmään.

5.3 Kouluttajakoulutus

Punaisen Ristin keskustoimisto vastaa eri linjojen kouluttajakoulutusten suunnittelusta ja järjestämisestä. Rinnepäivystyskouluttajakoulutusta ei oltu järjestetty ainaakaan vuoden 2001 jälkeen. Jotta uudistettua rinnepäivystäjän peruskurssia ja jatkokurssia kouluttavat tulevaisuudessa osaavat ja motivoituneet kouluttajat, osana kehittämishanketta suunnittelin yhdessä resurssikouluttajien kanssa rinnepäivystyskouluttajien sisältöosan. Resurssikouluttajina toimivat yhden Punaisen Ristin piirin rinnepäivystystoiminnan hyvin tunteva terveydenhuollon suunnittelija (ETK), rinnepäivystystä harrastava ensihoitaja, joka on myös ensivastekouluttaja, ensihoitoa ammattikorkeakoulussa opettava rinnepäivystyskouluttaja (ETK) ja pitkän linjan rinnepäivystäjä, joka on suorittanut myös ensiapuryhmän kouluttajakoulutuksen.

Rinnepäivystyskouluttajakoulutuksen tavoitteena oli vahvistaa Punaisen Ristin auttamisvalmiutta, kun jatkossa osaavat vapaaehtoiset kouluttavat rinnepäivystäjiä kursseilla ja rinteiden omissa harjoituksissa. Tulevien kouluttajien rekrytoinnissa päätimme kiinnittää huomiota hakijoiden ennakkotietoihin rinnepäivystystoiminnasta, taitoihin liittyen lasketteluun ja ensiapuun sekä asenteeseen. Hakijoilta edellytimme halua kouluttaa muita, positiivista asennetta, kykyä kannustaa ja rohkaista muita, paineensietokykyä sekä sitoutumista vapaaehtoisen kouluttajana toimimiseen. Piirit mainostivat kouluttajakoulutusta. Keskustoimistossa minä vastuutyöntekijänä ja opinnäytteen tekijänä vastasin mainosten tekemisestä, hakijoiden valinnasta piirin suositusten mukaan ja kurssin käytännön järjestelyistä ja johtamisesta.

Kouluttajakoulutukseen suunnittelin yhdessä resurssikouluttajien kanssa kolmen päivän lähijakson lisäksi verkkokurssin. Verkkokurssiin päätimme sisällyttää osallistujien ja resurssikouluttajien esittelyn ja pienen ryhmätehtävän, henkilökohtaisten oppimistavoitteiden laatimisen, rinneruuvallisuuden liittyvän kokonaisuuden sekä rankavamaisen ensiapuun liittyvän osuuden. Lisäksi päätimme ohjeistaa verkkokurssissa lähijaksoa varten koulutusnäyttöjen antamisen ja antaa niihin jokaiselle valmiit aiheet. Myös kaikki koulutukseen liittyvät käytännön ohjeet päätimme jakaa verkkokurssin kautta.

Kouluttajakoulutukseen sovimme sisällytettäväksi yhden ensiapuharjoituksen suunnittelun ja lähijaksolla koulutusnäytön antamisen ennalta nimetystä rinnepäivystäjän peruskurssin osiosta. Lähijakson jälkeen kurssilaisten tuli antaa piirissä koulutusnäyttö oikealla rinnepäivystyskurssilla tai kertauskurssilla. Kaikkiin koulutusnäyttöihin päätimme liittää arvioinnin, jossa kurssilainen ensin itse arvioi oman koulutusnäyttönsä, sitten muut kurssilaiset antoivat suullista palautetta ja lopuksi kaksi resurssikouluttajaa antoivat suullisen ja kirjallisen palautteen. Näin tulevien kouluttajien valmiudet sekä positiiviseen palautteen antamiseen että tarvittaessa oikeaan toimintaan ohjaamiseen vahvistuivat. Samalla myös kyky vastaanottaa palautetta vahvistui.

6 TEHTY MUUTOS

Koko opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miksi ja miten vapaaehtoistoimintaa voidaan arvioida ja kehittää. Kirjallisuuskatsauksen pohjalta löysin mallin toiminnan arvioimiseksi ja kehittämiseksi. Tätä mallia sovelsin Punaisen Ristin rinnepäivystystoimintaan, kun arvioin ja kehitin sitä yhdessä eri sidosryhmien edustajien kanssa. Sama vapaaehtoistoiminnan arviointi- ja kehittämistapa on sovellettavissa muuhunkin vapaaehtoistoimintaan.

Tämän opinnäytetyön arvioitava kehittämiskohde oli rinnepäivystystoimintaan liittyvien koulutusten uudistaminen. Kehittämisen lähtökohtana toimi Punaisen Ristin koulutus uudistusprosessi ja tämän opinnäytetyön aikana esiin tulleet muutostarpeet. Yhdessä resurssikouluttajien kanssa uudistin rinnepäivystäjän peruskurssin, -kertauskurssin sekä loin uuden rinnepäivystyskouluttajakoulutuksen. Kaikki koulutukset pilotoitiin vuonna 2019 ja arvioitiin 2019-2020. Koulutusmallit ovat Punaisen Ristin keskustoimiston käytössä ja peruskurssin ja kertauskurssin osalta piirien käytössä.

6.1 Muutoksen arviointi

Kehittämistoimenpiteet koulutus uudistuksen osalta toteutettiin marraskuu 2018 ja maaliskuu 2019 välisenä aikana. Muutoksen vaikutuksia on arvioitu koulutusten yhteydessä sekä lyhyellä kyselyllä huhtikuussa 2020. Tämän opinnäytetyön tuottamaa muutosta olen arvioinut suomalaisissa kansalaisjärjestöissä paljon käytetyn Max Peberdyn kolmen universaalien kysymyksen avulla:

1. Teimmekö mitä lupasimme? Onko rinnepäivystystoiminnan lähtötilanne analysoitu? Onko rinnepäivystystoiminnan kehittämiskohteet määritelty? Ovatko kehittämistyössä sovitut koulutus uudistukset toteutuneet?
2. Saimmeko aikaan muutosta? Helpottaako uudistunut koulutuspolku uusien vapaaehtoisten pääsyä rinnepäivystäjiksi? Motivoiko kertauskoulutus ja kouluttajakoulutus mukana olevia vapaaehtoisia jatkamaan harrastustaan?

3. Teimmekö oikeita asioita? Mitä kehittämisprosessiin osallistujat ovat voineet oppia? Tukeeko opinnäytetyö rinnepäivystystoiminnan strategista kehittämistä? (Fields 2013, 3-4, 8.)

Arviointi koskee vain niitä osa-alueita, joissa toimintaa on tämän opinnäytetyön aikana muutettu. Tavoitteena on tuottaa tietoa, onko tehdyillä muutoksilla ollut toivottunlaista vaikutusta toiminnan kehittymisessä. (Harju 2005, 62-63.)

6.2 Teimmekö mitä lupasimme?

Uusien koulutusten toteuttamisohjeet ja materiaalit syntyivät tiiviissä prosessissa marraskuu 2018 ja maaliskuu 2019 välisenä aikana. Ensimmäiseksi toteutettiin kouluttajakoulutus 25.-27.1.2019 Pikku-Syötteellä. Resurssikouluttajina toimivat samat henkilöt, jotka olivat suunnitelleet kouluttajakoulutusta kanssani. Kurssilaisia oli 10 henkeä ja he edustivat seitsemää hiihtokeskusta neljän piirin alueelta. Osallistujista kahdeksan oli miehiä ja kaksi naista. Nuorin osallistuja oli 19-vuotias ja vanhin 59-vuotias. Ikähaitari kuvaa hyvin rinnepäivystystoiminnan sopivuutta eri ikäisille. Seitsemällä kurssilaisista oli taustaa ensiapuryhmätoiminnan puolelta.

Kaikki osallistujat suorittivat verkkokurssin ajallaan. Resurssikouluttajien kesken oli jokaiselle kurssilaiselle sovittu omat mentorit. Mentorit kommentoivat verkkokurssipohjalle toteutettuja tehtäviä ennen lähiopetuksen alkua. Kaikki resurssikouluttajat lukivat jokaisen kurssilaisen henkilökohtaisen oppimissuunnitelman ja jatkossa kurssilaisia tuettiin näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Osallistujat saivat ennakkoon verkkokurssin kautta tutustuttavakseen uuden rinnepäivystäjän peruskurssin opinto-opaan ja materiaalit. Materiaalin pohjalta jokainen kurssilainen suunnitteli koulutusnäytteen valmiiksi määritellystä aiheesta. Näin uusi kurssi tuli heille jo ennakkoon osittain tutuksi.

Kouluttajakoulutuksen lähipäivät alkoivat hiihtokeskuksen turvallisuuspäällikön pitämällä turvallisuusosuudella ja koulutuksen oppimistavoitteilla. Kurssi toteutettiin hyödyntämällä toiminnallisia menetelmiä. Kurssilaiset antoivat oman koulutusnäyt-

teen ennalta suunnitellusti. He arvioivat oman koulutusnäytteensä sekä antoivat palautetta muiden osallistujien koulutusnäytteistä. Näin vahvistettiin heidän kouluttajataitojaan. Runsaat ensiapuharjoitukset sisällä ja ulkona rinteessä 27 asteen pakkasessa vahvistivat osallistujien ensiapuosaamista. Pienryhmissä kurssilaiset toteuttivat pieniä aktivointituokioita. Traumatologi luennoi tyypillisistä rinnetapaturmista ja niiden ensiavusta. Osallistujamäärä oli juuri sopiva, koska toiminnallisuutta oli niin paljon. Kurssilaiset ryhmäytyivät hyvin ja loivat näin pohjaa kouluttajana toimimiseen yli piirirajojen.

Järjestin Laajavuoressa 8.-10.2.2019 rinnepäivystyksen superviikonlopun, joka kokosi yhteen kouluttajia, rinneyhdyshenkilöitä ja rinnepäivystäjiä seitsemästä eri hiihtokeskuksesta. Mukana oli piirien vastuutyöntekijöitä. Viikonloppuun osallistui yhteensä 30 henkeä ja se sai erittäin positiivista palautetta paikan päällä. Rinnepäivystäjien kertauskursseja järjestettiin viikonlopun aikana kaksi, yksi kumpanakin päivänä. Koulutuksiin osallistui 22 henkeä. Osa tammikuun kouluttajakoulutukseen osallistuneista antoi viikonlopun aikana koulutusnäytteensä. Paikan päällä annettu palaute oli erittäin positiivista. Sähköistä palautetta ei kerätty, koska vaihdoin työpaikkaa heti superviikonlopun jälkeen. Osallistujat toivoivat jatkossakin vastaavia valtakunnallisia koulutuspäiviä, varsinkin, jos kertauskoulutukset eivät toteudu oman piirin alueella.

Superviikonlopun osana pidettiin 8.-9.2.2019 valtakunnallinen kouluttajatapaaminen, jossa käytiin läpi uudistuneet koulutusohjelmat. Rinneyhdyshenkilöille järjestettiin oma työpaja 9.2.2019, missä käytiin läpi rinneyhdyshenkilöiden uusi perehdytysvihko, uudet rekrytointimateriaalit ja koulutus uudistus. Alustavasti suunniteltiin syksyksi 2019 kouluttajien ja rinneyhdyshenkilöiden yhteinen koulutuspäivä ennen kauden alkua. Se ei toteutunut. Osasyynä peruuntumiseen oli minun siirtyminen pois keskustuomistosta, toinen syy oli, etten ollut budjetoinut ajoissa tapahtumaa, eli kesällä 2018.

Uusi rinnepäivystäjän peruskurssi otetaan valtakunnalliseen käyttöön syksyllä 2020. Uusi kurssiohjelma pilotoitiin marraskuussa 2019 yhden piirin alueella kahden rinnepäivän osalta. Ensimmäinen lähipäivä oli peruuntunut, mikä kouluttajien arvion mukaan selkeästi vaikutti kurssin toteuttamiseen. Koska kurssi on edelleen kesken, osallistujilta ei kysytty heti kirjallista palautetta. Huhtikuun lopulla vuonna 2020 lähetin

osallistujille palautekyselyyn. Vastauksia on tullut vain yksi, eikä tulos ole siten vertailukelpoinen. Samana viikonloppuna järjestettiin samassa hiihtokeskuksessa myös yhden päivän kertauskurssi. Siihen osallistuneista kurssilaisista kaksi vastasi palautekyselyyn.

Kahden piirin alueille kaudelle 2019-2020 suunnitellut rinnepäivystäjän peruskurssit peruuntuivat. Huonot sääolosuhteet ja lumen puute vaikeuttivat kurssilaisten rekrytointia. Kurssilaisia kuitenkin rekrytoitiin aktiivisesti Matkamessuilla, SOME-markkinoinnilla, hiihtokeskuksessa olleilla mainoksilla ja paikallislehdessä julkaistun artikkelin avulla.

6.3 Saimmeko aikaan muutosta?

Punaisen Ristin piirit vastaavat alueellaan rinnepäivystyskurssien järjestämisestä. Kouluttajat ovat piirien työntekijöiden lisäksi rinnepäivystyskouluttajia. Linjasimme 2017 kehittämistyöpajassa, että kurssin pääkouluttajana tulee aina toimia Punaisen Ristin ensiavun ja terveystiedon kouluttaja (ETK), joka on myös terveydenhuollon ammattilainen. Lisäksi kurssilla tulee jatkossa olla harjoitusmestari ja muita rinnepäivystyskouluttajia, joiden ei tarvitse uudessa järjestelmässä olla terveydenhuollon ammattilaisia. Piirien rinnepäivystyksen vastuutyöntekijöiden tehtävänä on koordinoida ja hallinnoida kurssien järjestäminen piirin alueella. Heidän ei tarvitse enää itse kouluttaa kurssilla, mikäli he eivät sitä itse halua, koska päteviä kouluttajia on eri puolilla maata.

Rinnepäivystyskurssi uudistettiin vastaamaan ensiapupäivystäjän peruskurssia. Kursseille hakijan tulee jatkossa olla suorittanut ennakkoon ainoastaan ensiavun peruskurssi (EA 1), ei ensiavun jatkokurssia. Tämä nopeuttaa huomattavasti vapaaehtoisten koulutuspolkua ja halventaa hintaa. Uudistunut rinnepäivystyskurssi koostuu verkko-opinnoista ja kolmesta lähiopetuspäivästä, jotka voidaan tarvittaessa toteuttaa myös useammassa erässä. Lähipäivät vähenivät aikaisemmasta mallista yhdellä, kun huomioidaan ensiavun jatkokurssin osuus.

Kaikille perus- ja kertauskurssilaisille aukeaa viimeistään kaksi viikkoa ennen ensimmäistä lähiopetuspäivää verkkokurssiosuus. Verkkokurssien käyttö on uutta rinnepäivystystoiminnassa. Nyt kurssin järjestävä piiri huolehtii kurssilaisten lisäämisen verkkokurssille. Järjestin piirien vastuutyöntekijöille perehdytyksen verkkokurssien hallintaan syksyllä 2018. Uusia työntekijöitä perehdytetään keskustuimiston toimesta tarvittaessa. Lisäksi piireillä on käytössään tarkat kirjalliset ohjeet kurssien hallinnoinnista. Piirit voivat nyt lisätä kouluttajat mukaan verkkokurssille, jotta he näkevät kurssilaisten etenemisen. Keskustuimisto vastaa verkkokurssien sisällön päivittämisestä.

Rinnepäivystäjän peruskurssin opinto-opas sisältää taustatietoa oppimisesta ja ohjelman aikatauluineen. Jokaiseen oppituntiin kirjasin tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset oppimistavoitteet sekä malliesimerkit, miten kyseisen aiheen voi osallistavasti kouluttaa, jotta saavuttaa oppimistavoitteet. Näin koulutuksen tavoitteet voidaan saavuttaa eri puolilla maata pidettävillä kursseilla.

Rinnepäivystäjän peruskurssin ensimmäinen lähiopetuspäivä voidaan uudessa järjestelmässä korvata ensiapupäivystäjän peruskurssin ensimmäisellä päivällä, joita järjestetään vuosittain yli 20 ympäri maata. Päivä syventää perusensiapuosaamista. Hiihtokeskuksissa toteutettavat kaksi jälkimmäistä lähiopetuspäivää syventävät rinnetapaturmien ennaltaehkäisyä ja ensiavun antamista kylmissä olosuhteissa. Harjoittelussa painottuu toimiminen ulkona rinteessä ja sisällä hiihtokeskuksen ensiaputilassa. Koulutus sisältää osaamisen varmistamisen. Tätä varten tein vapaaehtoisille selkeät hätäensiapuprotokollat ja kouluttajille yhtenäiset osaamisen arviointilomakkeet, jotka ovat vapaaehtoisten saatavissa RedNetissä. Laskettelutaidot testataan jatkossakin, mutta osana rastiharjoitusta eikä siihen tarvita välttämättä hiihdonopettajaa. Punainen Risti valmiusjärjestönä -teemasta on oma osio, jossa kerrotaan hälytysryhmätöiminnasta. Tavoitteena on, että rinnepäivystäjät ovat ilmoittautuvat OHTO -järjestelmän kautta hälytysryhmään osaksi arktista valmiutta.

Rinnepäivystyskurssien toteutuminen edellyttää kurssilaisia. Rekrytoinnin kehittäminen ja uusien vapaaehtoisten vastaanottaminen ovat toiminnan kriittisiä kohtia, vaikka ne eivät kuulukaan tähän opinnäytetyöhön. Kehitin yhdessä Punaisen Ristin

aineistoryhmän kanssa rekrytoinnin tueksi painetun esitteen, julistepohjan, messupöydän etuseinän ja videon. Uudistin rinnepäivystäjien nettisivut ja mallinsin ja testasin hiihtokeskuksissa ja messuilla toteutettavat rekrytointitapahtumat. Näitä varten Punaisen Ristin keskustoimisto hankki piirien käyttöön ilmakaarisen punaisen mainosteltan ja messupöytiin rinnepäivystystä mainostavat etuseinät. Kertauskurssiin osallistuneet kurssilaiset testasivat kanssani uutta rekrytointimallia ja materiaaleja Laajavuoressa helmikuussa 2019. Vesisateesta huolimatta neljässä tunnissa saimme rekrytoitua kahdeksan uutta potentiaalista rinnepäivystäjää. Tulos on erittäin hyvä suhteessa ajankäyttöön ja rinteessä olleiden ihmisten määrään. Valitettavasti Laajavuoreen keväälle 2019 suunnitellulle peruskurssille ei saatu myöhemmin lisää osallistujia ja kurssi päätettiin peruuttaa.

Koko koulutuskokonaisuudelle sovittiin valtakunnallinen hinta. Piiri tekee uusille rinnepäivystäjille kuvalliset rinnepäivystyskortit, joiden kolmen vuoden voimassaoloaika on kirjattu korttiin. Peruskurssin jälkeen rinneyhdyshenkilöille lähetetään tieto heidän hiihtokeskuksensa uusista rinnepäivystäjistä. Syksystä 2019 alkaen rinnepäivystäjät ovat voineet käyttää Hupsis-päivystystietokantaa, jossa he saavat päivystäjä-statuksen, kun he ovat oikeutettuja toimimaan rinnepäivystäjinä. Hupsis-päivystystietokannasta he pystyvät itse näkemään suorittamansa koulutukset, toisin kuin järjestön jäsen-koulutusrekisteristä. Samalla he voivat ilmoittautua päivystämään ja heidän päivystystuntinsa tulee kirjatuksi. Myös rinneyhdyshenkilöllä on jatkossa omien rinnepäivystäjiensä yhteystiedot Hupsis-järjestelmän kautta. Yhdyshenkilöt voivat jatkossa koordinoida toimintaa Hupsiksen avulla. Tilastot saadaan helposti taulukkolaskentaohjelmaan. Yhdyshenkilöt voivat tarkistaa, että kaikki ovat päivystäneet omassa kotirinteessä vähintään vaaditut 20 tuntia kaudessa ja suorittaneet vaaditun kertauskoulutuksen. Hupsis-päivystystietokanta mahdollistaa myös helpon tiedottamisen rinnepäivystäjille niin harjoituksista kuin muista ajankohtaisista asioista.

6.4 Teimmeko oikeita asioita?

Välitön palaute niin kouluttajakoulutuksesta, kertauskurssista, kouluttajien tapaamisesta, kehittämistyöpajasta ja rinneyhdyshenkilöiden tapaamisesta on ollut positiivista. Osallistajat ovat todenneet, että vihdoinkin alkaa tapahtua positiivista muutosta.

Kaikissa tapahtumissa ja koulutuksissa on hyödynnetty osallistavia menetelmiä, jotka ovat osaltaan luoneet hyvää ilmapiiriä, tuoneet hiljaista tietoa näkyviin ja vahvistaneet uskoa yhteiseen tulevaisuuteen. Haasteena on ollut kehittämistyön pitkä kesto, kun muutos ja sen kokeminen ja näkeminen ei ole tapahtunut yhdessä kaudessa.

Kouluttajakoulutuksen tavoitteena oli Punaisen Ristin auttamisvalmiuden vahvistaminen, kun osaavat vapaaehtoiset kouluttavat rinnepäivystäjiä kursseilla ja rinteiden omissa harjoituksissa. Ilman osaavia, motivoituneita ja luotettavia vapaaehtoisia ei ole rinnepäivystystoimintaa. Kouluttajilla tulee olla laaja tietopohja ja taitoja niin itse aiheesta kuin kouluttajana toimimisesta. Heidän tulee ymmärtää erilaisia oppijoita ja tukea kurssilaisten oppimista hyödyntämällä monipuolisesti eri opetusmenetelmiä. Lisäksi kouluttajilla tulee olla oikea asenne. Näitä asioita pyrittiin vahvistamaan koko kouluttajakoulutuksessa. Kun vanha koulutusjärjestelmä ei vastannut tarpeeseen, oli koulutus uudistus välttämätön. Samalla itse prosessi vahvisti yhdessä tekemisen kulttuuria, kun mukana oli resurssikouluttajia ja työntekijöitä monen piirin alueelta.

Resurssikouluttajien kanssa määrittelin koulutuksiin keskeiset tiedolliset-, taidolliset ja asenteelliset tavoitteet. Nämä luokittelin vielä ydinainekseen ”must know”, täydentävään ainekseen ”should know” ja erityistietämykseen ”nice to know”. Ohjenuorana toimi Opintokeskus Siviksen laatima Lisää laatua koulutukseen -opas järjestön kouluttajille. Mallina oli myös Ensiavun- ja terveystiedon kouluttajakoulutukseen laadittu opinto-opas. (Alaniska & Valanen 2018, 11-17; Mattila–Halme, Myllyrinne, Korte, Kaihovaara & And 2014, 5-18.)

Siviksen mukaan koulutusten tulee olla sellaisia, että kaikki osallistujat ymmärtävät tavoitteet ja ne ovat sopivassa suhteessa opiskelijoiden lähtötasoon. Osaamistavoitteet tulee olla saavutettavissa. Kriteerit koulutuksiin pääsemiseksi tulee olla selkeät ja niitä tulee noudattaa. Koulutuksessa käytettävien menetelmien ja niihin käytetyn ajan tulee tukea osaamistavoitteiden saavuttamista. Näitä periaatteita pyrin noudattamaan, kun laadin rinnepäivystäjän peruskurssin opinto-oppaan. Osaamistavoitteet on määritelty niin yleisellä tasolla kuin jokaisen aiheen kohdalla erikseen. Ne on myös sanoitettu eri

osaamisen tasoille: muistaa, ymmärtää, soveltaa, analysoi, arvioi, luo. (Alaniska & Valanen 2018, 11-17.)

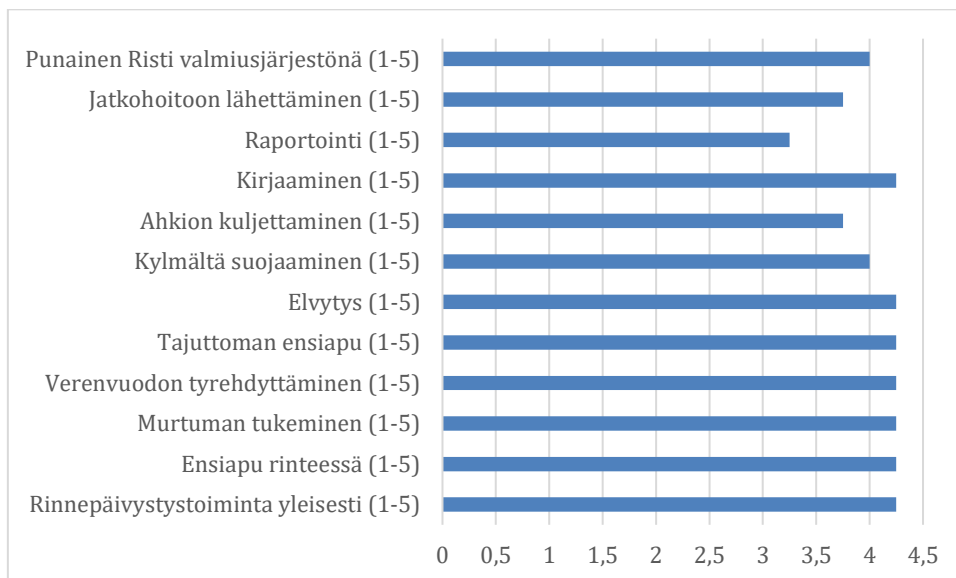
Opetusmenetelmiä on lukematon määrä. Kouluttajia varten opinto-oppaaseen on kirjattu ehdotukset eri aiheissa käytettävistä opetusmuodoista. Pääpainopiste on toiminnallisten menetelmien hyödyntämisessä ja harjoittelussa. Jokainen kurssilainen sai myös yksilöllistä ohjausta. Peruskurssilla tämä toteutuu esimerkiksi elvytysharjoittelun yhteydessä ja kouluttajakoulutuksessa opetusnäytteen suunnittelussa ja arvioinnissa. Kaikkiin koulutuksiin sisällytettiin myös verkko-opetusta. Pienin painotus opetusmenetelmistä on perinteisellä esittävällä opetuksella. (ml., 2018, 11-17.)

Järjestöissä on paljon toiminnan ja kokemuksen kautta syntyneitä hiljaista osaamista ja tietoa. Kouluttajakoulutuksessa tavoitteena oli nostaa tätä osaamista esille. Siksi opetusmenetelmissä hyödynnettiin ryhmätöitä ja mentorointia. Riittäväillä tauoilla varmistettiin paitsi osallistujien jaksaminen, myös vapaamuotoinen keskustelu, mikä vahvistaa hiljaisen tiedon jakamista. (ml., 2018, 11-17.)

Kouluttajakoulutukseen osallistuneista kymmenestä kurssilaisesta neljä vastasi sähköiseen palautekyselyyn toukokuussa 2020. Tulokset eivät siten ole yleistettävissä, mutta ne ovat suuntaa antavia. Vastaajista 75% arvioi, että he olivat saaneet kouluttajakoulutuksessa hyvät tiedot ja taidot toimia rinnepäivystyskouluttajana ja 25% mielestä erittäin hyvät. Verkkokurssi oli tukenut oppimista 50% mukaan erittäin hyvin ja loppujen mukaan hyvin. Eri ensiavulliset osaamisalueet oli katettu hyvin. Raportointi sai matalimman arvion, sekin kuitenkin asteikolla yhdestä viiteen (1= ei lainkaan tärkeää, 5 = erittäin tärkeää) arvion 3,25. Eri osa-alueiden saamat palautteet on kuvattu kuviossa 11 sivulla 62.

Avoimissa palautteissa vastaajat kertoivat pitäneensä kurssin käytännönläheisyydestä. Positiivista oli että osallistujat ja resurssikouluttajat tulivat eri hiihtokeskuksista. Koulutusnäytteen antaminen sinänsä oli koettu hyväksi, mutta siitä palautteen antaminen kaikille muille kurssilaisille koettiin rankaksi ja paljon aikaa vieväksi. Saman huomion tein resurssikouluttajien kanssa jo kurssin aikana ja jatkossa palautteiden antaminen

toteutetaan eri tavalla. Itselleni jäi kurssista onnistunut tunne. Samaa oli kokenut kurssilainen, joka palautteessaan kirjoitti: ”Koulutus oli hyvä ja antoi lisää varmuutta rinteillä kouluttamiseen.”

Kuvio 11: Kouluttajakoulutuksen 2019 palaute eri osa-alueista astoikolla 1= ei lainkaan tärkeää, 5 = erittäin tärkeää. Vastukset kerätty keväällä 2020. N=4.

Rinnepäivystäjän peruskurssin pilotti ei onnistunut suunnitellusti. Siksi saatu palaute ei suoraan kerro, oliko opetussuunnitelma toimiva. Koulutusta ei pystytty piirissä toteuttamaan suunnitellussa järjestyksessä. Koulutusten ohjelmassa oppiminen rakentuu aiemmin kurssilla opitun varaan. Jos käytännön haasteista johtuen ei jotain osuutta ole pidetty suunnitellusti, ei seuraavassa osuudessa voida hyödyntää aiemmin opittua, kun sitä ei ole tapahtunut. Tilanne estää myös opetussuunnitelman hyödyntämisen. Kouluttaja kommentoi tilannetta:

”Uusi opetussuunnitelma on mielestämme hyvä silloin, kun kurssi toteutetaan sen mukaisessa järjestyksessä ja kouluttajat voivat tarkastella myös 1. osan suorituksia. 3. osan tulee olla viimeinen suoritettava osaamisen arvioinnin sisältävä osio, jonka jälkeen kurssin suorittaneet voivat turvallisesti aloittaa rinnepäivystäjänä toimimisen.”

Aika näyttää toimiiko koulutus uudistus toivotulla tavalla. Mikäli aina tulevan kauden koulutukset sovitaan yhdessä eri piirien vastuutyöntekijöiden ja kouluttajien kanssa alkusyksyllä, on tulevaisuudessa mahdollista toteuttaa paljon nykyistä enemmän koulutuksia. Kouluttajat ovat valmiita toimimaan yli piirirajojen. Rinnepäivystäjät pitää

saada rinneyhdyshenkilöiden organisoimina rekrytoimaan uusia päivystäjiä hiihtokeskuksista. Hissijonon vieressä tapahtuva rekrytointi on kaikkein tehokkainta. Kun ihmisiä pyytää henkilökohtaisesti mukaan auttamaan, moni suostuu tähän.

Opinnäytetyöprosessin aikana syntyi Punaisen Ristin käyttöön kehittämissuosituksia uudistuneesta vastuunjaosta. Muutama kouluttaja ja rinneyhdyshenkilö tekivät kaikille paikallisesti toimintaa koordinoiville rinneyhdyshenkilöille oman perehdytysmateriaalin. Koko rinnepäivystystoiminnalle on tehty vuosikello. Uutta rekrytointimateriaalia on tuotettu hiihtokeskusten ja piirien käyttöön. Näiden arviointi ei kuitenkaan sisälly tähän opinnäytetyöhön. Osa uusista toimintamalleista on otettu käyttöön opinnäytetyön tekemisen aikana ja osa on aikataulutettu käyttöön otettavaksi vuoteen 2021 mennessä.

6.5 Pohdinta

Olen vuosia työssäni kehittänyt Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoimintaa valtakunnallisesti ja tällä hetkellä Helsingin ja Uudenmaan piirin alueella. Järjestötyö on monesti hektistä, tilanteesta ja koulutuksesta toiseen etenemistä. Toiminnan painopisteitä tarkistetaan muutaman vuoden välein. Vuosittain tehdään toimintasuunnitelma, budjetit ja toimintakertomukset, mutta aina ei pysähdytä arvioimaan toiminnan mielekkyyttä, vaikutuksia, sujuvuutta, tarpeellisuutta ja kiinnostaako toiminta vapaaehtoisia. Olen tyytyväinen, että tämän opinnäytetyön myötä minulla oli mahdollisuus pysähtyä ja kysyä: Onko rinnepäivystystoiminnalle enää tarvetta? Jos tarvetta on, mikä saa vapaaehtoiset kiinnostumaan toiminnasta ja pysymään siinä mukana? Onko toiminta organisoitu mahdollisimman sujuvaksi, jotta ydintehtävä toteutuu?

Rinnepäivystyksen tulevaisuuden kannalta suuri kysymys on, panostaako Punainen Risti rinnepäivystystoiminnan kehittämiseen vai luovutaanko toiminnasta niin, että se yhdistyy osaksi Ski patrol -toimintaa. Yksi ratkaistavista asioista on se, kenen vapaaehtoisia rinnepäivystäjät olisivat jatkossa. Punainen Risti vakuuttaa ja kouluttaa omat

vapaaehtoiset, he saavat käyttää punaisen ristin tunnusta ja tukee toimintaa. Vapaaehtoiset noudattavat Punaisen Ristin periaatteita ja arvoja. Opinnäytetyön prosessin aikana ei päätöstä rinnepäivystystoiminnan lopettamisesta tehty. Vapaaehtoiset ovat motivoituneita kehittämään toimintaa.

Antti ja Elina Parviainen kuvaavat kirjassaan *Menestyvä joukkue* ajattelumallia ja työskentelytapoja, joilla ihmiset saadaan joukkueena ponnistelemaan yhteisen tavoitteen toteutumiseksi. Perinteinen käskyttäminen saa aikaan sen, että ihmiset tekevät, mitä heidän käsketään tehdä, mutta eivät enempää. Jos halutaan ihmisten sitoutuvan yhteisiin päämääriin tarkoittaa tämä heidän aitoa mukaan ottamista, kuulluksi ja nähdyksi tulemistä. Kun osallistujat saavat kertoa omia ajatuksiaan toisille, tuotetaan samalla uutta tietoa ja huomataan eri asioiden merkityksiä ja tekojen vaikutuksia. Parviainen mukaan keskustelu saattaa viivästyttää päätöksentekoa, mutta itse muutos – toiminta, tapahtuu nopeammin. (Menestyvä joukkue, 22-30).

Tässä opinnäytetyössä hyödynsin yhteisöllistä osaamista, kun pyysin ja otin mukaan toiminnan arviointiin ja kehittämiseen vapaaehtoisia rinnepäivystäjiä, rinneyhdyskuntalaisia, kouluttajia ja piirien vastuutyöntekijäitä eri puolelta Suomea. Yhdessä havainnoimme ja ratkaisimme ongelmia, otimme käyttöön rinnepäivystystoiminnalle uusia teknisiä sovelluksia ja loimme yhdessä tekemisen kulttuuria.

Opinnäytetyön aikana esiin nousi niin monta eri kehittämiskohdetta, että niiden toteuttamisen aikataulutin vuosille 2018-2020. Jatkotutkimuksen aihe on seurata ja arvioida uusien toimintatapojen käyttöönottoa sekä arvioida niiden vaikutuksia toiminnan kehittymiselle ja tavoitteiden saavuttamiselle. Jatkossa tulee mitata autettavien, viranomaisten ja muiden sidosryhmien tyytyväisyyttä rinnepäivystystoimintaan. Oma tutkimuksen aihe on arvioida yhteiskunnalle tulevia säästöjä tehokkaan rinnepäivystyksen toimesta. Tällainen tutkimus kuuluu kuitenkin enemmän terveystaloustieteen piiriin kuin yhteisöpedagogin tutkintoon. Aihetta voi tuki tutkia myös niin, miten tyytyväisiä terveydenhuollon ammattilaiset ensihoidossa ja päivystyksissä ovat olleet rinnepäivystäjien antamaan ensiapuun.

Toimintakulttuuri on erittäin tärkeässä roolissa erityisesti järjestöissä, joissa vapaaehtoisia ei voi motivoida rahalla tai palkalla eikä käskeä työsopimuksen antamalla voimalla. Eron onnistumisessa tekee se, nähdäänkö järjestön eri tasoilla ongelmia vai ratkaistavia asioita, otetaanko kaikki aidosti mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan, pystytäänkö kuuntelemaan muiden mielipiteitä, juhlitaanko pieniäkin saavutuksia. Hyväkin strategia voi hautautua toimintakulttuurin alle (Heikkala 2019, 29). Siksi yhdessä tekemisen kulttuuri, jossa tunnustetaan vahvuudet, aidosti myönnetään heikkoudet, yhdessä luodaan polku kohti tavoitteen saavuttamista, kiitetään ja kannustetaan, luo vahvan perustan onnistumiselle. Tämä opinnäytetyönprosessi osaltaan vahvisti yhdessä tekemisen toimintakulttuuria rinnepäivystystoiminnassa. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että Etelä-Suomeen suunnittelemani rinnepäivystäjän peruskurssille ilmoittautui heti kouluttajia neljän piirin alueelta. Eri hiihtokeskusten rinneyhdyshenkilöt ja kouluttajat halusivat tehdä valtakunnalliseen käyttöön perehdytysmateriaalia ja sen he myös tekivät. Tällaisesta yhdessä tekemisestä, toimintakulttuurin muutoksesta, olen erittäin iloinen ja se onkin mielestäni tämän opinnäytetyöprosessin merkittävin saavutus. Ihmiset voivat vaihtua, mutta vahva kulttuuri säilyy.

7 OMAN OPPIMISEN POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen on ollut todella opettavainen kokemus. Alussa minulle ei ollut selvää, miten opinnäytetyö tulee tehdä. Minua auttoi paitsi luennot, myös monet oppaat, opinnäytetyöt ja väitöskirjat mitä luin oppiakseni, miten toimintatutkimusta tehdään, miten tietoa kerätään, miten sitä analysoidaan. Tämä on ollut innostavaa, opettavaista ja aikaa vievää. Tein monta asiaa ensin ja sitten vasta opin, miten ne olisi oikeasti pitänyt tehdä.

Alasuutari kuvaa kirjassaan *Laadullinen tutkimus* opinnäytetyön tekemistä kirjalliseksi prosessiksi, missä paitsi kerätään aineisto ja analysoidaan sitä, saadaan myös aikaan kirjallinen tuotos (Alasuutari, 280-282). Minulle itse kirjoittaminen on ollut samalla haasteellista ja antoisaa. Välillä tekstiä on virrannut ihan liikaa. Karsimisesta huolimatta tekstini on vieläkin turhan laveaa.

Opinnäytetyön tekemisen myötä olen oppinut paljon toiminnan arvioinnista, kehittämisestä, vapaaehtoisten motivoinnista ja uusien koulutusten suunnittelusta. Lukevani lähdemateriaali on lisännyt osaamistani ja laajentanut ajattelumalliani. Samalla tämä luova prosessi on innostanut minua. Tavoite oli saada aikaan muutosta, mitata sitä ja oppia tekemään opinnäytetyötä. Nämä tavoitteet täyttyivät.

Hyödynsin kasvatuksen ja kehityksen teoreettista lähestymistapaa luodessani uusia koulutusjärjestelmiä yhdessä resurssikouluttajien kanssa. Kaikissa koulutuksissa sovelsin erilaisia pedagogisia ja osallistavia menetelmiä. Oma pedagoginen osaamiseni vahvistui, kun suunnittelin koulutuksia, kirjoitin opinto-opasta ja pidin kouluttajakoulutuksen ja kertauskurssit yhdessä resurssikouluttajien kanssa.

Minä uskon rinnepäivystykseen ja yhdessä tekemiseen. Onkin ollut ilo ja etuoikeus arvioida sekä kehittää toimintaa yhdessä vapaaehtoisten, kouluttajien ja työntekijöiden kanssa. Olemme saaneet aikaan positiivista muutosta. Nyt on aika ottaa uudet koulutusmallit laajaan käyttöön ja nostaa rinnepäivystys osaksi Punaisen Ristin valmiutta.

LÄHTEET

Alaniska, Hanna & Valanne, Mia. Lisää laatua koulutukseen. Opas järjestön kouluttajalle. Opintokeskus Sivis ISBN 978-952-7088-05-0. Viitattu 13.9.2018. <https://www.ok-sivis.fi/media/koulutuksen-laatu/laatuopas.pdf>

Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. 6. painos. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy. ISBN 951-768- 055-4

Grönroos, Christian 2015. Palvelujen johtaminen ja markkinointi. Vantaa: Hansaprint. ISBN 978-952-14-2809-8.

Esko, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4.painos. Jyväskylä: Vastapaino.

Euroopan parlamentin päätöslauselmaesitys 2008. Vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämässä. Viitattu 6.2.2020. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0070+0+DOC+XML+Vo//FI#title3>

Euroopan vapaaehtoistoiminnan toimenpideohjelma P.A.V.E.(Policy Agenda for Volunteering in Europe) 2012. Vapaaehtoistoiminnan toimenpidesuosituksset. Käännös Kansalaisareena ry. Viitattu 15.3.2020. <http://www.kansalaisareena.fi/PAVE.pdf>

European Volunteer Centre, 2006. MANIFESTO for volunteering in Europe. Viitattu 20.3.2020: http://www.kansalaisareena.fi/CEVManifesto_EN.pdf

Fields, Marion 2013. Ei vain tätä päivää varten. OK-opintokeskuksen ja sen jäsenjärjestöjen vuosien 2007-2009 koulutushankkeiden jälkikäteisarviointi. OK-opintokeskus. Viitattu 24.4.2020. <https://www.ok-sivis.fi/media/materiaalit-osio/selvitykset-ja-tutkimukset/ei-vain-tata-paivaa-varten.pdf>

Hangaslammi, Sini & Hatakka, Ilona 2018. Red Cross Artic Disaster Management Study. Helsinki: Takomo tuotanto Oy. ISBN 978-951-658-191-3.

Harkin, Marian 2007. on the role of volunteering in contributing to economic and social cohesion. (2007/2149(INI). Report. Committee on Regional Development. Viitattu 17.8.2019. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0070+0+DOC+XML+Vo//EN>

Harju, Aaro 2005. Järjestön kehittäminen. 2.painos. Vantaa: Tikkurilan paino. ISBN 951-9461-32-9.

Heikkala, Juha & Pelto-Huikko, Antti 2019. Järjestöjen strateginen johtaminen. Tampere 2019.

Hirsijärvi, Sinikka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy ISBN 978-951-31-4836-2.

Hirvonen, Niina 2007. Rinnepäivystyskurssin ohjelma. Suomen Punainen Risti. Ei julkaistu.

Hirvonen, Niina 2019. Rinnepäivystäjän peruskurssi. Opinto-opas 2019-2022. Suomen Punaisen Risti. Ei julkaistu.

Hänninen, Maya & Piironen, Mari & Jaarva, Meeri-Maria & Setälä, Maria & Palonen, Mika 2019. Partion vapaaehtoistoiminnan linjaukset. Suomen partiolaiset – Finlands

scouter ry. Viitattu 12.1.2020. https://www.partio.fi/wp-content/uploads/2019/03/vapaaehtoistoiminnan_linjaukset_2019.pdf

Ilmatieteen laitos 2020. Talvien lumista ja lumisuudesta. Viitattu 18.4.2020. <https://www.ilmatieteenlaitos.fi/lumitilastot>

Kaila, Katja 2014. Toimitus. Onnistunut vapaaehtoistoiminta. Opas toiminnan kehittäjälle. Kolmas painos. Viitattu 2.2.2020. http://www.kierratyskeskus.fi/files/8928/Onnistunut_vapaaehtoistoiminta_opas_VETY_0514web.pdf

Kananen, Jorma 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 212. Tampere: Yliopistopaino OY – Juvenes Print. ISBN 978-951-830-405-3.

Kananen, Jorma 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 118. Tampere: Yliopistopaino OY – Juvenes Print. ISBN 978-951-830-191-5.

Kananen, Jorma 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 185. Turku: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. ISBN 978-951-830-345-2.

Kuula, Arja 1999. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Tammer-Paino Oy. ISBN 951-768-062-7

Kämäräinen, Leena. Suullinen tiedonanto 2018.

Laki Suomen Punaisesta Rististä. 238/2000. Viitattu 24.9.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000238>

Lares, Laura 2019. Strategisen johtamisen pelikenttä, osa 1. Strateginen ajattelu, analyysi ja suunnittelu. Markkinointi instituutti. Luento 12.3.2019.

Mattila–Halme, Aino & Myllyrinne, Kristiina & Korte, Henna & Kaihovaara, Mari & And, Riikka 2014. Opinto-opas 2014 – 2015. Ensiavun kouluttajakoulutuksen ohjelmat. Keskustoimisto, terveyden ja hyvinvoinnin yksikkö. Suomen Punaisen Risti. Ei julkaistu.

Marinin hallitus 2019. Hallitusohjelma. 3.3 Turvallinen oikeusvaltio Suomi. Viitattu 20.4.2020. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/turvallinen-oikeusvaltio-suomi>

Marjovuori, Ari 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä. Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Sosiaali-tieteiden laitos. Helsinki: Unigrafia. Viitattu 5.1.2020. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/44979/marjovuori_v%C3%A4it%C3%B6skirja.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Midic52 2017. World Ski Patroller Survey 2017. Ski_Patroller_Survey_2017_V3.pdf

Opintokeskus Sivis 2020. Palautes keskustelu. Viitattu 29.3.2020. <https://www.ok-sivis.fi/jarjestoarvioinnin-ilmansuuntia/arvioinnin-tiedonkeruun-menetelmia/palauttekeskustelu.html>

Parviainen, Antti & Parviainen, Elina 2017. Menestyvä joukkue. Onnistu valmentavana esimiehenä. Tallinna: AS Pakett. ISBN 978-952-93-9455-5.

Peberdy, Max & Silfverberg, Paul & Methven, Sara & Bakewell, Oliver & Chibwesa, Florence & Warren, Hannah & Pratt, Brian Martha & Cranshawla, Isabel. Evaluation of The Service Centre For Development Cooperation In Finland (Kepa), Evaluation Report. Ministry For Foreign Affairs Of Finland • Department For Development Policy. Viitattu 17.8.2019. <https://www.oecd.org/derec/finland/36479131.pdf>

Pekkala, Henrik & Laitinen, Lasse & Karinen, Risto & Marniemi, Janne 2016. Raha-automaattiyhdistys RAY –tukee barometrin toteutus ja koordinaatiohanke loppuraportti, 1.6.2016. Viitattu 19.4.2020. <https://www.stea.fi/documents/2184241/2492102/RAY+tukee+-barometrin+loppuraportti+2016/55c45475-717f-4108-a46e-642f5cdf24f2/>

Peltosalmi, Juha & Eronen, Anne & Litmanen, Tapio & Londén, Pia & Näätänen, Ari-Matti & Ruuskanen, Petri & Selander, Kirsikka. Järjestöbarometri 2018. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry Helsinki 2018. Paino: Grano Oy, Kuopio ISSN 1796-5950 Luettu 17.4.2020: <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2018/11/jarjestobarometri-2018-soste.pdf>

Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tommi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Raha-automaattiyhdistys 2010. Luettu: 12.12.2019. <http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>

Pessi, Anne Birgitta 2013. Vapaaehtoisuudella kohti hyvää elämää. Ensiavun SM-kisat 7.6.2013. Savonlinna

Rahkonen, Juho. 2018. Seurantatutkimus. Vapaaehtoistyö Suomessa 2010, 2015 ja 2018. Kansalaisareena. Viitattu 22.3.2020. http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2018/05/Vapaaehtoistyö_tutkimusraportti-2018.pdf

Rekola, Leena 2010. Asiantuntijuudesta 1.3.2010 Vaajakoski 2007. Viitattu 18.10.2018. file:///C:/Users/hirvoni/Downloads/1.3.2010_Asiantuntijuus.pdf

Rochester, Colin & Paine, Angela & Howlett, Steven & Zimmeck, Meta 2010. Volunteering and Society in the 21st Century. Basingstone: Palgrave Macmillan.

Ruka 2020. Rukan ja Kuusamon matkailun faktoja. Viitattu 23.3.2020. <https://www.ruka.fi/faktat>

Sademies, Jenni & Kostiainen, Aino 2014. Vapaaehtoistyöhön liittyvät lait Suomessa. Vapaaehtoistyö yleishyödyllisessä yhteisössä. Vapaaehtoistyöhanke VETY. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy. Viitattu 15.4.2020. http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyohon_liittyvat_lait_suomessa_VETY_verkko.pdf

Marita Salo 2012. Vapaaehtoistoiminnan tarpeen arviointi. Suomen Punainen Risti 2012.

Sisäministeriön 2019. Kansallinen riskiarvio 2018. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5. Viitattu 29.12.2019 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161332/5_2019_Kansallinen%20riskiarvio.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen Punainen Risti 2014. Yteistyöpöytäkirja varautumisesta ja ensiaputoiminnasta Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Punaisen Ristin välillä. Viitattu. 29.10.2018. <https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/Allekirjoitettu%20yhteisty%C3%B6p%C3%B6yt%C3%A4kirja%202014.pdf>

SOSTE 2020. Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat keskeinen kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan kenttä. Viitattu 19.1.2020. <https://www.soste.fi/sote-jarjestot/sosiaali-ja-terveysjarjestot-ovat-keskeinen-kansalais-ja-vapaaehtoistoiminnan-kentta/>

STEa 2020. Itsearviointiopas. Sosiaali ja tervysjärjestöjen avustuskeskus. Viitattu 14.3.2020. <https://www.stea.fi/documents/2184241/2492102/Itsearviointiopas/9c90fac1-47a8-4bdc-a35f-9b22d9020080>

Suomen hiihtokeskusyhdistys 2019. SHKY. Rinnetapaturmat 2017–2018. Viitattu 20.9.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/EUn-tietosuojauudistus/Sivut/EUn-yleinen-tietosuoja-asetus.aspx

Suomen kansallinen riskiarvio 2015. Sisäministeriön julkaisu 3/2016, Sisäministeriö Helsinki 2016 ISSN 2341-8524 ISBN 978-952-324-059-9 (PDF).

Suomen Punainen Risti 2018. Jäsenrekisteri 18.9.2018.

Suomen Punainen Risti 2019. Kirjaaminen rinnepäivystyksessä. Viitattu 17.3.2020. <https://rednet.punainenristi.fi/node/54258>

Suomen Punainen Risti 2019. Osaamisen varmistaminen. Viitattu 18.3.2020. <https://rednet.punainenristi.fi/node/54260>

Suomen Punainen Risti, 2008. Yhdessä muutamme maailmaa. Vapaaehtoistoiminnan linjaus, 2008. Viitattu 18.11.2018. <https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/Liite%201%20Vapaaehtoistoiminnan%20linjaus.pdf>

Suomen Punainen Risti 2017. Suomen Punaisen Ristin toimintalinjaus vuosille 2018–2020. Auttaja lähellä sinua. Viitattu 2.3.2020. https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/SPR_Toimintalinjaus_2018-2020_FIN.pdf

Suomen virallinen tilasto 2017. Vapaa-ajan osallistuminen. Miehet ja naiset tekivät yhtä paljon vapaaehtoistyötä. Helsinki. Tilastokeskus. Viitattu: 17.8.2019. http://www.stat.fi/til/vpa/2017/vpa_2017_2018-08-30_kat_002_fi.html

Tasavallan presidentin asetus Suomen Punaisesta Rististä 827/2017 Viitattu 25.9.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170827>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019. Tapaturmien ehkäisy. Viitattu 17.12.2019. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/tapaturmien-ehkaisy>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. ISBN 978-951-3199-53-1

Willber, Elina 2015. Vapaaehtoistoiminnasta iloa monille. Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt. Sitra 2015. Sitran selvityksiä 93 ISBN 978-951-563-915-8 (PDF) www.sitra.fi ISSN 1796-7112 (PDF) www.sitra.fi. Viitattu 22.3.2020. <https://media.sitra.fi/2017/02/27174908/Selvityksia93-2.pdf>

Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Nylund Marianne & Yeung Anne Birgitta. (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

LIITTEET

Liite 1. RINNEPÄIVYSTYSTOIMINNAN ARVIOINTI -KYSELY 2018

Rinnepäivystäjät ovat Punaisen Ristin vapaaehtoisia, jotka antavat ensiapua sitä tarvitseville hiihtokeskuksissa. Rinnepäivystystoimintaa on ollut jo 30 vuotta. Tavoitteena on kehittää rinnepäivystystoimintaa niin, että autettavat saavat entistä peremmin apua, hiihtokeskukset ovat tyytyväisiä toimintaan ja vapaaehtoiset rinnepäivystäjät saavat tarvitsemansa koulutuksen ja tuen toimintaansa.

Vastaamalla tähän kyselyyn, olet mukana toiminnan arvioinnissa. Vastaaminen vie muutaman minuutin. Voit vastata kyselyyn anonyymisti. Mikäli haluat osallistua Hestran laskettelurukkasten arvontaa, jätä yhteystietosi.

Kysely on osa Niina Hirvosen Humanistisessa Ammattikorkeakoulussa tekemään yhteisöpedagogin opinnäytetyötä, jonka tilaaja on Suomen Punainen Risti, keskustuimisto.

Taustatiedot

- Olen rinnepäivystäjä/ rinneyhdysenkilö/ hiihtokeskuksen edustaja /Ski patrol / Punaisen Ristin työntekijä/ Toiminnanjohtaja
- Sukupuoleni: mies/nainen/muu
- Olen:
 - 1 18 -30 vuotta
 - 2 31-40 vuotta
 - 3 41-50 vuotta
 - 4 51-64 vuotta
 - 5 65 vuotta täyttänyt

Rinnepäivystäjille, rinneyhdysenkilöille, kouluttajille ja hiihtokeskusten edustajille

Kotirinteeni on: (alasvetovalikko)

- Hirvensalon hiihtokeskus
- Häkärinteet Oy
- Iso-Syöte
- Juopiska
- Kallinkangas
- Kasurila
- Kaustisen hiihtokeskus
- Kolin rinteet
- Laajavuori
- Lakeaharjun hiihtokeskus Lakis

- Luosto
- Messilä
- Mielakan rinnekeskus
- Paavonrinteet
- Paljakka
- Ruka
- Serena Ski
- Snowpark Parra
- Sotkanrinteet
- Syötekeskus
- Tahko
- Talma Ski
- Ukkohalla
- Vihti Ski Center
- Vuokatinrinteet
- Muu, mikä:

Rinnepäivystäjille, rinneyhdyshenkilöille, kouluttajille

Olen toiminut rinnepäivystäjänä

- 0-3 vuotta
- 4-10 vuotta
- Yli 10 vuotta

Kuinka antoisa harrastus rinnepäivystys on? 1-4

Kuinka tärkeä auttamismuoto rinnepäivystys on? 1-4

Mistä sinä aikanaan sait tiedon rinnepäivystystoiminnasta? (Monivalinta)

- ystävältä
- rinnepäivystäjältä
- hiihtokeskuksesta
- Punaisen Ristin nettisivuilta
- Facebookista
- Oppilaitoksesta
- Sanomalehdestä
- Punaisen Risti lehdestä
- Messuilta
- Muualla, mistä:

Miksi päätit alkaa rinnepäivystäjäksi:

Mitkä ovat mielestäsi tällä hetkellä rinnepäivystystoiminnan parhaat puolet 1-5:

- Saa antaa ensiapua
- Saa lasketella/lautaila
- Hyvä palaute autettavilta
- Hyvä palaute hiihtokeskuksesta
- Mukavat rinnepäivystäjät
- Muu, mikä:

Mitkä ovat mielestäsi suurimmat rinnepäivystystoiminnan haasteet:

Miten kehittäisit rinnepäivystystoimintaa:

Rinnepäivystäjille

YHTEYDENPITO

- Mistä saat tietoa rinnepäivystykseen liittyvistä asioista ja kuinka usein kauden aikana:
- Rinneyhdysenkilöltä: 4-6 kertaa – 2-3 kertaa – kerran – en koskaan
- Hiihtokeskuksesta: usein – pari kertaa kaudessa - kerran kaudessa- harvemmin – en koskaan
- Punaisen Ristin piiristä: usein – pari kertaa kaudessa - kerran kaudessa- harvemmin – en koskaan
- RedNetistä: usein – pari kertaa kaudessa - kerran kaudessa- harvemmin – en koskaan
- Punaisen Ristin keskustoimistosta: usein – pari kertaa kaudessa - kerran kaudessa- harvemmin – en koskaan
- Muualta: Mistä ja miten usein:

Mistä haluaisit saada tietoa rinnepäivystykseen liittyvistä asioista:

- Rinneyhdysenkilöltä:
- Hiihtokeskuksesta:
- Punaisen Ristin piiristä:
- RedNetistä:
- Punaisen Ristin keskustoimistosta:
- Facebookista:
- Sähköpostiin tulevasta sähköisestä uutiskirjeestä:
- Muualta:

Miten usein haluaisit tietoa:

- kauden alussa
- kuukausittain kauden aikana
- viikoittain kauden aikana
- kauden loppuksi
- muulloin:

Rinnepäivystäjille, rinneyhdyshenkilöille, rinnepäivystyskouluttajille, hiihtokeskuksen edustaja

UUSIEN RINNEPÄIVYSTÄJIEN REKRYTOINTI

Missä uusia rinnepäivystäjiä rekrytoidaan nyt? Voita valita usean kohdan

- Hiihtokeskuksissa:
- Punaisen Ristin nettisivuilla:
- Facebookissa: usein
- Oppilaitoksissa:
- Sanomalehdissä:
- Punaisen Risti lehdessä:
- Messuilla:
- Muualla, missä:

Missä rinnepäivystystoimintaa tulisi sinun mielestä mainostaa?

- Hiihtokeskuksissa:
- Punaisen Ristin nettisivuilla:
- Facebookissa: usein
- Oppilaitoksissa:
- Sanomalehdissä:
- Punaisen Risti lehdessä:
- Messuilla:
- Muualla, miten ja missä:

Oletko itse mainostanut rinnepäivystystoimintaa: Kyllä – en

Oletko itse saanut rekrytoitua uuden rinnepäivystäjän Kyllä - En

Olisitko valmis mainostamaan rinnepäivystystä? Kyllä – En

Jos kyllä:

- Hiihtokeskuksessa Kyllä – En
- Sosiaalisessa mediassa Kyllä – En
- Asuinpaikkakuntani oppilaitoksessa Kyllä – En
- Messuilla Kyllä – En

Rinnepäivystäjille, rinneyhdyshenkilöille, rinnepäivystyskouluttajille , SPR piirin rinnepäivystyksestä vastaava työntekijä, SPR piirin toiminnanjohtaja

KOULUTUS

Miten tyytyväinen olit saamaasi rinnepäivystyskoulutukseen 1-5

Saitko riittävästi tietoa ja taitoa seuraavista asioista: 1-5

- Punainen Risti
- Rinnepäivystystoiminta yleisesti
- Ensiapu rinteessä
- Murtuman tukeminen
- Verenvuodon tyrehdyttäminen
- Tajuttoman ensiapu
- Elvytys
- Kylmältä suojaaminen
- Ahkion kuljettaminen
- Kirjaaminen
- Raportointi
- Jatkohoitoon lähettäminen
- Tuki sinulle vaativan tilanteen jälkeen

Miten kehittäisit rinnepäivystyskoulutusta:

Punainen Risti valmiusjärjestönä

Rinnepäivystystoiminta yleisesti

Ensiapu rinteessä

Murtuman tukeminen

Verenvuodon tyrehdyttäminen

Tajuttoman ensiapu

Elvytys

Kylmältä suojaaminen

Ahkion kuljettaminen

Kirjaaminen

Raportointi

Jatkohoitoon lähettäminen

Tuki sinulle vaativan tilanteen jälkeen

Rinnepäivystäjille, rinneyhdyshenkilöille, rinnepäivystyskouluttajille

RINNEPÄIVYSTÄJÄT OSANA PUNAISEN RISTIN VALMIUTTA

- Jos kotisi lähellä tapahtuisi iso onnettomuus, haluaisitko saada Punaisen Ristin vapaaehtoisena kutsun auttamaan? Kyllä – En
- Jos kotirinteesi lähellä tapahtuisi iso onnettomuus, haluaisitko saada Punaisen Ristin vapaaehtoisena kutsun auttamaan? Kyllä – En
- Minkälaista apua voisit antaa (monivalinta):
 - Ensiapua Kyllä – En
 - Henkistä tukea Kyllä – En

- Etsiä kadonnutta Kyllä – En
- Hätämajoitusta Kyllä – En
- Hätämuonitusta Kyllä – En
- Muuta, mitä:
- Tiedätkö mikä on Vapaaehtoinen pelastuspalvelu? Kyllä – En
- Oletko mukana hälytysryhmätoiminnassa ja kirjautunut OHTOON:n: Kyllä – En

Rinnepäivystäjille, rinneyhdyshenkilöille, rinnepäivystyskouluttajille

RINNPÄIVYSTÄJÄT JA SKI PATROLIT

Ski Patrolit neuvovat rinnekävijöitä, ennaltaehkäisevät onnettomuuksia, valvovat ja puuttuvat viihtyisyyttä sekä turvallisuutta vaarantavaan toimintaan ja tarvittaessa antavat ensiapua.

- Kuinka hyvin tunnetko Ski Patrol toimintaa: 1-5 (en yhtään – oikein hyvin)
- Oletko tehnyt yhteistyötä Ski Patrolien kanssa kyllä/en
- Haluaisitko itse toimia Ski Patrolina: kyllä /en, Perustelut:
- Voisiko sinun mielestä rinnepäivystystoimintaa ja Ski Patrol toimintaa yhdistää: Kyllä /ei, jos kyllä, miten:

Kuinka todennäköisesti suosittelisit rinnepäivystystoimintaa ystävälle tai kollegalle?

Kehittämisterveiset Punaisen Ristin piiritoimistoon:

Kehittämisterveiset Punaisen Ristin keskustoimistoon:

Kiitos vastauksestasi!

Rinneyhdyshenkilöille

- Olen toiminut rinneyhdyshenkilönä
 - 0-3 vuotta
 - 4-10 vuotta
 - Yli 10 vuotta

Miksi päätit alkaa rinneyhdyshenkilöksi:

Mitkä ovat mielestäsi suurimmat rinneyhdyshenkilönä toimimisen haasteet?

YHTEYDENPITO

Mistä saat tietoa rinnepäivystykseen liittyvistä asioista ja kuinka usein kauden aikana:

- Hiihtokeskuksesta: 4-6 kertaa – 2-3 kertaa – kerran – en koskaan
- Punaisen Ristin piiristä: 4-6 kertaa – 2-3 kertaa – kerran – en koskaan
- RedNetistä: 4-6 kertaa – 2-3 kertaa – kerran – en koskaan
- Punaisen Ristin keskustoimistosta: 4-6 kertaa – 2-3 kertaa – kerran – en koskaan
- Muualta: Mistä ja miten usein:

Mistä haluaisit saada tietoa rinnepäivystykseen liittyvistä asioista:

- Punaisen Ristin piiristä:
- RedNetistä:
- Punaisen Ristin keskustoimistosta:
- Facebookista:
- Sähköpostiin tulevasta sähköisestä uutiskirjeestä:
- Hiihtokeskuksesta:
- Muualta: _____

Miten usein haluaisit tietoa:

- kauden alussa
- kuukausittain kauden aikana
- viikoittain kauden aikana
- kauden loppuksi
- muulloin:

Kiitos vastauksestasi!

SPR piirin rinnepäivystyksestä vastaava työntekijä, SPR piirin toiminnanjohtaja

Onko piirinne alueella rinnepäivystystoimintaa? Kyllä – Ei

Onko hiihtokeskusten kanssa kirjalliset sopimukset?

Kuinka hyvin tunnet rinnepäivystystoimintaa? 4-10

Kuinka tärkeä auttamismuoto rinnepäivystys on? 1-4 (Erittäin tyytymätön - Erittäin tyytyväinen)

Kuinka tyytyväinen olet rinnepäivystystoimintaan? 1-4

Kuinka usein saat tietoa rinnepäivystykseen liittyvistä asioista kauden aikana?

- en koskaan
- kerran
- 2-3 kertaa
- 4-6 kertaa

Miten usein haluaisit saada tietoa rinnepäivystykseen liittyvistä asioista kauden aikana?

- Kauden aluksi ja loppuksi
- 2-3 kertaa
- Kuukausittain
- Viikottain
- En halua tietoa rinnepäivystystoiminnasta

Miten kehittäisit tiedottamista rinnepäivystäjille?

Kuinka hyvin tunnet Ski Patrol toimintaa? 4-10

Oletko tehnyt yhteistyötä Ski Patrolien kanssa? Kyllä – harvoin – En

Voisiko sinun mielestä rinnepäivystystoimintaa ja Ski Patrol toimintaa yhdistää? Kyllä – Ehkä – Ei

Miten rinnepäivystäjät voisivat olla vahva osa Punaisen Ristin valmiutta?

Mitkä ovat mielestäsi rinnepäivystystoiminnan suurimmat haasteet?

Miten kehittäisit rinnepäivystystoimintaa?

Voisiko koko maan rinnepäivystystoiminnasta vastata 3-4 piiriä yhdessä keskustuomiston kanssa?

Kuinka todennäköisesti suosittelisit rinnepäivystystoimintaa ystävälle tai kollegalle?

Hiihtokeskuksen edustaja

Hiihtokeskus jota edustan on

Kuinka hyvin tunnet rinnepäivystystoimintaa?

Toimiiko teidän hiihtokeskuksessa rinnepäivystäjiä?

Miksi teillä ei ole rinnepäivystystoimintaa?

- Rinnepäivystäjiä ei ole koulutettu
- Rinnepäivystäjiä ei ole saatu
- Emme ole olleet tyytyväisiä rinnepäivystäjien toimintaan
- Emme halua rinnepäivystäjiä
- Muu, mikä?

Kuinka tärkeä auttamismuoto rinnepäivystys on? 1-4

Kuinka tyytyväinen olet rinnepäivystystoimintaan? 1-4

Kuinka usein saat tietoa rinnepäivystykseen liittyvistä asioista kauden aikana?

- en koskaan
- kerran
- 2-3 kertaa
- 4-6 kertaa

Miten usein haluaisit saada tietoa rinnepäivystykseen liittyvistä asioista kauden aikana?

- Kauden aluksi ja loppuksi
- 2-3 kertaa
- Kuukausittain

- Viikoittain
- En halua tietoa rinnepäivystystoiminnasta

Miten kehittäisit tiedottamista rinnepäivystäjille?

Kuinka hyvin tunnet Ski Patrol toimintaa?4-10

Oletko tehnyt yhteistyötä Ski Patrolien kanssa?

- En
- Harvoin
- Pari kertaa
- Usein

Toimiiko teidän rinteessä Ski patroleja: Kyllä – Ei

Voisiko sinun mielestä rinnepäivystystoimintaa ja Ski Patrol toimintaa yhdistää?

- Kyllä
- Ehkä
- Ei

Mitkä ovat mielestäsi rinnepäivystystoiminnan suurimmat haasteet?

Miten kehittäisit rinnepäivystystoimintaa?

Miten kehittäisit rinnepäivystystoimintaa?

Kuinka todennäköisesti suosittelisit rinnepäivystystoimintaa ystävälle tai kollegalle?

Kaikille

Sähköpostiosoitteesi (ei pakollinen)

Nimesi (Ei pakollinen)

Kiitos vastauksestasi!

Liite 2. Rinnepäivystystoiminnan SWOT

VAHVUUDET	MAHDOLLISUUDET
<ul style="list-style-type: none"> • Toiminta on järjestön mission, vision ja tavoitteiden mukaista • Sitoutuneet vapaaehtoiset • Itse päivystäminen on antoisaa • Hyvät suhteet hiihtokeskuksiin • Mukana on eri ikäisiä miehiä ja naisia • Vapaaehtoisilla on halu kehittää toimintaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vauhdikas ja kiinnostava auttamisen muoto • Laajentumiseen on varaa • Mukaan voi saada vanhempia, joiden lapset laskettelevat • Kiinnostaa opiskelijoita (ensihoitajat, insinöörit, sairaanhoitajat) • Kiinnostaa mediaa • Yhteistyötä Ski patrolien voi syventää • Yhteistyö hiihtokeskusten kanssa on
HEIKKOUEDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> • Rinnepäivystäjien vähäinen määrä <p>Taustalla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vähän resursseja: työvoimaa ja rahaa • Ei aktiivista markkinointia ja rekrytointia • Vanhentunut koulutusmalli • Ei yhtenäistä sopimuspohjaa • Toiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten määrä ei ole tiedossa • Piirien rooli on epäselvä • Rinneyhdysheiköiden rooli on epäselvä • Ei vapaaehtoisvuorojen hallintajärjestelmää -> ei mahdollisuutta tietää vapaaehtoistunteja • Ei kytköstä osastoon (poikkeus Mielakka ja Tahko) • Ei yhteistyötä ensiapuryhmien kanssa -> ei tarpeeksi harjoittelua poikkeus Mielakka ja Tahko) • Ei mukana Vapepa -hälytysryhmissä • Ei koulutusta rinneyhdysheiköille • Kurssien korkea hinta • Vähän kursseja 	<ul style="list-style-type: none"> • Lumettomat talvet • Korona tms. syy, joka sulkee hiihtokeskukset • Hiihtokeskukset eivät halua käyttää rinnepäivystäjiä • Maineriski väärin annetusta ensiavusta

Liite 3. Rinnepäivystäjän osaamisalueet

OSAAMISALUEET KOMPETENSSIT	/ Ensiapupäivystäjä
Eettinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - toimii SPR:n ohjeiden ja periaatteiden mukaisesti - ylläpitää omaa osaamistaan säännöllisellä harjoittelulla - ottaa autettavan tasa-arvoisesti huomioon
Rinnepäivystystoiminnan osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - osaa selittää rinnepäivystyksen laatuohjeet - osaa käyttää jalkapartiolomaketta ja tarkkailu/saatelomaketta, sekä säilyttää niitä asianmukaisesti - osaa kirjata tapaturmat SHKY:n tilastointiin - sitoutuu vaitiolovelvollisuuteen
Ensiapu osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - osaa antaa hätäensiapua - osaa tehdä hätäilmoituksen hätäkeskukseen - osaa hoitaa pienet haavat ja vammat - osaa ohjata autettavan tarvittaessa lähimpään tilanteeseen sopivaan jatkohoitopaikkaan - osaa käyttää ensiapupäivystyksessä olevia välineitä
Vuorovaikutusosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - havainnoi autettavien tilaa - toimii autettavalähtöisesti antaessaan ensiapua tai ohjattaessaan ihmisiä - toimii autettavien, toisten päivystäjien ja viranomaisten kanssa vuorovaikutustilanteissa hyvän asiakaspalvelun mukaisesti
Terveyden edistämisen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - sisällyttää terveyden edistämisen näkökulman keskustellessaan autettavien kanssa kulloisenkin tilanteen mukaan
Työyhteisöosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - on lojaali toisia vapaaehtoisia kohtaan - osaa toimia johdettava ryhmän jäsenenä
Innovaatio-osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - toimii luovasti auttaessaan erilaisissa tilanteissa
Monikulttuurisuus osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - ottaa huomioon eri kulttuureista lähtöisin olevien autettavien tarpeet ja erityispiirteet
Oppimaan ohjaamisen taidot	<ul style="list-style-type: none"> - asettaa konkreettisia oppimistaan ohjaavia tavoitteita - vastaanottaa palautetta hyödyntäen sitä sekä hankkii tietoa oman toimintansa perustaksi - arvioi omaa toimintaansa, nimeää omia vahvuuksiaan ja kehittämistarpeitaan

Muokattu rinnepäivystystoimintaan Ensiavun kouluttajakoulutuksen Opinto-oppaan pohjalta (Mattila-Halme, Myllyrinne, Korte, Kaihovaara, And 2014, 15).